Yeni

MUHİT

Sene 1 — Resimli Aylık Aile Mecmuası — № 9, Temmuz 1929

Müvezzilerden Elbise kalıbı istiyiniz. NUSHASI 50 KR.

DEVLET TARAFINDAN HALK İÇİN ÇIKARILIR

HALK

RESİMLİ HAFTALIK MECMUA

Nüshası 3 Kuruş

Senelik abonesi		150 kuruş
Altı aylık	„	80 „

DEVLET MATBAASI

MUHİT

Resimli Aylık Aile Mecmuası

Sene 1 | Temmuz, 1929 | № 9

Nasyonalizm - Milletsevenlik

Başka Yerlerde ve Bizde

Avropanın bir kaç ileri memleketinde *nasyonalizm* namı altında siyasi mahiyette bir takım teşekküller var, hatta bunlar baazan *fırka* halinde bile uzuvlanırlar. Fransa ile Almanya bu bakış noktasından numunelik olarak gösterilecek memleketlerdir.

Fransada Büyük İnkılâp esnasında krallık istibdadına karşı milletin hakimiyetini yükseltebilmek için edilen mücadelelerin bayraklarında *Vatan* ve *Millet* sözleri nakşolunmuştu. O devirde vatansevenlik «*patriotizm*» ve milletsevenlik «*nasyonalizm*» inkılâpçıların ve cumhuriyetçilerin kitleler tarafından alkışlanan şiarları, parolaları idi. Bir din gibi içtimai ruhu dolduran bu yüksek heyecan Napoleon zamanında imperyalistlik vasıf ve cesametini kazanmış, eski saflığını kaybetmiş, Restorasyonda (krallığın tekrar teessüssünde) büsbütün mahiyetini deyiştirerek inkılâbın yerine irticaın ve avamferipliğin şiarı olmuş, baazan da *Boulanger* ve *Déroulède* gibi şahsiyetlerin teesiriyle kitlelerin ruhunu sarmağa muvaffak olmuştur.

Gittikçe buharlı sınaatın inkişafiyle iktisadi temellere dayanan sınıflara ve uzuvlanmış siyasi fırkalara malik olan Fransada *nasyonalizm* ancak avamferip bir takım mürteci' zümrelerin takındıkları isim haline gelmiştir. Bugün Fransada, diğer buhar sınaatını inkişaf ettiren memleketlerde olduğu gibi, cumhuriyetçiler, demokratlar, radikaller, sosyaldemokratlar, sosyalistler, komünistler... gibi fırkalar vardır, ve her sınıf halk, programı kendi sınfi menfaatlarına muvafık gelen fırkaya intisap etmektedir. Bunların haricinde cumhuriyetçiliği ve laikliği açıktan açığa veya sinsice kabul etmiyen, krallığın — yaani irsi bir diktatörlüğün — ve kilise hakimiyetinin avdetini istiyen bir takım mürteci' zümreler de vardır ki kendilerine nasyonalist namını veriyorlar. Bunlar, halk kitlelerini kazanmak için, Fransayı daimi bir tehlüke altında göstererek o tehlükeye sebep saydıkları Almanyaya veya her hangi diğer bir devlete karşı tarafdarlarının husumetini tahrik ederler. Ksenofobi — yabancı korkusu — gazetelerinde gayet kaba ve nezaketsiz surette in'ikâs eder. Hasılı taakîp ettikleri «korku», «emniyetsizlik» ve «haset» siyasetiyle yeni bir muharebe hazırlamağa çalışırlar, bununla beraber kendilerini sulhçuların en ön safında gösterirler.

Almanyaya gelince, bu memlekette 1914-1918 mağlubiyeti üzerine yıkılan imperatorluğun bütün hatalarını onun yerine geçen ve on seneden beri sosyal-demokratlar tarafından idare olunan genç cumhuriyet ödemek mecburiyetinde kalmıştır. İşçilerin menfaatlarını mudafaa eden bu fırka Rusya inkılâbını taakîp etmeyip bilâkis o inkılâba karşı bütün

millî kuvvetleri kullanmağı tercih ettiğinden sosyalist ve komünist fırkalarının haricinde pek kuvetli diğer siyasi fırkalar ve zumreler teessüs etmiştir. Bunların çoğu eski imperatorluğun ve imperatorluk ordusunun tarafdarlarından ve geniş arazi ve emlâk sahiplerinden vucuda gelmiş çok kuvetli teşekkülerdir. Tabii olarak irticai mahiyette olan bu siyasi kuvetler de kendilerine *nasyonalist* namını vermektedir; millet meclisinde sağ tarafı teşkil ederler ve derece derece merkezden sağ uca kadar uzanırlar.

Almanya nasyonalistleri de Fransa nasyonalistleri gibi «yabancı» dan teneffür ederler, bilhassa Fransızlara ve Lehlilere adavetlerini gösterirler. Fransız nasyonalistlerinin *bütün* Almanlara -«Boş» lara- karşı kullandığı lisanı Alman nasyonaliştleri de *bütün* Fransızlara karşı kullanırlar. Memleketlerini daimi tehlüke altında gösterirler, tazminata ve Rhein havzasının işgaline muvafakat eden sosyaliştlere karşı küçük burjuva, arazi ve emlâk sahipleri ve köylö kitlelerini tahrike çahşıyorlar, ve Almanyanın İytilâf Devletlerinden, hususiyle Fransadan gördüğü dehşetli tazyîk sebebiyle muvaffak da oluyorlar. Bu sayede Almanyada mürteci' nasyonalistler yavaş yavaş inkîlâpçı ve cümhuriyetçi sosyalistlere kafa tutabiliyorlar; onları îktidar mevkîinden bile atacak derecede tehlikeli olabiliyorlar.

Bu kısa teşrihten anlaşıldığı gibi, Avropanın —Fransa gibi galip ve Almanya gibi mağlup— iki ileri memleketinde *nasyonalizm* bütün irticai ve aksiinkîlâpçı kuvvetleri sinesinde cem'eden; «korku», «emniyetsizlik», «husumet» siyasetini taakip eden mahlût bir teşkilâttır.

* * *

Bizde *Vatan* ve *Millet* sözleri, ilk defa, Osmanlı istibdadına —on dokuzuncu asrın ilk yarısından sonra— açılmış olan siyasi mücadelenin şıarları olarak kullanılmıştır. Bu devrin rehperleri başlıca Namık Kemal ile Mithat paşadır. Fakat her ikisi istibdadın müthiş kahırlarına uğrayan bu rehperler esasen «saltanat ve hilâfet» i, muessese olarak kaldırmak istemiyorlar, yalnız bu muessesenin istibdadına baazı hudutlar çizecek bir *Kanunu Esasi* ile devlete *meşruti* bir nizam vermeği ve bu sayede saltanat ve hilâfeti kuvetlendirmeği hedef edinmişlerdi.

Bu ilk *milletsevenlik* ve *vatansevenlik* devrinin zuhuruna en ziyade Rusyaya karşı uğradığımız mütevali mağlubiyetler yüzünden vasi' imperatorluk hudutlarının gittikçe daralması ve büsbütün inkîraz tehlükesine maaruz kalması sebep olmuştur.

Bu devletin bütçesinden, evkaf hazinesinden ve sair muesseselerinden istifade eden zumreler arasında *Kanunu Esasi* fikri az zamanda çok tarafdar peyda ettiği gibi geniş emlâk sahiplerine ve mütagallibe zümrelerine de mülâyim gelmişti (Vilâyet meclisi-umumileri vasıtasiyle bu zümreler nufuz kazanmağa başlamışlar, mebuşluğa kadar yükselmeğe bir heves duyabilmişlerdi). Fakat sürekli bir sulh devri açmağa muvaffak olan Abdul Hamidin mutagallibeye ve derebeyliğine imtiyazlı mevkîler bahşetmesi, bilâkis şehrin müneverlerine, yüksek tahsil görmüş gençliğine karşı gayet şiddetli bir siyaset taakîp etmesi üzerine milletsevenlik ve vatansevenlik bir takım gizli ve inkîlâpçı siyasi cemiyetlerin ateşin şıarları olmuştur.

Meşrutiyet inkîlâbı üzerine, «İttihat ve Terakkî» liderlerinin aczı ve ihatasızlığı yüzünden, vatansevenlik ve milletsevenlik hararetini kaybetmiş, içtimai sınıflar üzerine kurulmuş fırkalar da teessüs edemediğinden, devletin bekası saltanat korkuluğunun gölgesine sığınmağa mecbur bir oligarşi istibdadiyle tehlikeye düşürülmüştür.

Bu yeni u'cube istibdadın imperyalistçe emellerle karıştığı 1914—1918 harbinin neticesinde uğradığı millî felâket üzerine bizde tekrar milletsevenlik, bütün hararetiyle, milletin bütün kitlelerini sarmış ve ondan genç ve görbüz Türk Cumhuriyeti doğmuştur.

Türk milletinin bu yeni ve feyizli nasyonalizmine hakîkî suretini veren milli mücadelenin ruhu demek olan Büyük Rehperdir. O son Türk nasyonalizmini *kendi suretinde* yarattı. Bunun için Türk nasyonalizmi Gazinin kendisi gibi inkîlâpçıdır.

Saltanat rejimi Türk milletini terakkîden alıkoyan kaba, ilimsiz bir istibdad idi. Meşrutiyetten evelki devirde Turkiyeye elektrik girmeyordu, çünkü milletin mukadderatı elektrikten korkan vehham bir ihliyarın elinde idi. Türkler banka teesis edemiyortardı, çünkü faizin helal olduğuna fetva verilemi-

yordu. Avropaya seyahat eden bir Türk taciri veya talebesi, kırmızı fesiyle sokak çocuklarının maskarası ve münasebette bulunduğu adamların yanında gülünç olmamak için, başına geçirdiği şapkayı kendi memleketinde saklamak riyakârlığına mecbur idi, çünkü memlekette dini kıyafetle bir tutan bir zihniyet hüküm sürerdi. Bir baba müsavi surette sevdiği ve büyüttüğü, haklarında müsavi muameleye vicdanında mecburiyet hissettiği oğlu ile kızına servetinden müsavi hisseler ayıramıyordu. Çünkü ağabeylerin, amcaların aynı dam altında yaşıyan kızkardeşlere, yeğenlere baktığı asırlardan kalma bir bedevi örfü ile iktisadi münasebetleri tamamiyle değişmiş medeni bir heyetiiçtimaiyenin idare olunacağı zannolunuyordu. Her sefih zengin, kadının alınıp satıldığı devirlerden kalma bir iytiyat ile, zevcesinin haklarını çiyneyerek üstüne *meşru'* kapatmalar, veya her kurnaz koca meselâ tarla işlerini ücretsiz, sırf boğaz tokluğuna gördürmek için zevce namiyle cariyeler alabiliyordu.

Türkiyede nakadar din ve mezhep varsa o kadar mahkeme; o kadar nikâh, miras, nafaka usulleri vardı. Türkiyede bir Türke hakaret eden bir ecnebiye Türk polisi mudahale edemez, Türk hakimi müstakil olarak da'vasını göremezdi.

Türk çocukları derslerinin ilk senesinden, hatta ilk haftasından anlamadıkları bir lisan ile yazılmış bir kitabı hecelerdi. Hiyeroglife yakın bir yazı ile tahsillerini yapmak için her milletin çocuklarından iki üç sene fazla kafa patlatmağa mecbur bulunuyorlardı, vs. vs.

Böyle bir Türkiye medeniyet âlemi içinde kendisine nasıl bir mevkî teemin edebilirdi?

Türk milleti medeni ve ileri bir millet olabilmek için bütün bu köhne an'anelerin ve tarihi manialarının tazyikından kurtulmalı idi. İşte Gazi milletsevenliği bu medeni yolda anlayan ilk Türk olmuştur, ve büyük Türk milletine sabrile, belagat ile anlatarak Büyük Türk inkılâbını yaratmıştır.

Gazi Büyük Türk inkılâbını safha safha yaratırken daima samimi ve ateşin bir nasyonalist olarak hareket etti: Büyük Türk milletinin medeniyete aşık ve her medeni millet kadar yükselmeğe müstait olduğunu, bütün medeniyet muesseselerini ve medeniyet tekniklerini almağa büyük kabiliyeti bulunduğunu gördu, ve senelerle köhne muesseselere karşı ikna' ve ispat ile mucadele ederek Türk Milletini hakimiyete, istiklâle, terakkî ve medeniyete sevketti.

***

Bunun için Türk *milletsevenliği* Avropa nasyonalizminden büsbütün farklıdır:

Avropa nasyonalizminin birinci vasfı irticai veya hiç olmazsa muhafazakâr olmaktır; Türk milletsevenliği samimi ve ateşin bir inkılâpçılık ruhiyle yoğurulmuştur.

Avropa nasyonalizminin gözleri ensesindedir, Türk milletsevenliği bütün cephe ve tepesiyle göz kesilerek ileriye ve yukarıya uçmak için can atıyor.

Avropa nasyonalizmi ferdi ve irsi bir istibdadın hasretini çekiyor; Türk milletsevenliği Türk milletinin istiklâli ve hakimiyeti uğrunda fedakârane çalışıyor.

Avropada nasyonalizm ile ksenofobi -yabancı yadırgaması ve yermesi- bir maanaya gelir.

Türk milletsevenliğinde yabancının hukukuna rıayet ve yabancıya misafirperverane hörmet esastır. Nasyonalist Türk Çumhuriyeti dünkü düşmanlarının cümlesiyle bugün dosttur, ve dostluğunda samimi ve merttir.

Düne kadar padişahlardan ancak kapitülasyonlarla haklarını alabileceklerini zanneden ecnebiler bugün hür ve müstakil Türkiye Cumhuriyetiyle -müsavi haklara malik insanlar gibi- her türlü akitlar yapıyorlar, ticari-hukukî münasebetlere girişebiliyorlar.

Dürüst, nazik ve hukuka rıayetkâr Türkiye Cumhuriyetinde artık bir Duyunu-Umumiye kontrolu yoktur!

Gazinin suret verdiği Türk nasyonalizmi millete işte böyle şerefli bir iytibar ve pek kıymetli dostluklar kazandırabilmiştir.

Her Türk milletsevenliği işte böyle anlamalı, ve bu çığırda da Gazinin izini taakip etmelidir.

A. C.

Büyük Türk İnkılâbına dair

Yazan: AHMET CEVAT

3

"Bütün vatanın ve koskoca bir memleketin hayat ve mematı mevzuubahs olurken vatanperverim diyenlerin kendi akîbetlerini düşünmesine mahâl var mıdır?„

"..... Bende (bunun aksi) bir kanaat mevcut olsaydı... hükûmet, padişah ve halifeye karşı isyana lûzum görmezdim. Bilâkis, ben de, baazı *iki yüzlü ve iki cepheliler gibi* zahiren pek mutantan ve müdepdep olan, o günün ordu müfettişliğini ve yaveri -hazreti- şehriyari sıfatını muhafazada berdevam olurdum.„

GAZİ (Nutuk s. 41)

Neşredilen kısmın hülâsası: **İytilâf Devletleri mütareke ahkâmını tanımayıp memleketi işgale başlamaları üzerine her taraf kendi başının çaresine bakmak kaygısına düşmüş, muhtelif yerlerde M. H. M. ve R. İ. cemiyetleri teşekkül etmiş, İstanbulda Milli Kongre toplanmıştı. Memleket bu vaziyette iken Büyük Rehper ordu müfettişi olarak geniş salahiyetle Anadoluya geçmişti. Bir ay zarfında askeri ve mülki kuvvetleri milli gayeye celbedebilmiş ve Sıvasta bütün memleketi temsil edecek büyük bir kongrenin toplanması için her tarafa daavetler göndermiş, kendi de Şark vilâyetleri namına toplanacak olan kongreye iştirak ve bu kongrenin siyasi istikametini idare etmek üzre Erzuruma gitmiş, orada merkezin daavetine icabet etmiyerek istiyfasını vermişti (8-9, 6, 1914-1335).**

İhtilâflar, Muhalefetler

Milli mücadelede mes'ul bir rol alanlar arasında

1) İytidal veya derhal isyan tarafdarları

Büyük Rehperin esaslı düşüncesi: Sıvas kongresini toplamaktı. Bu kongreye bütün memleket murahhaslarını gönderecek, her tarafın M. H. M ve R. İ. cemiyetleri o kongrede toplanacak, bütün orduların kumanda heyetleri oraya iştirâk edecek, hattâ aşiret reisleri temsilsiz kalmıyacak, bu suretle kongre, aleni olarak bütün memleketi ve bütün milleti temsil eden hakikî ve milli bir heyet olacak, onun sesi dahilde ve hariçte milletin "en gür sedası„ olacaktı. Artık Şark vilâyetleri, Garp vilâyetleri, Cenup vilâyetleri, İstanbul ve Trakya gibi taksimat kalkacak, bunların yerine yalnız **Bütün ve bir Türkiye** bulunacak idi.

Böyle bir kongrenin ayıracağı temsil hey'eti, her türlü nazariyatın tenkîdine karşı bile durabilecek ve fiili olarak bütün memleketin *Heyetitemsiliyesi* olacak, iycabında meşru' bir *muvakkat hükûmet* şekline geçebilecekti (Büyük Rehperin bilhassa bu noktayı istihdaf ettiği daha Erzurum kongresinin mukarreratından anlaşılmaktadır). Başka bir yol ile de Anadoluda bütün milletin muzaheret ve müsellah kuvvetine istinat ederek padişaha, hükûmetine, İytilâf Devletlerine, cihana söz dinletecek bir *Iktidar hey'eti* nasıl teşekkül edebilirdi?

Büyük Rehper bu Programı tatbîk ederken, Şüphesiz, elinden bütün kuvvetini almağa teşebbüs ettiği İstanbul hükümetiyle, galibane hükümlerini tanımamak ve üstlerine milletin iradesini ve hakimiyetini yükseltmek istediği İytilâf Devletleriyle bir hayat-memat mucadelesine girişecekti; bundan daha tabii bir şey yoktu; fakat kendisiyle mukaddes gaye uğrunda *sözbirliği* etmiş, mucadelede mes'ul bir rol almış zatların bir çoğu ile ihtilâf haline düşmesi ve onların muhalefetine uğraması asla tabii sayılmazdı. Bunun için, o mes'ul zatların milli mucadeleyi güçleştiren içtihat ihtilâflarını ve görüş isabetsizliklerini bilmek faydalı olur.

* * *

Rafet bey (K 3 kumandanı) Büyük Rehperle, ta İstanbuldan beraber gelmiş olduğu halde bütün milleti ve bütün memleketi temsil edecek olan Sıvas kongresinin toplanmasındaki faydayı anlayamadığını söyleyerek (Amasyada) Büyük Rehper tarafından buna dair yazılan beyanname müsveddesine imza koymaktan çekinmişti, ancak ihtar ve ikna' üzerine okunması müşkül bir işaret vazetmiştir.

Umumi bir kongre toplamak teşebbüsü üzerine İstanbul hükûmeti ve İytilâf Devletleri ile açılan cidalde muvaffakıyet ancak askeri kumandayı ellerinde tutan emniyetli zatların mevkilerinden ayrılmaması ve İytilâf Devletlerinin işgal ve silâhlara vaz'iyed teşebbüslerine müsellâh olarak mukavemet ve mumanaat etmesiyle teemin olunabilirdi. Bu sebepten Büyük Rehper en büyük ehemmiyeti buna veriyor, ve pek mühim mevkîlerde emniyetli, ve mesuliyeti üstüne almış zatlar bulundurmağa çalışıyordu. Halbuki İstanbuldan beraber geldikleri ve mukaddes gaye uğrunda sözbirliği ettikleri 2 nci ordu müfettişi Cemal pş. İstanbulun antrikasına kapılarak, Büyük Rehpere haber vermeksizin, *on gün müddetle* İstanbula gidiyor ve bir daha avdet etmiyor, daha sonra

Harbiye Nezaretini kabul ediyordu. Bu fena misal üzerine kendisine sıkı sıkıya kumandayı terk etmemesi lüzumu tavsiye olunan diğer bir kumandan da Konyadan çıkıp İstanbula dönüyordu.

Ordunun kumanda heyetleri doğrudan doğruya İstanbul hükûmetine tabi' olduğundan milli gayeye sadık ve hadim olduğu görülecek her kumandanın tepdiline teşebbüs olunacağı şüphesizdi. Bu takdirde yerini halefine terketmiyecek her kumandan hükûmete karşı âsi mevkiine düşecekti. İşte onlardan istenilen fedakârlık bu idi. Büyük Rehper böyle bir kahramanlığı gösterebileceklerin pek az olacağını takdir ettiği için ordu haricinde müsellâh milli kuvetlerin sür'atle teşekkül etmesine büyük ehemmiyet veriyordu; pek mühim bir (*) tebligile ordu kumandanlarını iykaz ve teşci' ediyordu (7 Temmüz). Halbuki bu teblige muhalif olarak İstanbuldan gönderilen bir kumandana mevkiini (Samsun gibi bir yeri) en evel terkeden k. 3 kumandanı olmuştur. Rafet bey bu hadiseyi haber verirken İstanbuldan bir *İngiliz gemisiyle* gelip kendisini istihlaf eden Salahettin beyin "maksat dahilinde„ çalışacağını söyleyorsa da bu sözün sırf yukarda bahsolunan teblige muvafik hareket ettiğini göstermek için olduğu aşikârdır. Çünkü Rafet bey maksat dahilinde çalışacağını teemin ettiği Salahettin beyi pek iyi biliyordu: Yine kendisi, sonradan Büyük Rehpere yazdığı telgraflarda, o zat hakkında: "Salâhettin beyi tanırsınız, birden bire ürkmemesi lâzımdır... mütereddit tabiatlı bir zat.— On günden fazla bu muntakada kalmamak niyetiyle gelmiş. Az kaldı kumandayı almadan geri kaçacaktı. Kendisini teemin ve tatmin ederek vazifei-vataniyesini hatırlattım...„ diyor. Bu cümleler gösteriyor ki Rafet bey Samsundaki mühim vazifesi başından ayrılırken yerine geçen kumandanın *maksat dahilinde* çalışacağından hiç emin değildi. Gazi bu hususta diyor ki:

"İytimat edip kumandayı tevdi'ettiğine göre de hiç olmazsa bir müddet ondan ayrılmıyıp vaz'iyet ve nazarlarımızı tamamen telkîn edebilecek kadar beraber çalışması ve kendisini bizimle irtibata koyduktan sonra uzaklaşması maakul olurdu.„

(Nutuk, s. 30).

Büyük Rehper, Ordu müfettişi iken

Foto Franse

* * *

Büyük Rehper, kolaylıkla anlaşılacağı üzre, Samsuna büyük ehemmiyet vermiş, oraya Rafet bey gibi son derece emniyet ettiği bir kumandanı, ve öteden beri cesurluğu ile şöhret kesbetmiş, ve gene Rafet bey tarafından nihayete kadar fedakârane çalışacağı teeminiyle tavsiye olunan Hamit bey gibi bir mutasarrıfı yerleştirmişti.

(*) 1.— İstiklalimizi muhafaza uğrunda teşekkül ve taazzi etmiş olan milli kuvvetler, her dürlü mudahale ve tecavuzdan masundur. Devlet ve milletin mukadderatında iradei-milliye amil ve hakimdir. Ordu işbu iradei-milliyenin tabi' ve hadimidir.

2.— Müfettiş ve kumandanlar, her hangi bir sebeple, kumandadan iskat edildikleri takdirde kendilerini istihlâf edecek zevat tevhidi-mesai olunabilecek evsafa malik bulunursa kumandayı tevdi' ve fakat muntakai-nufuzlarında kalarak vazaifi-milliyelerini iyfaya devam edeceklerdir. Aksi takdirde, yaani bir ikinci İzmir vak'asına meydan verebilecek kimselerin taayini halinde, kumanda asla terkolunmayacak ve bilumum müfettiş ve kumandanlar tarafından, emniyet ve iytimadın selbolunduğu serdiyle, muameleiyakıa reddolunacak ve kabul edilmiyecektir.

3.— Memleketimizi kolaylıkla işgal maksadına maatuf olmak üzre İytilaf Devletleri tarafından vakı' tazyikat neticesinde hükûmet her hangi bir kıt'a ve teşkilâtı-askeriye ve milliyemizi ilgaya emir verirse, kabul ve tatbik edilmiyecektir.

4— Amal ve gayesi istiklali-millinin teeminine maatuf olan M. H. M. ve R. İ. cemiyetlerinin zaaf ve inhilaline badi olacak her hangi bir teesir ve mudahaleyi ordu kat'iyen men'edecektir.

5.— Devlet ve milletin teemini-istiklali gayesinde, bilcümle meemurini-mülkiyei-devlet, M. H. M. ve R. İ. cemiyetlerinin ordu gibi meşru' muzahiridir.

6.— Vatanın her hangi bir muntakasına taarruz vukuu halinde, umum millet mudafaai-hukuka âmade bulunduğundan bu gibi hadisât vukuunda tevhidi-icraat için derhal her taraf birbirini en seri' surette haberdar ederek vahdeti-harekât teemin olunacaktır.

(Nutuk, s. 29-30)

Rafet beyin mevkiini terketmesi üzerine de umum kuman-

Halbuki Sıvas kongresini toplamak teşebbüsü üzerine İstanbul hükûmetinin etekleri tutuşmağa başlayınca Hamit beyin de azli tabii olarak ortaya çıktı, ve onun da yerini bırakıp *İstanbula döneceği* gene Rafet bey ve kendisi tarafından Rehpere haber verildi.

Hamit beyin azli ve İstanbula çağrılması mes'elesi o ilk aylarda millî gaye uğrunda çalışmak üzre ortaya atılmış ve Rehpere söz vermiş olanlardan baazılarının ruhi haletini pek güzel gösteriyor.

Rafet bey Amasyadan (15-7-35) Hamit beyin azlinden şöyle bahsediyor:

"Hamit beyin azli hakkında henüz bir şey yok; fakat mahâllinde ibkası için teşebbüsatta bulunuldu. *Azl olunursa buralarda kalacağını pek ümit etmiyorum.* Maamafi teesir yapıyorum„ *(Nutuk, s. 32).*

Görülüyor ki *nihayete kadar çalışacağı* teemin olunan bir zatın vaadi ancak *mevkiinde kalması şartına muallak* bir şey demekti. Rafet beyin telgrafından naklettiğimiz satırlar bir çok şüpheler uyandıracak mahiyettedir. Rehper bu ince noktaları şu suallerle göze çarptırıyor:

"Böyle bir zatın er-geç azlolunacağına şüphe var miydi? fakat Rafet bey *mahâllinde ibkası için teşebbüsatta bulunuldu* diyor. Hangi mahâlde? Kimin nezdinde? Kim? teşebüsatta bulundu! Sonra, azlolunursa, *buralarda kalacağını pek ümit etmiyorum, fakat teesir yapıyorum,* diyor. Nereye? İstanbula mı gidecek? Nasıl? bu zat bu güne kadar bizimle çalışmıyor miydi?„ İşte Rehperin "iki yüzlü ve iki cepheli„ diye tavsif ettiği çalışmak bu idi: hem İstanbula ve İtilâf Devletlerine vefakâr, hem de millî gayeye sadık! Bunun için esrarengiz tavurlar takınılıyor, bir *İngilizden* veya bir *Amerikalı*dan gizli hakîkatlar öğreniliyor, hükûmete mensup fakat gizli tutulan kimselerle muhabereler ediliyor, teşebbüsata girişiliyor, teesirler yapılıyordu...

Rehperin rica ile emri pek güzel mezceden telgrafı üzerine Hamit beyin 5 gün sonra verdiği cevap, üstlerine mes'ul vazifeler almış olanlardan bazılarının ruhi haletini daha bariz surette açığa vuruyor. Bu cevaptan çıkarılabileçek maananın başlıca noktaları şunlardır:

1) İstanbuldan meeyus kalan milletin ümidi Anadoludadır.

2) Millet buralara ve buradakilere çok büyük bir ehemmiyet veriyor, fakat *benim iymamım yoktur.*

3) Vakıa bir şeyler yapıyoruz, fakat *maksada uzun yollardan gidiyoruz.*

4) Padişaha kırk sekiz saatlık bir mühlet verelim, ve iytimadımızı haiz bir kabine teşkil etmediği takdirde ne kendini ve ne de hükûmetini tanımadığımızı söyleyelim.

5) Bunda hiç bir müşkül yok, biz yürüyelim, millet arkamızdan gelir.

6) Çünkü millet itaata alışkındır (ayniyle: *an'anevi boyun kırmaktan mütessir olmıyan millet).*

Görülüyor ki bu zat hem Rehperin taakîp ettiği siyasi taabyanın galip geleceğine emniyet etmiyor, umum milleti temsil edecek ve milletin bütün kuvvetlerini birleştirecek büyük kongrenin toplanmasında bir fayda görmiyor; hem de Rehperin bir emri üzerine bütün askeri ve mülki kuvetlerin, ve bütün milletin arkasından geleceğine inanıyor! Fakat bu inanması neye istinat ediyor? Milletin itaata alışkın —an'anevi boyun kırmaktan gayrimüteessir— olduğu hakkındaki batil, mistik kanaatına!

Rehper bu münasebetle Osmanlı tarihinin büyük bir babını ne güzel hülâsa ediyor:

"Efendiler, tarih, "an'anevi boyun kırmaktan müteessir olmıyan millet, biz yürüyelim arkamızdan gelsin„ fikir ve içtihadında bulunanların duçar oldukları akîbetler ve ukubetlerle doludur.„

Birkaç ay sonra, Sıvas kongresi toplanıp da bütünmilletin *heyetitemsiliyesi* teşekkül ettikten sonra, İstanbula şiddetli bir ultimatumun verilmesi hakkındaki tebligin muhtelif zatlar ve teşkilâtlar nezdinde uğradığı muhalefet ispat ediyor ki, Canik mutasarrıfının tavsiyesi tamamiyle mevsimsiz ve isabetsiz idi.

Hamit beyin istiycalini iycap ettiren sebep ne idi? Kendisi telgrafında "zamanın, hâlin intizara tahammülü yoktur„ diyor, fakat dediği gibi hareket edilecek olsaydı, hattâ padişah kabineyi değiştirse ve intihabat emretseydi (nitekim bir müddet sonra buna icbar olunmuştu), yeni İstanbul hükûmeti —Milli gayeye ne derece taraftar olursa olsun— memleketin halâsını teemin edebilir miydi? Böyle bir hükûmet, olsa olsa ancak muvakkat olarak Canik mutasarrıfını ve K. 3 kumandanını yerlerinde ibka için İngiliz tazyikına karşı kordu. Bundan da esaslı ne faide çıkardı?

* * *

Milli gaye uğrunda üstlerine mes'ul vazifeler almış olanların küçük bir kısmı, böyle mevkîlerinden azlolunmak tehdidi ve münferit isyan vaz'iyetine geçmek mecburiyeti karşısında derhal umumi kıyam hareketine başlamak tarafdarı ise de bir çoğu da ihtiyat ve iytidal tarafdarı idi. Rafet bey bunlardandır. (15 — 7 — 35) tarihiyle Rehpere yazdığı bir telgraf: "daima iytidalin gözetilmesini ve vaziyetin *iyi* idare edilmesini *tekrar* tavsiye ederim„ cümlesiyle nihayet bulduğu gibi (22—7—35) tarihiyle Sıvastan yazdığı telgraf da aynı *iytidal* ve *ihtiyat* ruhiyle meşbu' idi. Bu vesikanın tahlili bize, K. 3 kumandanının, *ihtiyat* ve *iytidal* tarafdarı olmasına rağmen, Canik mutasarrıfı ile müşterek görüş noktaları bulunduğunu ve halefi olan zate de benzediğini ispat eder.

Rafet bey halefi hakkında diyor ki: "Maksada muzir olamaz, bilâkis maksat dahilinde *fakat sakit bir surette* çalışmağı vaadetti. Sadık beyle münasebeti hakkında verilen maalûmata inanamıyorum. Zaten aldığımız haber iyi tevsik ve **muayyen bir program tanzim etmeden çalışmak kuvvetlerin zıyaını mucip oluyor... mubalâğalı haberlere kapılmamış olsaydınız ihtimal ki ben vaz'iyeti daha iyi idare ve kumandayı terke mecbur kalmazdım.**

"Reesen karar verecek insanların hakîkî vaz'iyeti bilmeleri lüzumunu siz de takdir buyurursunuz.

"Benim celbim için İngilizlerin İstanbulu tazyîk etmeleri pek mühtemeldir... bu tazyîk artarsa Salahettin beyi müşkül bir vaz'iyette brakmamak için *izimi kaybedeceğim...*

"Karahisardaki fırka kumandanı bu kongreye (Sivas kongresine) murahhas intihabı için buralara beyanname neşretmiş. **Bu tarzıhareketi muvafık buluyor musunuz?**

"Alman sulhu ve şarktaki sükûnet, vaz'iyetin inkişa-

danlara: "Kumandanların İstanbula gitmek hususunda en küçük bir gafletlerinin pek bahalı olacağını ve programımızı tatbika devam edeceğimizi„ bildirmek suretiyle nazarı-dikkatlerini celbettim.

(Nutuk, s. 30)

İngiliz İntihabatının Neticeleri

Son İngiltere intihabatının muhtelif cihetlerden büyük bir ehemmiyeti vardır.

Bir kere, *amele sınıfının*, bütün medeniyet âleminde daima yükselen bir siyasi-içtimai kuvet halinde uzuvlanmakta olduğu hakîkatı inkâr olunmaz bir surette meydana çıkıyor.

Labor Party (amele fırkası) *Büyük Britanya*nın mağrur burjuvazyasının elinden, intihap puslası küvetiyle, siyasi iktidarı alacak bir hale gelmiştir: 606 mebusluktan 290 ını kazanmış, diğer 316 sını iki büyük tarihi burjuva fırkası aralarında paylaşmışlardır.

Artık Büyük Britanyada yalnız «Wig» ler, «Tory» ler hükümran değildir — orada emlâk ve sinai teşebbüs sahiplerinden başka sinai işçilik sahipleri de siyasi bir kuvettir.

Makdonald ailesile evinin bahçesinde

İkinci ehemiyetli cihet kadınların intihap puslasını pek güzel kullanabildiğinin meydana çıkmasıdır. İngilterede kadınların rey vermesi birinci defa olarak bu intihabatta vakı' olmıyor: Yalnız bu sefer kadın müntehiplerinin mıkdarı erkek müntehiplerinden bir buçuk milyon kadar fazla idi (15,25 mil. kadın, 13,75 mil. erkek); 1924 intihabatında ise kadın müntehipler 2 milyon kadar erkek müntehiplerden noksan idi (9 mil. kadın, 11 mil. erkek). Hükûmeti terketmekte olan muhafazakârlar kadınların kendilerine rey vereceğini — çünkü kadının her yerde muhafazakâr olduğu zannediliyor — ümit etmişlerdi; kadınlarda intihap hakkını onun için tevsi etmişlerdi. Halbuki bu intihabat gösterdi ki kadın de erkek gibi muhafazakâr veya liberal olabildiği gibi sosyalist de olabilir. Bu intihabatta muhafazakâr sınıfa mensup kadınların daha ziyade rey puslasını kullanmaktan ferayat ettikleri, amele ve sosyalist fırkasının

---

fına intizaren, bizim de *ihtiyatkâr* bulunmaklığımızı iycap ettirmiyor mu? Şahsım hakkında hiç bir endişem olmadığını artık anlamışsınızdır (!) yalnız, *kararsız ve programsız* hareketlerle maksadı ihlâl edeceğiz. *Ya ihtiyatkâr olalım ve yahut hemen işi açığa vuralım.* Fakat ikisinden birini yapalım. *Sivas kongresinden hâlâ hazirde bir faide ümit ediyor musunuz?...*„

Görülüyor ki:

1) Rafet bey halefenin ihtiyatkârlığını ve *sakit bir surette* çalışmak sistemini beyeniyor, kendisi de aynı ihtiyatkârlığı ve aynı çalışma sistemini Rehpere tekrar tekrar tavsiye ediyor.

2) Canik mutasarrıfı gibi ya iytidal veya derhal umumi ve aleni kıyam isteyor; devam eden hadiseler içinde kendisine hiç bir fa'al rol bulamıyor.

3) Hattâ fa'al rol oynayanları, mesela Karahisar kumandanının murahhas intihabı için beyanname neşrini, muahazeye şayan buluyor.

4) Rehperi kararsız programsız hareket etmekle itham ediyor.

5) Bu kere de Sivas kongresinin lûzumunu anlamadığını alenen söyleyor.

Samsun muntakasının mesul mucahitlerine taalluk eden bu müşterek zihniyet şahsi endişelerin milli gaye işlerinde bile ne derece büyük bir rol oynadığını ispat ediyor.

O sıralarda önsaf mücahitlerinin programsızlıktan bahsetmeleri hakîkaten anlaşılmaz bir takdirsizliktir, çünkü Sivas kongresini toplamak teşebbüsü en geniş bir görüşle çizilmiş programın başı idi. Programın tekmili, ilk defa olarak, memleketin bir muntakasına mahsus olmak üzre, Erzurum kongresinde karar altına alınmıştır; umumi program ise ancak umum memleketi temsil edecek olan Sivas kongresinden çıkabilirdi; Rehper de bu kongrenin toplanmasına bütün kuvetiyle çalışiyordu. Bütün mucahitlerin o sıralarda en büyük rolü mevkilerini muhafaza ederek kongre intihabatını süratle ikmal ettirmek idi. Halbuki onlar "kongreye ne lûzum var„ diyorlar, diğer taraftansa programsızlıktan şikâyet ediyorlardı!

İngilterede Kadın Mebuslar

Yukardan ikinci sıranın başındaki kadın, Mis Margaret Bonfild, aynı zamanda Mesai Nazırı dır; dünyada ilk kadın nazır olarak şerefini kazanmıştır. Üçüncü sıranın ortasında yegane liberal kadın mebus Loyd Corc'un kızıdır.

tarafları olan kadınların ise pek büyük bir faaliyet gösterdikleri anlaşılmıştır.

Üçüncü ehemiyetli nokta: Burjuva sınıflarınınkendi sınfi akîdelerine iytimatlarını kaybettikleridir. Hakîkaten bu intihabatta çok defa aynı bir burjuva ailesine mensup fertler muhtelif fırkalara rey vermişler; ve muhtelif fırkalar tarafından intihap olunmuşlardır. İşte bizzat başvekil Baldwinin oğlu Oliver Baldwin amele fırkasına mensuptur ve amele fırkasının meb'usu olarak seçilmiştir. Fakat Oliver burjuvayya fırkalarından ayrılan biricik burjuva değildir, bunlar binlerle ve onbirlerledir. Vaktiyle feodal sınıfına mensup bir çok kimseler burjuvazyaya geçip onlarla beraber intihabatta kendi sınıflarına karşı mucadele etmişler ise şimdi de burjuvazyanın bir çok fertleri amele fırkasına siyaseten intisap etmiştir. Artık burjuvazyanın kendi prensiplerine iytimadı kalmamış, demektir.

Kadınlar rey verirken polisler çocuklarına bakıyor

Dördüncü ehemmiyetli nokta: komünizmin amele sınıfları arasında bile umduğu derecede yer bulamadığıdır. Dünyanın en ehemmiyetli mesleki ve siyasi teşkilatlara malik olan İngiliz amelesi, üçüncü İnternasyonalın bütün cehitlerine rağmen, komünizm inkılâbını ve prensiplerini kabul etmiyorlar. Çıkan mecliste yalnız bir meb'usları vardı, bu mecliste hiç bir mümesilleri olmıyacaktır.

Haklı olarak iddıa olunabilir ki, artık ileri memleketlerin hiç birinde bir *alarus* bolşevik inkılâbı beklenemez. Fakat, rey pusulası kuvvetiyle kazanılmış bir sosyalizm tekâmülünün her yerde zuhuru mümkündür, ve ihtimal uzak da olmıyacaktır.

* * *

Şüphesiz Ramsay Makdonald tarafından riyaset edilmekte olan bu yeniİngiliz hükûmeti bir sosyalizm inkılâbı vucuda getirmeyecektir. Esasen böyle bir siyasi rolü oynamak için de 290 kürsü kâfi değildir. O şimdiki halde, burjuva fırkalarından ancak bir *Centilmen musaadesi* istemektedir. Maksadı tekrar intihabata meydan vermeksizin iki sene kadar bir müddet zarfında memleketi idare etmesine bir imkân hazırlamaktır. Tabiidir ki burjuva fırkalarıda ona bu yolda bir musaade verirken *şahsi mülkiyet* prensiplerine dokunulmamasını şart koşmaktan geri kalmamışlardır.

Bu şarait dairesinde Makdonald kabinesinden bir sosyalizm programının tatbîki beklenmez.

Makdonald 1 milyon kusur ameleye iş bulacağını vaad etmiştir. İşte en ziyade bunu yapmağa çalışacaktır. İhtimal Rusyanın siparişlerini çekmek için sovyetlerle bir kredi anlaşması yapacaktır. Bu da İngilterenin bütün sınıflarına *pek kârlı bir iş* olacaktır, çünkü bu

Mr. Balwin muhafazakâr oğlu ise ameleci mebus intihap edilmişdir.

Dirilen Mumya

Fantezi

Yazan : KENAN HULÛSİ

Öyle zannediyorum ki, Sayda kıralı büyük «Zabnit», hayatında hiç bir kadını bu derece kuvvetli ve haşin bir ihtirasla sevmemiştir. Dün gece Âsarıatika müzesinde geçen vak'a yı rüyet eden hâkimler elbette heykellerin aşkına inanmıyacaklar. Ve elbette ki gece nöbetçileri vazifelerini suiisti'mal maddesinden hapsedilecek... Fakat ben gözlerimle gördüm: müzenin birinci kat salonlarında camekânlı bir laht içinde teşhir olunan Sayda kıralı Zabnit, 1377 nümerodaki «Kamelya Ontonyo» yu seviyor. Aşkın Leylâdan, Mecnundan, Beatristen, Nelson ve Emmadan sonra yer yüzünde yaşamadığını söyleyen eblehler, şimdi 114 nümerodaki Apollon heykelinin kitarasındaki tellere baksın... Bununla beraber haşin ve muhteris bir aşk, acaba, artık müzeler içinde mi geçmeğe mahkûm?...

Fakat ne olursa olsun... Ortada, kalbin ve damarların, ikisinin de hükmettiği ve gözlerimle gördüğüm bir vak'a var: Sayda kıralı Zabnit, güzeller güzeli Kamelya Ontonyoyu seviyor.

Dün gece son vapuru kaçırdıktan sonra, müzedeki hususi odamda kalmayı bir otelde kalmaya tercihetmiştim.

Gece saat onikiydi. Bir buçuk saattanberi Çin taraflarında son defa yapılan hafriyat hakkında müze müdirinin odasında bulduğum, beynelmilel müzeler kongrasında okunmuş rapor suretlerini henüz bitirmiştimki, içime şayanı hayret bir arzu geldi:

Müzenin içersi gecenin bu vaktında acaba nasıldı?...

Derhal çıktım...

Nöbetciler koridorda dolaşıyor... Müzenin bütün dekoru tam ve muazzam bir sükût içinde...

Dışarda rüzgâr yoktu... Onun içindir ki, bu uzun koridor korku ve telâş vermiyordu hiç... Hademelerden dinlemiştim: Fırtınalı gecelerde, müzenin içi, koca gövdeli ağaçlar dik uçurumlardan devriliyormuş gibi müazzam seslerle uğuldarmış... Ve kış geceleri bütün dekor, inine çekilmiş hayvanların halile, yalnız burunları dışarda, sessiz ve muhteriz dururmuş...

Günün içeriye verdiği kuytu ve alacalı renk ağlayan kadınlar lahdinde ancak sükûti bir matem sezdirir... Fakat gece vakti gelecekler, orada ince ve derin bir figan da duyacaklardır ki, bu sese, lahdin mermer oymalarında vadisi mechul bir suyun akisleriyle akan göz yaşları karışır...

Ve İskenderin lahdinde harp geceliğin başlıyordu...

Büyük kapıdan girer girmez karşıya gelen camekânlı hademe odasını geçmiş, birinci kat salonunun sağ tarafına girmiştim.

Elektrikler birdenbire söndüler.

Kımıldamadım.

Müdirin emri vardı. Işıklar herhangi bir arıza yüzünden kesildikleri zaman, gece nöbetçileri oldukları yerde duracaklardı. Bunu bildiğim içindir ki, bir adım daha atmamıştım. Karanlık harikulâde kesifti. Ve atılacak bir adım yapılacak bir kaza demekti.

Kımıldamadım.

Fakat gözlerim yavaş yavaş karanlığa alışıyordu. Ve artık lahitleri, müzenin karanlık gecesi içinde, sert ve korkunç, farkediyordum. Gözlerimin, dekoru delmeğe çalıştığı bu sıralardaydı ki, karşımda sol cephede bir hareket duydum.

Gözlerim birdenbire açılmıştılar.

İşte şayanı hayret bir vak'a oluyordu. Bir ruhşinas, laboratuvarında acaba Sayda kı-

---

sayede İngiliz burjuvazyas bir buçuk milyonluk bir işsizler ordusunu beslemek için katlanmakta olduğı ağır tekâlif fedakârlıklarından kurtulacak, memlekete de bir buçuk milyon fazla amele saayının *plus value* sü akmıya başlıyacaktır. Buna mukabil ihtimal burjuvazya dahi maadenlerin millileştirilmesine, yaani, hükûmet tarafından alınıp işletilmesine muvafakat edecektir.

Daha fazla tahminler egirişmiyelim, biz de Makdonalda kendi burjuvazyasından istediği *centilmen musaadesini* verelim.

Zabnitin ruhunu mu çağırıyordu?..

Ve camekânlı lahdin üstündeki örtü yavaş yavaş sıyrıldı. Yavaş yavaş, sessiz, sedasız, adeta yerde sürünen ipek bir etek gibi ince ve sakin düştü... Sonra gene gördüm: camekân masanın üstünden yavaş yavaş yukarı doğru ralı kalktı ve ayak ucunda dimdik durdu.

Fakat asıl şayanı hayret olan şey ne örtünün düşmesidir, ne de camekânın kalkması... Şüphesiz asıl şayanı hayret olan, Sayda kıralı Zabnittir. O, bir oda içinde uyuyan ve yaşadığını kuvvetle bilen adamları uykudan uyandırmamak için hareketeden bir hırsız gibi bacaklarını masadan ihtirazla sarkıttı, ve aynı ihtirazla bir nefes bile çıkarmadan ayağa kalktı.

Biliyorum: işte sen gençliğinde harikulâde maceralar yaşayan Sayda kıralı Zabnitin mumyasısın... Ve şimdi lahdinden ayağa kalktığın bu dakîkalar, bir şehvet gecesinde olduğu gibi genç ve çırçıplaksın da...

Fakat o, iyiliyor, camekânlı lahdin örtüsünü omuzlarından Romalı bir asker tavriyle çaprast fırlatıyor, ben geri geri çekiliyorum...

Artık anlamıştım: Sayda kıralı Zabnitin mumyası dirilmişti; o şimdi yaşıyordu. Fakat, koklanan havasında bile geçmiş asırlardan esrarengiz bir hamule taşıyan bütün dekorun sımut ve sakin uyuduğu bu muazzam gece içinde acaba ne yapacaktı o?..

Ve görüyorum onu... Ayaklarının ucuna ince temaslarla basa basa, evvela camekânlı lahdin önünde gene kendisine ait bulunan taş lahdin arkasına bir dakîka için sindi. Sonra yavaş yavaş bulunduğu salonun kapısından başını yan salona uzattı, ve orada da sükûtun hâkim olduğuna kat'iyetle inandığı zaman, yürüdü.

Arkasını bırakmayacaktım.

Tam üçüncü koridora —zannedersem onyedi nümerolu koridor— geldiği zaman, hızla geçti ve dördüncüye girdi. Üçüncü odaya baktım: sol cephede kitara çalan bir Apollon heykeli... Şayanı dikkat başka hiç bir şey.

Gözlerim bir müddet için tekrar karanlığa döndüler. Şimdi bütün dekor, beynimin içinde bir heyulâ gibi muazzam, sakit ve simsiyah duruyordu.

Müze içinde bir tiyatronun başlayacağını muhakkak biliyordum. Ve düşünüyordum ki, eşhasının ve seyircilerinin İlâhlar, İlâheler, Prensler, prensesler, ve büyük kumandanlar olan bu muazzam haileyi en derin bir tecessüsle ta'kîp etmelidir.

Onun için parmaklarımla göz kapaklarımı açtım, korkudan donmuş etlerimi oğuşturdum, ve bacağımı gene gayriihtiyari ileri geri hareket ettirdim.

Kıral Zabnit çok güzel bir adammış.. Ortadan ayırdığı uzun ve siyah saçları mükemmel bir iytina ile yan tarafına doğru taralıydiler. Dik bir alnı vardı. Gözlerinin yalnız parladığını görüyordum. Ve bıyıkları burulmuştu. Boyu kısa değildi. Bir kadının hoşuna gidecek derecede uzun, mütenasip ve güzeldi... Ayakları çıplaktı tabii... Ve lahdinin üstünden aldığı kızıl örtüsü, vücudunu, yalnız omuzlarının bir kısmından iytibaren diz kapaklarına kadar örte biliyordu. Ve sağ diz kapağının üst kısmı açık kalmıştı.

Yeminediyorum: o, çok güzel adammış... Sayda şehrinin ılık portakal kokulariyle ıtırlanmış saray bahçelerinde, kolları arasına atılmak için âmâde duran nedimlerin yalnız bir sinir sar'asile değil, fakat bir kalp hümmasiyle de, onu râmetmek için pusu kurduklarını işitmiştim. Ve gene işitmiştim ki; kıral Zabnit öldüğü zaman mezarının başında intihar eden cariyeler varmış.

Ne kadar olduğunu bilmiyorum. Belki bir saniye belki bin... Belki onbin saniye... girdiği dördüncü odada bir aralık dimdik durdu, ve adımları tekrar yavaş yavaş atıldı. O zaman gittiği yerin istikametine doğru tecessüs ve merakla baktım: bu oda içinde ve tam orta yerde, yuvarlak bir kaide üstüne merkûz bulunan Venüs heykelinin karşısındaki vücut yavaş yavaş kımıldıyordu.

Ben müzenin her noktasını ayrı ayrı bilirim. Hafızamı yokladığım zaman gördüm ki, bu taş heykel «Kamelya Ontonyo» nundur. O zaman içimden haykırdım:

— Kamelya Ontonyo...

Ve onun taş dudaklarından bir ziya uçuyordu.

İşte bir hakikat: heykeller geceleyin diriliyor.. Ve işte gene bir hakîkat: kıral Zabnit, «Kamelya Ontonyo» yu seviyor... Ve sonra anladım ki, o, Kamelya Ontonyoyu sonsuz bir ihtirasla seviyormuş.. Sevgide sonsuz ihtiras... Bu bir felâkettir. Ve netiçede ölüm muhakkak.. Fakat ne olursa olsun, seven tahammül eder.

Yüz bin kere haykırıyorum:
Seven tahammül eder,
Afettiği gibi.

Evet, Kamelya Ontonyonun taş dudaklarından bir ziya uçtu.. Acaba Kamelya Ontonyo dirilmeğe başladığı zaman, ruh onun dudaklarına bir ziya ile mi geliyordu.

Fakat ben kıral Zabnite hak verdim.. Kamelya Ontonyo, Beatristen de güzeldi, Kleopatradan da...

Siz görmediniz mi Kamelya Ontonyoyu,?..

Ne yazık...

O, müzenin birinci kat salonlarında duruyor.

Eğer Kamelya Ontonyoyu görmedinizse yazık.

Üstünde gerçi bir ferace var. Fakat biliyorum ki feracesi vücudu altından gözükecek kadar şeffaftır. Ve siz açıkta kalan göğsüyle feracesinin diz kapakları üstüne dökülen kıvrımlarından anlayabilirsiniz ki, vücudu bir kısrak kadar dinçtir.

Kamelya Ontonyonun vücudu, ıssız dağlarda serazat koşan bir kısrak kadar dinç.. Göğsü dalgalı denizler üstünde rüzgârla şişkin, güneşle parıl parıl çifte bir yelken kadar serbest.

Elinde ağ yok, mızrak yok ve kılıç yok...

Şu halde Kamelya Ontonyoyu görmediniz yazık size.

Yazık..; O; Kleppatradan da güzeldir, Beatristen de...

Artık tamamiyle görüyordum: kıral Zabniti kolları açık karşıladı. Yanına gittiği zaman, birleşen, yalnız dudakları oldu...

Bal rengi saçları omuzlarının fağfur yuvarlaklığına sonbaharda taşan bir Nil gibi dökülmüştü. Ve sonra, Sayda kıralı Zabnit onun koluna girdi. Artık biliyorum ki; etrafında ne lahitler kalmıştı, ne heykeller.. Artık müzenin muazzam dekoru içinde yalnı onlar yaşıyorlardı, ve her şey samût ve sakindi.

Ne konuştuklarını bilmiyorum. O kadar yavaş fısıldıyorlardı ki...

Fakat ansızın bir şey oldu. Müzenin içinde yeni bir ışık gördüm, yeni bir ses. Bu, bir kitaranın sesiydi.

O zaman «Kamelya Ontonyo» yavaşça:

— Uyanıyor, dedi, Ma'but Apollon artık uyanıyor.

Kıral Zabnitin kolundan birdenbire sıyrıldı.

Ben bir heykelin arkasına gizlendim.

Ondan sonra kıral Zabniti görmedim. Hayır, görmedim. Hayır, görmedim değil; o, başını elleri içine almış düşünüyordu. Ve anladım ki, en şayanı dikkat hadise maabut Apollonun dirilmesi olacaktır. Filhakîka kitaranın sesi müzenin muazzam sükûtu içinde hazin bir nota gezdiriyordu.

Ma'but Apollon gece sabaha yaklaşırken dirilmişti. Ve ma'but Apollon elinde kitara olduğu halde yürüyordu. Ben Apollonu bilirim; ben ma'but Apollonu tanırım. O, her günkü yorgunluğunu dinlendirmek için, batan güneşler ardında kâin «*Tetis*» sarayında vücuduna istirahat verirken, şafak, sabahleyin sarayının kapılarını açar. Ve o, alın tahterevanına gürbüz ve dinç dört at koşulu olduğu halde, şafağın açtığı kapılardan, gözlerinde haşmet ve ihtiras, ufkun çenberine doğru atılır. Altın tahterevanı kendisinin kudretli ellerinden başka idare edecek hiç kimseyi tanımıyorum. Bir gün kendisinin öz oğlu, bunu ispat için, fezada yol aldığı zaman, dizginleri tutan ellerin acemiliğini hisseden atlar, gemi azıya almakta gecikmemişlerdi. Ve o zaman bütün dünya harap ve talân olacaktı. İşte bundan sonradır ki, büyük ilâh Zevs, acemi oğlanı yıldırımlariyle itlâf etmiş ve neticede Apollon, Olimpos cennetinden tardolunmuştu. Acaba, hayatında bir çok leke'er olan ilah Apollon bu gece, Türk müzesinin içinde nasıl bir facıa çıkaracaktır ?.

Ve onun kitarasının tellerinden kopan seslerle bütün heykeller uyanmıştılar. Artık görüyordum; bir lahit üs'üne dizilmiş ağlayan kadınların mağmum yüzlerine, göz yaşları bir müddet için silindiler. İskender lahdinin üstünde boğuşanlar müdarebeden durdular. Savrulan kılıçlar olduğu yerde kaldı, ve kalkanlarını başlarına doğru çeken muharipler gözlerini çevirdiler.. Hatta büyük İskender, kılıcını kınına soktu, ve şaha kalkan atının yeleleri, boynu okşanmış gibi sükûn içinde kaldı. Mısır lahitleri koca gövdelerini yavaş yavaş kaldırdı ve çikik gözlerini merakla açtılar. Elleri ipte olduğu halde bir kurban merasimine hazırlanan çocuk, Allahına vereceği kurbanı unuttu, ve bir av merasiminde atların bacaklarını ısıran canavarlar dişlerini bir dakika için gevşettiler.

Apollonun etrafında dokuz kız raks ediyorlar, Apollonun aşkı şerefine şarki

söyliyorlardı. O, elinde kitara, bütün heykellerin gözleri önünde —ve yarabbî, Kamelya Ontonyoyu bir sevenin olduğunu bildiği hâlde hiç utanmadan— önüne geldi, ve elinde kitara, dokuz genç kızın söylediği şarkılarla Kamelya Ontonyoya karşı, kalbinin duyduğu hisleri birer birer anlattı.

Hey... Maabut Apollon, Kamelya Ontonyo yu seviyormuş.

Fakat eminim, Kamelya Ontonyo ona karşı hiç bir zaaf duymuyordu. Yalnız onun ilâhlara mensup olmasından korkuyor, başından defedemiyordu. Bununla beraber gözlerinin bakışları muhakkırdı.

Apollon çıldırmıştı bu gece... O zannediyordu ki, karşısında yaşayan bu kadın toprakların içine gömülen «Dafne» dir. Ve ona:

— Sen Kamelya Ontonyo değilsin, diyordu... Ben onu tanırım, o, bu kadar güzel, genç ve çalâk değildir. Daha sonra, Kamelya Ontonyo, benimle aynı binanın sakafı altında yaşayamaz... Senin elinde gerçi bir defne dalı yok. Fakat biliyorum, sen, defnesin; ve kıral Zabnitin mumyasını seviyorsun. Bil ki, kitara tutan ellerim, en müthiş okları da kullanabilir. Bundan sonra kıral Zabnitle yaşamak istersen eğer, onu, ayaklarının ucunda okların ateşile bulacaksın.

Müzenin içi bir mahşere dönmüştü. Ben bir aralık, heykellerin mahşerinde gezerken, gözlerim kıral Zabnite illişti. O, yapacağını biliyormuş.

Sayda kıralı Zabnit biliyormuş yapacağını...

Apollonu büyük ilâh Zevse şikâyet edecekti.

Ve:

— Sen, diyordu, ey büyük ilâh, sen Apollonun ne kadar hercaî olduğunu biliyorsun.

O Apollon ki, senin daima menfurun olmuştur. Tesalyada çobanlık eden adam, bir gün «Dafne»yi sevmişti. Onu takip ederken kızın nasıl bir hevlican ile kaçtığını elbette hatırlıyorsun. Ve elbette hatırlıyorsun ki, eğer «Kea» olmasaydı, o, Dafneyi iğfal edecek ve sonra zavallı kızı bir paçavra gibi fırlatacaktı. Onun ne derece bir bülheves olduğuna işaret için, ey büyük ilâh, işte «Kılıti» meydanda... Yaptığı cinayetleri işaret ile şikâyette bulunan o kadını,— o kadın ki kendisini harikulâde seviyordu— bir gün, onu, bir çiçek kalıbına soktu. Ve ey büyük ilâh, şimdi o kadının yüzü, Apollona doğru çevrilmiş olduğu halde, daima böyle eza ve cefa içinde kalır. Ve sevgisini kalbinde hapsederken Apollonun bülhevesliğine karşı nasıl bir nefret duymuyorsun. Bütün bunlardan sonra o şimdi, ne derece harikulâde sevdiğimi bildiğin bir kadına karşı tecavüzde bulunuyor. Ve ey büyük ilâh, onu, senden başka şikâyet edecek hiç kimsem yok.

Kıral Zabnit, Zevse böyle yalvarıyordu.

Duası kabul olundu.

Kıral Zabnit heykellerin mahşeri içinden Alpollonla döğüşmek için ilerledi, ve karşısında dimdik durdu.

Lakin Apollon gülüyordu. Belki de düşünüyordu ki, böyle bir fani kendisiyle mucadele için kollarında nasıl bir cesaret bulabilecekti. Daha sonra buna cesaret ettiği için, üstüne savlete imkân bırakmadan derhal helâk etmeliydi.

Ve oklarını birdenbire çekti.

Kıral Zabnit yere yığılmıştı.

Fakat Zevs büyük bir ilâhtır. Biliyordu ki, o, sevgisinde maasumdur. Onun için, kıral Zabnitin intikamını almak istedi. Ve yıldırımlarından birini Apollonun üstüne yolladı.

O, bir ilâhtır. Giden yıldırımın onu ihrak etmeyeceği şüphesiz... Fakat giden yıldırımlar kitarasının tellerine çarptı ve kitarasının telleri bir saniye içinde yandı. Zevs, yıldırımlardan asası elinde olduğu halde uzaklaşırken, şafak, kapılarını açıyordu. Hizmetçiler kıral Zabniti lahdi içine yatırdılar.

«Kamelya Ontonyo taş kesilmişti.

Ben, gözlerim dönmüş ve kıp kızıl, müzenin büyük kapısını ardına kadar açtım, ve koştum, koştum.

Sayda kıralı Zabnit Kamelya Ontonyoyu seviyordu. Kamelya Ontonyoyu muhteris ve haşin seviyordu. Onun içindir ki, aşkını zehirlemeğe kalkan bir bülhevesi ilâhına şikâyet ettiği zaman duası müstecap olmuştu.

Şimdi, bir tesadüf neticesi, dün geceyi müzenin içinde geçiren ben, müzenin bu ihtiyar hafızıkütübü, diyorum ki, bundan sonra müzeye gidecek olursanız kitara çalan maabut Apollon heykelinin kitarasında tellerin kopmuş olduğunu göreceksiniz.

Gıllı Ayı

CELÂLETTİ EKREM

Bayburt lehçesile yazılan bu hikâye, bundan kırk sene evel, Bayburda bir saat uzaklıkta bir köyde geçen bir kız kaçırma vak'asını anlatıyor. Bu hikâyenin "Diyalektoloji,, itibarile Folklor için hususi bir kıymeti olduğu gibi, sırf edebiyat noktai nazarından da mahallî ve beynelmilel değeri vardır. Şurası muhakkak ki, halk, ruhî ve içtimaî hayatını, kendi dili ve mahallî lehçesile bizden çok daha iyi ifade edebiliyor.

Anam dirdi ki, gızım dirdi, benim habarım yoh, bir günün birisi gelmiş köye baban, başka memleketli, beni gaçırdı. Anamı emmisi göstermiş babama gizlice.

Dayım demiş:

— Biz bacımızı [1] gariplere vermezük!

Anamın emmisi de demiş:

— Ben sana verecem gizlice.

Emmisi anamı evine çağırmış.

Tandırın başında çorap dohiyirmiş anam. Gavağı budamışlar, getirmiş içeri doldurmuşlar tandıra, yahacaklar.

Babam ağaçların arkasından çıkmış, patadak girmiş. Girdikleyin, yüzünü gapatmış anam tandırın üstüne, görmesin diye. Babam odunları kesmiş anamın başından aşağı:

— Başın galdır, görüp te gidecem!

— Başın yesün! Sen benim kömür gözlüm [2] değilsin ki başımı galdıram. Nereme bahacahsın? Get!

Anam şöyle başını galdırıyir. Sağ gözünü göriyir de sol gözünü görmiyir.

Babam da gorhiyir, gapıdan girerler de vururlar diye, «neciysen içerde» deyüp.

Tez tez gapudan gaçiyir. Gaçanda, anam:

— O beni gördi, ben onu niçün görmedim?

Diyir; ardı sıra bahiyir.

Bahdıknan, babam elinde bir ayna arkasına atiyir: nişan. [3]

Aynayı atarken hem geriye bahmış, hem aynayı atmış.

— Hem şu gıllı ayıya da bah, geriye bahiyir!

«Gıllı ayıya bah» deyende emmisiniu garısı ağzına vuriyir:

— Gıllı ayı deyül de ya ne?

— Sus gız!

— O neciydi beni gösterdin?

— Yoh bi şey, gız!

. . . . . .

Anamı evden çağırmışlar:

— Gah get eve!

— Ben gitmiyrem!

Rengi gaçmış, halinden anlarlar diye getmemiş.

Emmisinin garısı demiş:

— Gözümden mil ilen gılı aliyir; oturmuş çorap dohiyir: gelüp evde ne işi var? Ehmeyin yesün gelsün.

[1] Kız kardeş.

[2] Nişanlım, sevgilim.

[3] Nişan hediyesi.

Ahşam olmuş. Anam ehmeyini yemiş, getmiş eve.

Arası iki gün geçmiş. Üçüncü günü anamı gine emmisinin garısı çagırmış:

— Emmin hergediyir [4] tarlada. Azığı [5] burda galmış. Bunu götür emmine, bunu!

— Nerden gidem?

— Köyün içinden geçme. Başın çarşafını aç ki benimkisini ört. Şu harmanların daldasından [6] get, dereden get!

Gidiyir ki tarlayı hergedirler. Hergedende öküzler eğlenir. Öküzler eğlenende... anam:

— Hayır olsun?!!

Diyir.

— Azığın getirdim!

Bahiyir ki at ta yanında buldu.

Babam atı çeküp getiriyir ki, hemen anamı atacah atın üstüne.

Anamı atiyir atın üstüne gucahlayıp. Bu yandan atarken kendini atiyir o yandan aşağıya. Üç defa kendini atiyir attan aşağı.

Emmisi vuriyir anama:

— Sen neye atın üstünde durmiyirsan?

Tutup bağlıyirler bu atın üstüne. Tartılıyir geri ki ben getmem deye.

Getmem deyende babam silâhını dolduriyir.

— Yoh, gideceysen!

Süriyir atı. Dağın başına çıhıyirler. Dağın başına çıharken:

— Gız, gız: geri bah hele! Şu garlı dağın tepesinde yığılanlar sizin köylü mü?

[4] Çiftsünüyor.
[5] Yiyeceği.
[6] Kenarından.

Anam şöyle egilip geri bahiyir ki iğne atsan yere düşmez: öyle ki yıgılmışlar.

. . . . . .

Dayımın hırşı tutmuş:

— Cızın göğnü var idi. Gidip şunun peşine şu gızı vurayım!

Köylüler:

— Get te vur! —diyirler— Adını pis çıkarirsen! Get ikisini vur yolda!

Onlar da gettikleri köye girecekler.

Dayım diyir ki:

— Bi gancığın birisi başına çarşafı alıyir de: «Ben kişiye [7] geldim. Sen ne içün geldin?» diyirse, orda ben biçağı garnuma mı soham, ne yapam?..

Köyluler:

— Dogru!

Diyirler.

Dayım diyir:

— Giderse edepsizin biri getmiş. Yüzü bana hasret olsun. Göğnü istemişse zahar getmiş. Rasgelirsem bi biçah ikisine soharım. Rasgelmezsem getti. Başını yesün!

[7] Erkek, koca.

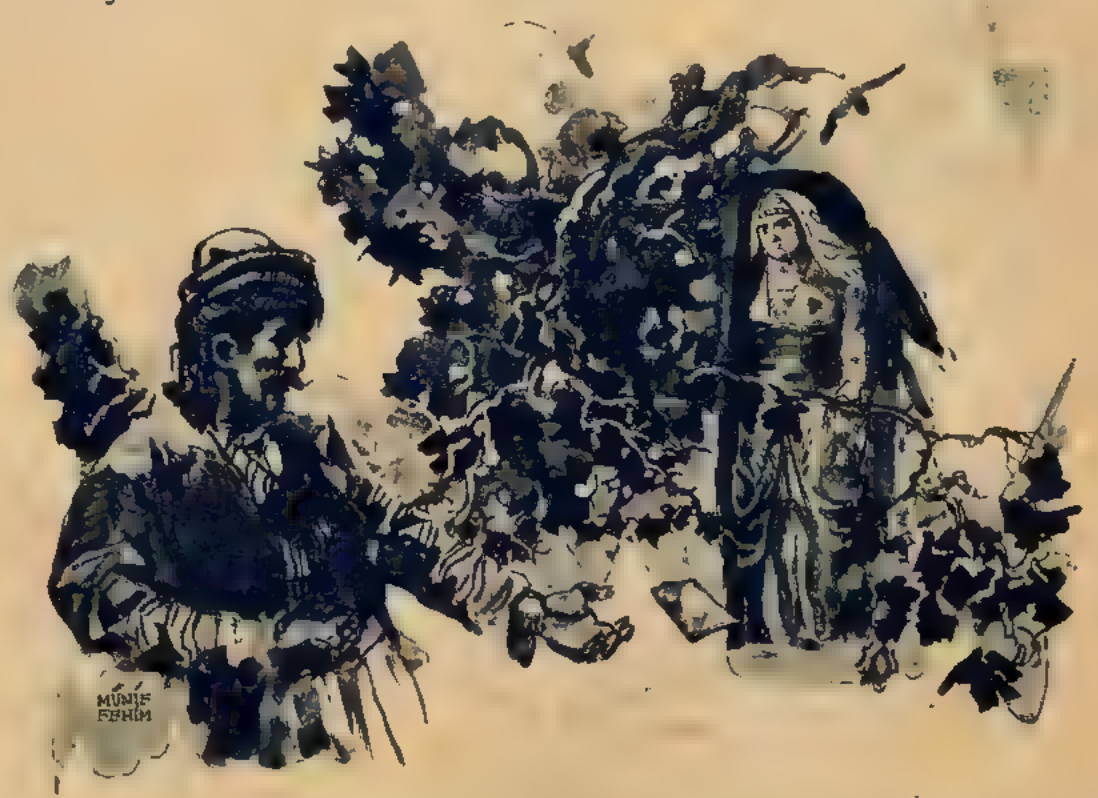

ŞU — BU

1.— Zanzibar Sultanı. Elyevm beraya ziyaret İngilterede bulunmaktadır

2 - Muzaffer olarak Afgan tahtına çıkan Beçei Saki (Emir Habibullah). Kral Emanullâh biraderi ve zevcesile Efganistanı terkederek 27 Mayısta Bombay'a vasıl olunmuştur.

3.- İspanyanın Barselon şehrinde açılmış olan beynelmilel sergiden bir sahne.

4.— Otomobil kralı Henri Ford'un oğlu Edsel Ford.

5.— Dünyanın en büyük alimi Aynştayn hususi kâtibesile. Berlin şehri alime bir sayfiye hediye etmişse de, karısı beğenmediği için, kabul etmemiştir

6.— Romanya kralı askerlerini teftiş ediyor (kral ortadaki beyaz elbiseli zattır).

BÜYÜK ATİ

İnsan dünyanın hakimi olmağa başlayalı pek az bir zaman olduğu halde, biz şimdi bir günde,ecdadımızın koca bir nesilde ettikleri terakkiden fazla ilerliliyoruz. Terakki o kadar eseri oluyor ki arkasından yetişilemediği gibi medeniyetin ne şekil alacağını tahmin etmenin de imkânı yoktur. Yalnız gelecek devrin İnsan Devri olacağını bize tahmin ettirten terakki misallerinden bir kaçını kaydedelim.

İnsan Devrinin Henüz Başlangıcındayız

"İnsanlar binlerce senelerdenberi dünyanın hakimidir» diye gururlanırız, fakat fen adamları bu tefahüre gülerler, çünkü daha henüz *böcek* devrindeyiz. Biz dünya sahnesine çıkmazdan milyonlarca sene evvel burada böcekler vardı, halâ da dünyayı idare edenler onlardır. İnsanlara zarar getiren böcek cinslerinden daha bir tanesinin bile kökünü kurutamadık. Evlerimize, gıdamıza, sıhhatımıza böcekler, Cihan Harbinden büyük zararlar getirirler. Onları mağlup etmek için harp gemilerimize ettiğimizden fazla masraf etmek icabeder. Bu itibarla böcekleri yendiğimiz gün, İskenderi Kebirin, Sezarın, Napoleonun veya her hangi diğer bir askerî dehanın kazandığından da büyük malikâneler elde edeceğiz. Bu meyanda, memalikiharre Âdemoğullarının eline geçecek ölkelerden birincisidir.

Bu dediklerimiz «Büyük Ati» diye andığımız devirde olacak şeylerdir. Şimdilik, bütün kuvvetimizi hasmımızın olan mikroba karşı tekâsüf ettiriyoruz. Hem de muzafferiyet habercileri de görünmeğe başladı. Cepheden gelen en son tebliği neşrediyoruz:

Dr. Jorj Kremse isminde bir Alman mühendisi şimdiye kadar tasavvur edemediğimiz derecede vasi mıkyasta su tathir edecek bir ilâç icat etmiş. Grieswald darülfünunu da ilâcın tesirini tastik ediyormuş. (10,000,000) on milyon ton suya bu ilâçtan bir buçuk gram ilâve edilince suyu senelerce sürecek bir surette dezenfekte ediyormuş.

On milyon ton az buz su değildir.

Bir buçuk kilometre uzunluğunda, altıyüz on üç metre genişliğinde ve on buçuk metre derinliğinde bir gölü dolduracak kadar sudur.

Şimden sonra tifo ve onun gibi su ile naklolunan hastalıklar yer yüzünden kalkacak! Bakalım böceklerin başına da böyle bir hezimeti kim ve ne zaman getirecek!

Bahrımuhit Konakları

Çok geçmeden Amerika ehalisi Bahrı Muhit konağında ikindi çayını içmeğe gidecekler. Bu sun'î ada Bermüda adasile Golfstrim arasında, New York şehrinin üç yüz mil cenubuşarkisinde inşa edilecek.

Bu 468 metre uzunluğunda, 126 metre genişliğinde ve denizden 31.5 metre yükseklikte, içinde her türlü asrî kolaylıkları olan bir adacık olacak. Çok geçmeden, kıt'alar arasında hava seyahatlarını kolaylaştırmak için denizlerin üstü bu cins istasyon adalarile bezenecek. Bize bu delice bir fikre benziyor, hattâ bazıları «tatbikine imkân olmayan bir fikirdir» diyorlar. Denizlerin ortasında öyle ıssız ve uzak sal gibi yerlerde oturmağa razı insan bulunmayacağını ileri sürüyorlar. Fakat böyle düşünenler insan oğullarının garabetlerine de asrî kolaylıklara da pek bibehre olan kimselerdir. Şimdiki zamanda böyle bir yerde uzun müddet kalmağa lüzum yoktur ki. Bu adanın en küçük

Maliyemizin Beş Senesi

Yazan : ŞEVKET SÜREYYA

Milletimizin malî kabiliyeti etrafında bedbinlik spekülasyonları yapmak, dahilî ve haricî düşmamlarımız için son bir teselli noktası olarak kalmıştır.

Büyük Millet Meclisi 929—930 büdçemizin müzakeresini ikmal etmiştir. Bütçe encümeni mazbatası II/IV/929 günü mebuslara dağıtılmıştı. Yeni sene bütçemiz hakkındaki müzakeratın gerek dahilde gerek hariçte büyük bir dikkat ve hassasiyetle taakîp olunduğuna şüphe yoktur. Çünkü siyasi istiklâlini sağlamlaştıran ve iktisadî kuruluş devrine giren inkılâbımızın dahilî ve haricî düşmanları için, milletimizin malî kabiliyeti etrafında mütemadiyen bedbinlik spekülasyonları yapmak artık son bir teselli noktası olarak kalmıştır. Yeni bütçemizle irae ettiğimiz malî kabiliyet, bu sahada spekülasyonlara girişen dahilî ve harici düşmanlarımıza karşı eyi bir cevap olacaktır:

I— Eski Türkiyede Bütçe:

Türkiyeye bütçe kelimesi ve muvazenei maliye mefhumu ilk defa Tanzimattan ve bilhassa 1852 İslahat fermanından sonra girdi. Bu islahatla Türkiyede (Vahdeti-maliye) sistemi teessüs etti. Yaani padişah hazinesi ile devlet hazinesi birleşti. Bir (Meclisi-muhasebei-maliye) teesis edildi. Devletin senevî bütçesinin tanzimi ve bütçenin padişah tarafından mürakabesi usulü konuldu.

Gerek tanzimatı taakip eden devrin, gerek meşrutiyet seneleri bütçelerinin müşterek bir vasfı vardır. O vasıf her iki devirde de devlet bütçelerinin daima *muvazenesiz* olması, yaani daima bir *açık* vermesidir. Bu açık evvelâ dahili ve haricî, sonraları ise münhasiren haricî istikrazlarla kapatılırdı. Bu yüzden de her sene devlet varidatının vasatî olarak %30 nispeti bu borcların faizlerine ve ya itfasına ayrılırdı. Maamafi bu nisbetin %40 hattâ %50 derecesine vardığı da oluyordu. Saray masarıfatı ise hiç bir zaman %15 ten aşağı değildi.

Türk imperatorluğunun mikdar iytibariyle en yüksek bütçesi (31,900,050) varidat, 34 milyon masarıfat, (3,100,000) açık (altın olarak) olmuştur.

II— Yeni Türkiyede Bütçe:

---

bir garaj mekanisieni bile bir aeroplana atlayarak, hafta tatilini New Yorkta geçirebilir. Çünki dünyanın en ücra köşeleri şimdi bitişik komşu gibi oldu.

Bahçivanlar Göçüyor

Ellerinde çapa, tarlalarda ot yolan adamlar artık göçüyor. Yorgun argın rençperle ortadan kalkıyor. Bunlar yerlerini kime terkediyorlar, biliyormusunuz ? Kâat parçasına! «Mulch» kâadı denilen bu kâat vaktile matbu kâadın,

yaptığı inkilap kadar mühim bir teceddüt vasıtası olacak. Bu fikrin mucidi, Havaii adasında ananas bahçeleri olan biradamdır, meyvelerini böceklere ve otlara karşı muhafaza etmek için bütün gün didinir, oğraşır gene de tamamile başa çıkamazmış. Nihayet bir cins kalın kâat bularak tarlalarına yaymış, bu suretle tohumları hava ve güneşten mahrum ederek büyümelerine mani olmuş.

Yayılan kâat örtülerin içinde, büyüsüme istenilen fidanın genişliğine göre delikler yapmış ve fidanlar da bunların içinden çıkarak yükselmiş. Netice akıllara hayret verecek derecede kârlı olmuş. Mahsul eskisinin iki, üç misline çıktığı gibi, tarlalara bakmak zahmeti de kalmamış. Güneş toprağı kurutup arıklaştırmadığı için çapalayıp kabartmağa, ve eskiden olduğu gibi bürüyen otları temizlemeğe hacet kalmamış; bu yeni cins kâatla örtülü olduğu için toprak yumuşak ve nemli duruyormuş.

Milli hükûmetin mali siyaseti şu dört prensipte hülâsa edilebilir:

I— Bütçede tevazün.

II— İstikrazlardan çekinmek.

III— Bütçedeki tevazünün harici ticaret bütçesinde de teemini.

IV— Bir taraftan milli sermayenin nemalanmasına yardım ederken diğer taraftan hariçten gelecek sermayelere de kazanç menba'ları gösterilmesi.

Cumhuriyet maliyesinin son beş senelik tarihi bu prensiplerin nasıl kıskanç bir sadakatla taakip edildiğini ve edileceğini gösteren hesapsız misallerle doludur. Nitekim imperatorluk Türkiyesinin hiç bir zaman tehakkuk ettiremediği mütevazin bütçeyi cumhuriyet maliyesi bu beş sene içinde tehakkuk ettirmiştir. Bundan başka bu beş sene ilk def'a gerek dahili gerek harici bir istikraz yapmaksızın geçirilmiş beş malî senedir. Bu ise imperatorluk Türkiyesi için kabilitasavvur olmayan bir hadise idi.

Diğer taraftan cumhuriyet hükûmeti, bütçe muvazenesiyle idhalat - ihracat muvazenesinin yekdiğerine irtibatını ve gerek dahili gerek harici sermaye hareketlerinin devlet maliyesindeki mütekabil teesirlerini tam bir vuzuh ile idrâk etmiş bulunuyor.

Binaenaleyh (Devlet bütçesinin tarzı telâkkîsi emrinde) milli hükûmetin siyaseti ile imperatorluk Türkiyesinin siyasetleri arasındaki büyük zihniyet farkını ayrıca işaret etmek lâzımdır.

III— Muvazenesiz bütçeden mütevazin bütçeye:

Türkiye tarihinde ilk mütevazin bütçe (1925-1926)bütçesi oldu. Lozan konfransını taakîp eden senelerin nihayet mütevazin bütçeye vasıl olan mali seyrini şu rakkamlarla taakîp edelim: [1]

Seneler	Varidat	Masarifat	Aradaki fark
924	129,518,000	140,433,000	— 10,915,000
925	153,047,000	183,933,000	— 30,836,000
926	190,159,000	189,908,000	+ 241,000
927	194,580,554	194,454,619	+ 126,000
928	207,173,199	207,169,788	+ 3,411

[1] Bu mikdarlarda mali sene içinde yapılan ilâveler tenkisler dahil değildir.

Görülüyorki, Lozan muahedesinden sonra (mütevazin bütçe pek kısa bir müddet zarfında teemin edilebilmiştir. Bundan başka bütçede varidat faslı beş sene zarfında (129,009,000) liradan (207,000,000) liraya yükselmiş, ya'ni (%65) bir teraffu' kaydetmiştir.

Eski Osmanlı imperatorluğu topraklarının ancak bir kısım arazisini teşkil eden bu günkü Türkiyenin son bütçesini imperatorluk devrinin en yüksek bütçesiyle karşılaştırırsak daha şayanidikkat bir manzara karşısında kalırız:

Seneler	Varidat	Masarifat	Yekûn	Fark
1914 (1)	255.200,000	272,000,000	527,200,000	— 16,800,000
1928	207,173,000	207,169,000	514,342,000	+ 3,411

IV— Türk bütçesinin bünyesi

Millî hükûmetin son senelere ait bütçelerinin muhtelif fasıllara göre inkısamını ve bu inkısamın senelere göre arzettiği dikkata şayan tebeddülatı gösterebilmek için gerek varidat, gerek masarifat fasıllarının mukayeseli birer tablosunu vermeği münasip gördük:

Tablo: I Varidat fasıllarının dinamiki

(Para hanelerine üçer sıfır ilavesile okunacaktır.)

	924		925		926		927	
Varidat fasılları	Lira	%	Lira	%	Lira	%	Lira	%
I.— Bilavasıta vergiler:								
Erazi	5,170	4,0	10,670	7,0	13,430	7,0	15,100	7,1
Aşar	27,500	21,2	15,350	10,0	—	—	—	
Sayım	4,700	3,6	5,100	3,3	9,451	5,0	12,451	6,4
Harp kazancı	4,500	3,5	5,520	3,4	—	—	—	—
Bedelinakdi	1,500	1,2	2,500	1,6	4,500	2,4	5,250	2,7
Kazanç	—	—	—	—	9,260	4,9	10,500	5,4
II.— Bilvasıta vergiler								
G. resmi	25,460	19,7	30,350	21,8	39,750	21,1	34,400	17,7
İstihlâk	—	—	—	—	37,756	19,6	34,180	17,6
III. İnhisarlar								
Tütün	5,290	4,1	10,500	6,9	15,000	7,9	17.500	9,0
Tuz	6,000	4,6	8,350	5,5	8,500	4,6	9,500	4,6
Kibrit	—	—	1,330	0,9	2,240	1,9	1,800	0,9
Şeker	—	—	—	—	4,000	2,1	4,500	2,3
Gaz	—	—	—	—	4,000	2,1	4,500	2,3
Müskirat	5,100	4,0	3,000	2,0	5,025	2,6	6,800	3,5
Barut	—	—	—	—	700	0,4	834	0,4

[1] 1914 senesine ait meblâğlar altun lira 8 ile zarbedilerek kâğıt lira gösterilmiştir.

Tablo: 2 Masarifat fasıllarının dinamiki

Para haneleri sonuna üçer sıfır ilavesile okunacaktır

FASILLAR	924		925		926		927		928	
	Lira	%	Lira	%	Lira	%	Lira	%	Lira	%
Nafıa	17,900	9	24,177	13	16,270	8,5	25,723	13,6	32,717	15
Ziraat	8,849	4,3	7,360	3,8	3,733	2,0	3,727	2,0	—	—
Ticaret	2,528	1,3	3,375	1,4	1,861	1,0	1,006	0,5	4,994	2,4
D. Umumiye	14,014	8,5	13,800	7,1	10,136	5,4	9,875	5,2	13,468	6,3
Müdafaa	32,670	18,0	43,058	23,6	63,616	33,6	58,096	30,7	58,200	27,0
Maliye	32,970	19,	24,943	13,6	27,470	14,5	27,382	14,4	26,529	12,5
Maarif	7,941	4,5	7,743	4,2	7,478	3,9	6,159	3,2	6,615	3,2
Sıhhiye	3,039	2,00	5,237	2,9	3,689	2,0	3,203	1,9	3,396	1,6

Verdiğimiz bu tablolar çok dikkata şayandır. Maamafi masarifat tablosunda devlet hayatımızın muhtelif sahaları için yaptığımız bütün fedakârlıklar dahil değildir. Meselâ milli işlerimizin en mühimlerinden olan Nafıa ve Maarif işleri için Vilâyet idareihususiyelerince teediye olunan daha pek çok yekünler vardır. Ancak mevzuu (Son beş senelik devlet bütçemizin müşahedesi) olan bu mekalede vilâyat bütçelerinin bu fasılları üzerinde tevekkufa lüzum görmedik.

V— Vatandaşların mükellefiyetleri:

Burayakadar verdiğimiz rakkamlardan da görülüyor ki milli hayatımızın gittikçe ittisa' peyda aden ihtiyaçları devlet bütçemizin de mütemadi bir tezayüdünü iycap ettirmiştir. Aşağdaki rakkamlar bu tezayüdün seyrini göstermektedir:

Memleketimizde beher nufusa isabet eden vergilerin senelere göre inkîsamı

SENELER	BEHER NUFUSA İSABET EDEN MIKDAR
920 –21	5,7 kâğıt Lira
921 –22	6,8 =
922—23	8,0 =
923—24	10,0 =
924—25	11,7 =
925—26	14,5 =
926—27	13,5 =
927—28	15,5 =

Maamafi milletimizin umumi işler için tehammül ettiği fedakârlıklar mîkdarı yalnız yukarıda işaret edilen mîkdarlar kadar değildir. Vilâyet ve belediyeler rüsum ve varidatı şeklinde vatandaşlardan tahsil edilen mükellefiyetler de umumi bütçenin varidat faslına ilâve edilecek olursa 928 senesinde memleketimizde beher nufusa isabet eden mükellefiyet mîkdarı daha büyük bir mîkdara çıkar. Memleketimizde her hangi fevkalâde bir müşkilâta maaruz kalınmadan vasıl olunan bu yekün ise mali kabiliyetimiz hesabına sevinilecek bir neticedir.

Fakat bununla beraber devlet bütçemizin bu günkü mîkdarı milli hayatımızın hesabsız taleblerine ve ihtiyaçlarına cevap vermekten henüz çok uzaktır. *Yol, Su, Liman, Ziraat,... işlerimizin en basit bir rasyonalizasyonu için en az* (500,000,000) *liralık bir varidat bütçesine ihtiyacımız vardır.* Kaldı ki ihtiyaçlarımız yalnız bunlardan da ibaret değildir. *Köylümüz Zirai krediye, ihracat ticaretimiz kıymetlendirme ve standardizasyon fonduna, sanayiimiz prime muhtaçtır. Bu son üç faslın lüzum gösterdiği mütedavil sermaye ise en mütevazi' bir hesapla gene enaz* (500,000,000) *Türk lirasına varır.* [1]

Yeknazarda devlet bütçesiyle alâkadar değil gibi görünen bu ihtiyaç fasılları ise dünya iktisadiyatının bugünkü şekline ve milli sermayenin bu günkü vaziyetine nazaran ancak devlet maliyesinin resmi kudret veya kredisine istinat edilerek yapılacak kombinezonlarla teemin edilebilir.

Esasen milli hayatın fevkalâde ihtiyaçlarını yalnız vatandaşların mütedavil sermayelerinden kapatmağa çalışmak modern îktisat prensipleri önünde iflas etmiş krunuvustaî bir usuldır. Binaenaleyh: *Milli hayatın fevkalâde ihtiyaçlarını Milli sermayeden değil, Milli Ziraat, Sanayi ve Ticaretihariciyenin rasyonalizasyonu sayesinde elde edilecek «Fazla kıymet»lerden teemin etmek, hem lâzım hem zaruridir.*

[1] Bu hususta gerek tarafımızdan gerek Türk ve ecnebi alâkadarlar tarafından yapılan hesapları ileride neşretmek fikrindeyim Ş. S

Hellen Keller

Hem Kör Hem Sağır Doğan Bu Âlim Kadın Diyor Ki:

Körüm– Fakat göruyorum;

Sağırım– Fakat işitiyorum.

Nakleden: ŞEFİKA MUHSİN

Beni tabiatın güzelliklerinden mahrum kalmış bir insan gibi tasavvur edenler çok yanılıyorlar. Parmaklarımın uçlariyle dokunduğum eşyalar ve duyduğum kokular bana öyle geniş ve öyle nefis bir güzellik âlemi ifşa ediyor ki... Ben kuşların ötüşlerinden, güneş batarken semadaki muhteşem renklerden derin bir zevk duyuyorum.

Pek çok kimseler benim gibi kör ve sağır bir insanın en büyük zevkini açık havada bulmasına taaccüp ediyorlar. Onlara göre tabiatın harikaları benim atil duygularımın erişemiyeceği şeylerdir. Halbuki tabiatın eserlerinin bir çoğu kabartma yazı ile yazılmıştır, ve dünyanın tatlı manzaraları ve sesleri bana göz ve kulak vasıtasiyle değilse de başka vasıtalarla gelir, onlardan mahrum kalmam. Büyük bir âlim diyor ki: "gördüğümüzü hissederiz.„ Halbuki ben, bilakis, "hissettiğimi görürüm.„

Kokular ve temaslar bana geniş ve nefis bir güzellik âlemi ifşa eder: Güneş; serin gölgeler; sabahleyin çalılar üstündeki berrak çiy damlaları; akşamların sükûneti; çiçekler, yeşillikler — dünyanın güzel ve sevimli nesi varsa— hepsi benim, hepsinin maanası— elimin altında kabartma yazı ile yazılmış bir kitap gibi — bana derin zevkler veriyor. Benim için nefis renkler de mevcut. Kendime mahsus bir renk ailesi de yaptım. Bakın nasıl:

Pembe bana küçücük bir çocuğun yanaklarını, yahut da hafif açık bir rüzgârı andırıyor. Eflâtun,— hocamın en sevgili rengi—bana sevdiğim ve öptüğüm çehreleri hatırlatıyor,

Benim âlemimde iki cins kırmızı var: birisi sıhhatli vücutlardaki sıcak kanın kırmızısı; birisi de cehennemin, nefretin kırmızısı. Kahve rengini de iki türlü bilirim: Birisi canlı, munis bir renk, yeni sürülmüş toprağın kahve rengi; diğeri de derin, koyu bir renk, kurtların delik deşik ettiği ağaç kütüklerinin yahut da buruşuk ihtiyar ellerin rengi.

Turuncu bana neş'eli bir hiss verir, çünkü hem parlaktır hem de bir çok başka renklerle iyi uyuşur. Sarı benim indimde feyz ve bereket demektir. Çünkü dünyanın üstüne akan sarı güneş ziyasını tasavvur ederim. Sarı hayat demektir, bolluk, zenginlik demektir. Siyah ise nevmidi ve inkisar demektir. Fakat kurşuni omuzların üstüne atılmış bir şal gibi vücudu kaplayan bir renktir.

İşte böyle benim karanlık âlemimde de büyük bir renk ailesi var.

Bu parmaklarım, benim için hem göz hem kulak vazifesini gören bu parmaklar, garip garip tecrübeler geçirdi. Bir gün parmaklarım bir kuşun şarkısını "dinlediler.„ Koleji bitirip çiftlikte oturduğum sene idi. Hocamın benim için yaptırdığı balkonda parmaklığa dayanmış mor salkımların kokusunu ve rüzgârla yeşilliklerin musikisini dinliyordum. Zihnim çok uzaklarda idi. Birden, elimin altında parmaklık tuhaf bir tarzda ihtizaz etmeğe başladı. İhtizazlar muntazamdı ve tıpkı bir muganninin boğazına elimi koyduğum zaman olduğu gibi, tekrar tekrar tekerrür ediyordu. Birden ihtizazlar durdu; mor salkımın yanağıma sanki perili bir saat rakkası imiş gibi muntazam fasılalarla çarptığını duydum. Anladım ki sarmaşığı sarsan ya rüzgâr yahut da bir kuştur. Sonra ihtizazlar tekrar başladı. Arada bir, hiç bir yerde işitmediğim derin bir akş vardı. Kımıldamağa cesaret edemi-

yordum. Fakat hocam sesi işitmiş, pencereden elini uzatarak yavaşca bana dokunmuştu. Hareket etmemek lâzım geldiğini anladım.

Hocam elimin üstüne yaptığı işaretlerle bana kuşun hangi kuş olduğunu, dişisi için ötüğünü, nerede durduğunu anlattı.

Kuşun ötüşü parmaklarımın altında neş'eli, şakrak ihtizazlarla akıp duruyordu. Gittikçe sesin perde perde yükseldiğini, yükseldikçe şarkının hızlandığını hissettim.

O gün o kuşun ötüşünü parmaklarım öğrendi, şimdi nerede işitsem tanırım.

∴

Bana geliyor ki insanlar ekseriyetle dokunma hissinin ne muğlak bir mekanizma olduğunu takdir etmiyorlar, dokunmayı yalnız parmak uçlarına münhasir zann ediyorlar. Halbuki hakikatte, bu duygu bütün vücuda hakimdir ve ihtiyaç teesiriyle vücudun her tarafının derisi harikulâde bir anlayışa sahip olabilir. Cildin her zerresinin hisseden ve hissettiren bir kabiliyeti olduğunu söylersem mubalâğa etmiş olmam. Cildin her noktaşı ile dımağ arasında rabıtalar var ve bu rabıtaların uyanması dımağa muhtelif neticeler çıkarıyor. Havadaki tahavülleri bütün vücudumla hissediyorum ve zannederim ki ben günlerin tenevvüünü her hangi başka insan kadar anlıyor ve biliyorum.

Biliyorum ki baazı günler gümüş bir sis üstüne yavaşça bırakılmış bir tül gibi esirî olur. Biliyorum ki baazı günler güneşin bahar vaadiyle neş'eli olur. Yine biliyorum ki baazan da insanı harekete, kalkıp çabalamağa daavet eden, gürültülü, haykıran, dalgalı, ruzgârlı günler olur.

Benim için tabiatın en büyük caziblerinden biri namütenahi hareketidir. Ruhun tahavvülleri bir insanı nasıl canlandırırsa, hareket de tabiatın muazzam çehresini aydınlatır. Ve eğer bu dünyanın bir ruhu varsa, o da muhakkak ki rüzgârdır.

Rüzgâr tabiatın "yeşil saçları„ olan yumuşak otları okşadığı, yahut da büyük, gürültülü kanatlarını yaparak ve yeşillik âleminden geçirdiği zaman, parmaklarımın hissettiği raaşe bütün vücudumu sarsar ve kalbim huşu, ile dolar. Ufuk gözleriyle görenlere ne ise, daha doğrusu ne olduğunu zannediyorsam — rüzgâr da benim için odur. Rüzgâr bana esrar ve ihtişam ve namütenahi mesafeler hissini verir.

Hayatımda en tatmin edici şahsi hüriyet hissini kendimi rüzgârla hemvücut addettiğim gün tecrübe ettim. Kalifornyada bir sinema filmi için çalışırken bir gün tayyare ile uçmuştum. Yükseldikçe havada kokular azaldı. Uçuşan tozun kokusu, olgun salkımlariyle bağların kokusu, okaliptüslerin boğazı yakan kokusu, hepsi yok oldu. Rüzgârla yarışırken büyük dalgaların gürültüsünü, nihayetsiz ovalardan ve yuca dağlardan kopup gelen rüzgârların ihtizazını hissettim. Ve kalbim derin bir huşu'ile doldu.

∴

Bir de su. Suda benim şahsiyetime benzeyen bir şey var. Daima değişen, canlı, mani, ve hudutlara isyan eden, denizlerin geniş hüriyetine doğru sarsılmaz bir iymanla ilerleyen suda benim muztarip hislerimi dinlendiren bir hassa var, çünkü suyun mahiyeti içinde yükselmeğe çalışan ruh ile hemahenk...

Her nerede, her ne zaman su ile temas etsem vücudum raaşelerle, derin ihtisaslarla titrer. Bir göl kenarında yürüdüğüm zamanlar, yahut sarp bir dağa tırmanırken akan bir çay hissettiğim zamanlar, baazan da sakin bir nehrin akan, ebediyen akan hareketini duyduğum zamanlar.. hasılı her zaman, suların, gergin bir keman teli gibi saf bir musikî ile ihtizaz ettiğini duyarım ve içim onların serin, temiz ahengiyle dolar.

Halbuki büyük ummanlar bende bu munis hisleri

tevlit etmiyor. Onların vüs'ati kahhar bir kudretle beni eziyor. Belki, diyorum, hayatımın bitmez bir karanlık ve sükût ummaniyle daimî ülfeti, su ummanı karşısında tecrübe ettiğim ihtisaslara garip bir başkalık veriyor.. Her nefes alışımda göllerin dalgalanan güneşli güzelliği ile nasıl içimi dolduruyorsam, istiyorum ki ruhum da beni-beşerin gözlerile gördüğü aydınlığın nuru ile dolsun. Körlüğün ve karanlığın sessiz havasından kaçmak istiyorum.

Niyagara şelâlesini ilk ziyaret ettiğim zaman küçük bir kızdım. Bana refakat eden ahpabın yanında, nefes almadan durdum. Şelâlenin toprağı titreten gürlemesi vücudumun her zerresinde aksediyordu. Korkunç fakat bir nüvaziş kadar yumuşak; hain, fakat çirkin uçurumu, alâimisemanın rengârenk güzelliği ile örtecek kadar lütufkâr; munis, fakat baazan da şikârını parçalayan kaplan gibi vahşi; Niyagara, tabiatın ihtişamına ve zalim kudretine lâyık bir timsal...

Beni uçurumun kenarında bir ses ummanında boğulur gibi oldum. Suyu her şekilde görmüştüm: sakin sakin akan ırmakları, buzlarla hapsedilmiş nehirleri, bahar yağmurlarının, fırtınalı denizlerin dalgalarını, hepsini görmüştüm; fakat hiç bir zaman suların böyle coşgun gürlemelerle yuvarlanabileceğini tahmin etmemiştim.

*
* *

Epi seyahat ettim, fakat büyük şehirlerdeki hayatın garabetine kendimi alıştıramadım. Evimde daima ormanların kokuları ile dolu havayı teneffüs edebildim; geniş çayırlardan, nehirlerden geçerek gelen rüzgâr, Bana daima serazat ve hür bir hayat haberleri taşırdı.

Halbuki şehirde, bir trenin sarsan, hırpalayan gürültüsü içinde, yahut bir tramvayın çirkin tekerlek sesleri arasında, yahut da otelin kapalı mahdut hayatı içinde böyle sakin, geniş hissler yaşayamıyor. Şehirde şahsi hürriyetten mahrum olduğumu her seferinde zalim bir acı ile idrâk ediyorum, bu da, işsizlikten sonra, kör olmanın bana en güç gelen şeyi. Bütün tanıdığım körler — hayatımda çok kör tanıdım —yürümekten hoşlanırlar. Benim de en sevgili eğlencem yürümektir. Fakat büyük bir şehrin ortasında yürümekten hiç hoşlanmam. Kalabalık insan kütlelerinin sert kaldırımlar üstünde ayak sesleri; kamyon ve otomobillerin gürültüsüyle demir tarâkalariyle geçen trenlerin sarsıntısı.., her şey— acemi ve düşüncesiz ellerin yanlış nağmelerle ağlattığı bir kanun gibi —beni ebedi bir gece içinde yaşayan ruhumu hırpalar, acıtır.

Açıklıkta, köylerde, sayfiyelerde sükûnet içinde yaşarım. Hangi saatte olursa olsun sabah vakti, serin saf havanın içinde hayat emareleri yeni doğarken; yahut öğle zamanları, güneşin kızgın zıyası her şeye şaaşaa verirken; yahut da sihirli akşam saatlerinde yolumun üstünde sessiz gölgeler uzanırken; her ne saatte olursa olsun, bahçeme çıktığım zaman kâlbim namütenahi bir şükranla dolar ve mes'ut olurum.

Bahçemde büyüyen şeyler içinde en çok çamları severim. Yeşil dallarının fısıltısına, o derin inîltisine bir daha nüfuz edebilsem, biliyorum ki varlıklarının sırrını keşfedeceğim. Bilmem, istikbalden bahsedebilirler mi, fakat eminim ki bana maziyi, ebediyete kadar uzanan hayatlarının menşeini ifşa edebilirler.

Çamlar beni tanırlar. Ne zaman yanlarından geçsem uzun yeşil parmaklariyle uzanırlar; saçlarımı eteklerimi, çekerler ve iyilip kulağıma fısıldarlar... "Sen her zaman mevcuttun ve her zaman da mevcut olacaksın. Senin her zerren bizimle ebediyette başladı ve bizimle beraber gene ebediyete avdet edecek.„

Dünyadaki elemlerin ve kederlerin düşüncesiyle kâlbim müztarip olduğu zamanlar, çamlarımın altında yürümekten teselli bulur, avunurum. O anlarda kendimi gecenin dondurucu kırağından kurtulmuş da yeni bir ümitle sabah güneşine boynunu uzatan çiçeklere benzetirim. Yeşil dalların altında yürüdükçe karanlıkta usanmadan çalışan köklerin teranesini işitir gibi olurum. Onlar vücuda getirdikleri nefis eseri hiç bir zaman göremiyorlar. Karanlıkta mahpus oldukları halde ziya dünyasına çiçek doğuruyorlar. Küçük hakîr şeyler! Fakat ne kudretli ibda' kabiliyetleri var!

Baazan, sabahları daha herkes uykuda iken, güllerle zanbakların yan yana yetiştiği sessiz ve boş bahçeye çıkarım. Sabahın sakin temiz havası içinde, çiçeklerin hayaletlerinin yanında yeni bir günün esrarengiz doğuşunu beklerim. Toprağın göğsü gizli menekşelerin kokusu ile muattardır. Sema aydınlanır; ve ben gök yüzüne çevrilmiş gözlerimle sevgilimi, güneşi, karşılarım. Güneş güzel yüzünü gümüş sisli bir denizin üstünden gösterir. O dakîkada ben uzun senelerden beri aradığım ve ümit ettiğim şeye, nura karışırım.

Terbiye Mes'eleleri:

Bedeni Esas Tutan bir PEDAGOJİ Terbiye Sistemi

Yazan: NEVZAT MAHMUT

«Fiziyolojik Pedagoji» nedir? — Çocuk Ruhıyatı çocuk dimağının fiziyolojisinden başka bir şey değildir.— Çocuğu hareketsizliğe mahkûm eden her terbiye sistemi, tatbik etmek genç nesle karşı, ağır bir cinayet işlemektir.

Terbiye ve mektep işleriyle ve çocuklarla alâkadar olan herkes — muallim, mürebbi, sinir ve akıl hekimleri, hıfzıssıhhacılar, anababalar — bilir ki, büğünkü mektep çocuğu, taakîbe mecbur olduğu *tedrisat programları* altında, ağır bir yük arabasını çekmeğe mahkûm cılız hayvanlara döndürmüştür!

Evet, yirminci asırda eskisine nazaran on misline çıkan, ve harpten sonra *meşbu'* bir hâle gelen *beşeri bilgiler,* çocuğu bir balmumu heykelin üstüne bırakılmış bir çeki taşı gibi eziyor.

İlmi taabiriyle buna «sürmenaj skoler» — mektep yorgunluğu — diyorlar.

Tedrisat metotları cazip değildir, yorucudur, zahmetlidir.

Bu günkü mektep rejimi maanasız ve harabedicidir.

> Çocuk için iyi gıda, bol hava ve kanın tam devranı fiziyolojik bir zarurettir. Çocuğun bedenini ihmal ederek sadece kafasını bilgi deposu haline sokmağa çalışmak, mezara girecek bir adamı süslemeğe benzer!

Ve her şeyden evel çocukların bedeni kabiliyetleriyle kendilerinden istenilen fikri cehitler arasında derin bir *ahenksizlik* vardır.

Bu ahenksizliği doğuran sebepler arasında terbiye işleriyle uğraşanların cehli büyük bir yer tutuyor. Çocuk denilen genç varlığın teşekkülünü tanzim eden biyolojik [hayatiyat] kanunlarını iyicem bilmeden terbiyede doğru yolu bulmanın imkânı yoktur.

Çocukların psikolojisini tenvir eden onların «fiziyoloji» sidir. Esasen «çocuk psikolojisi», *çocuk dimağının fiziyolojisi*nden başka bir şey değildir.

İşte bunun için, *fiziyolojik* bir terbiye sistemi tatbik etmek lüzumu çoktan anlaşılmıştır. Çocuğun fiziyolojisini esas tutan bir terbiyeye şiddetle ihtiyaç hissolunmuştur.

Hatta, çocuklarının kahhar bir ekseriyeti, gizli ve ya aşikâr, çeşit çeşit hastalıklarla maalûl olan bir memleket için, daha müfrit ve göze çarpıcı bir tabirle, «terapötik», yaani tedavi esasına dayanan bir terbiye sistemi zaruridir.

Meseleyi iyzah için, evelâ, biraz çocuğun uzviyetinden bahsedelim:

Her şeyden evel şunu bilmeliyiz ki çocuk, *her cihetçe,* yetişmiş adamdan ayrıdır. Çocuk *minyatür halinde* bir erkek ve ya kadın değildir. Çocuk *cüceye* benzemez!

O, *nev'i şahsına münhasır* başka bir varlıktır. Kendine has kanunlar içinde inkişaf eden ayrı bir dünyadır.

Yaşlı insanın uzviyeti kemaline ermiştir. Böyle bir uzviyet tamamlanmış bir makinaya benzer. Bu makinaya bakmak ve işletmek kâfidir.

Halbuki çocuğun vücudu teşekkül hâlinde bir cihazdır. Bu cihaz yeni nesiçleri yapmak için azim bir çalışma içindedir. İnsan vücudu denilen makina *sınai makinalar gibi değildir:* bil'âkis. İyzah edelim:

Sınai bir makina ancak ikmal edildikten sonra işler. Genç uzviyet ise bir taraftan kendisini meydana getirir, diğer taraftan enerji sarf ederek yaşar.

Bu uzviyetten istenilecek çalışmanın tabiat ve mîkdarını takdir edebilmek için terbiyeci *büyüme devresi esnasında* uzuvları teşkil eden hücrelerin fiziyolojik vasıflarını bilmelidir.

Genç hüceyreler fevkalâde fa'al olurlar: hacımlarını artırırlar; içlerinden baazıları da çoğalır.

Demek oluyor ki, hepsi de, bir taraftan bol

ve besleyici maddeler almıya, diğer taraftan, uzviyetteki ihtirakları teemin etmek için ehemiyetli hacımda okzijene muhtaçtırlar; bundan başka da bir çok faydasız maddeleri dışarıya atmak mecburiyetindedirler.

İşte bu sebeptendir ki, çocuk için *iyi bir tegaddi, kâfi bir hava alma* ve kanın *tam bir devranı elzemdir.*

Bundan başka genç hüceyrelerin hususi keyfiyetleri, vasıfları vardır. Bunlar, dahili ve harici, bütün amillere karşı pek fazla hassastırlar.

Bu suretle, meselâ hissettikleri intiba'ların izlerini muhafazaya çok müstaittirler: bu, bütün hayat kazançlarının temeli olan «hafıza» dır.

Aksül'amellerine gelince, bunlar şiddetli ve kesif olduğu nisbette muvakkattırlar.

Genç uzviyetin hüceyreleri, az mukavemetli oldukları için derhal *yorulurlar.* Bununla beraber sarf edilen *cehit* muayyen hudutları geçmezse taamirleri kolay ve çabuk olur.

Bu kanun, şüphesiz, adele hüceyrelerine olduğu kadar dımağ hüceyrelerine de tatbik edilebilir; ve gerek bedeni, gerek zihni sahada hükmü vardır.

Hülâsa: bütün *büyüme devresinde* müvazenede istikrar yoktur; ve bu müvazenenin bozulması pek kolaydır. Bu nazik vaziyet, çocuğun yaşı ilerlediği nisbette, — yetişkinlik devresinde normal oluncıya kadar — ağır ağır salâh kesbeder.

Yukarki mefhumlar, görülüyor ki, fiziyolojik bir terbiye sistemine götürüyor.

Böyle bir terbiye sisteminin belli başlı esasları, ana temelleri şunlardır:

1) Ön safta, çocukların hareket ihtiyacını hesaba katmak meselesi gelir.

Hareket çocuğun uzviyetindeki ihtirak faaliyetinin neticesidir.

Hareketsizlik, teneffüs ve deveranı ağırlaştırır.

Çocukta gördüğümüz *daimi* hareket ihtiyacının başka amilleri de yok değildir. Çocuklarımızın kıpırdak ve afacanlığına kızmamalıyız, uzviyetlerindeki amilleri düşünüp hareket ihtiyaçlarına serbest bir saha aramalıyız.

Bu amiller şunlardır:

Ruhi (*psychique*) ve hareki (*motrice*) istikrarsızlık; bundan başka da, inkişaf devirlerinde, kemiklerin, sinirlerin, damarların ve sairenin büyüyüp uzamasından husule gelen ağrılar ve sızılar.»

Bu satırlar çocukları havası bozulmuş sınıflar ve pis mektep eşyası içinde yaşamağa mecbur tutmanın fecaatını canlandırabilir sanıyorum.

Çocuğu hareketsizliğe mahkûm etmek *tabiata zıt* bir iş yapmaktır. Çocuk için açık hava hayatı ve beden hareketleri mutlak bir zarurettir.

2) Çocuk bedeni veya zihni bir cehit yaparken büyük müşkülâta uğrıyor. Zihni cehit yalnız dımağın cevherine değil, bütün uzviyete de teesir eder.

Dikkat hareketsizliktir. Binaenaleyh, uzun bir ders esnasında, dikkatsızlığın harici karakteristik alâmetlerinden başka [bakışlarda dalğınlık, fena cevap, hatalar, v.s. gibi] baazı fiziyolojik faaliyetlerin tagayyürünü de görüyoruz.

Şimdi bir de marazi «patolojik» amilleri göz önüne getirelim.

Çocuk terbiyesinde ciddi birer engel olarak önümüze çıkan bu amiller şunlardır:

Mektebe — devama mani' olan kendilerini açığa vurmuş hastalıklar müstesna— devam edebilenler arasında gizli hastalıklar vardır: Hazma ve karaciğere ait teşevvüşler, bademcik gibi bezlerin fazla büyümesi, müzmin boğaz iltihapları, «görme» ve «işitme» zayıflığı, v.s. gibi.

Bunların neticeleri ise vahimdir. Hastalığa musap çocuğun dikkatı, hafızası ve hattâ *karakteri* hastalıktan müteessir olur.

İstatistiklere göre, marazi teşevvüşler derslerde geri kalan çocuklarda daha fazladır. Anormaller hesaba dahil edilmediği halde bu kısım çocuklar tedrisattan aynı suretle istifade edememektedirler.

İşte bütün bunları göz önünde tutarak mantıkî bir netice çıkarmak istersek, bedeni esas tutan bir Pedagojinin lüzûmunu kabul etmek mecburiyetinde kalırız.

Bu da, ancak, bugünün mektep ve terbiye sahasında *kökten* bir inkılâp yapmakla olur. [*]

[*] Bu makalenin tahririnde "Je sais tout„ nun bir makalesinden istifade edilmiştir.

FRİDRİH NİÇE

(Friedrich Nietsche)

(1844—1900)

Yazan : NEVZAT MAHMUT

Eserinde müfrit bir nikbinlik görülen Niçe, geçen asrın (*İdeoloji-fikriyat*) sahasında yetişmiş büyük ve hayırkâr bir mütefekkirdir. Alman edebiyatının mislini görmediği taşkın bir lirizmile yazan bu mütefekkir aynı zamanda kuvvetli bir san'atkârdır.

Cihan mıkyasında bir şahsiyet olan Niçenin felsefe ve edebiyat sahalarındaki teesiri pek derin oldu.

Niçede bedbinliği kucaklıyan ve aşan bir nikbinlik vardır.

Onun nikbinliği, (*Şopenhaver*)in (*Layipniç*) te bulduğu kaba ve sathi bir nikbinlik, hayatın bataklığından ve çamurundan hoşnut aptalca bir nikbinlik değildir.

Onun nikbinliği, bataklığa, çamura ve ıztıraba rağmen, yıldızlara inanış şeklindedir.

Niçe, bedbinlik uçurumuna cesur bir gözle bakmış; ve fakat oradan aldığı acı hızla başını en yüksek, en uzak, en ideal yıldızlara çevirmesini bilmiştir.

Niçenin ilk büyük hocası, ağzı cehennem kapısına benziyen bedbin filozof Şopenhaver olmuştu. Niçe onun elinden dünyanın bütün zehrini yedi. Niçe dünyanın bütün zehrini yiyen, ve sonra: «Cihan şarap denizi olacak!» diye bağıran adamdır.

Şopenhaverin bir çok şakirtleri vardı. Bunların sisteminde esas ve müşterek nokta «*İrade*»dir. Lâkin «*Hartman*»da, «*Maynler*» de bu iradeyi «*Ölmek iradesi*» suretinde görüyoruz.

Maynlender, *Halâs felsefesi* (*Filozofi der erlezung*) unvanlı iki ciltlik eserini yazıp bitirdikten sonra «ölmek iradesi»nin tatpikatına geçti. [1]

Maynlender üstadı Şopenhaverin omuzlarına çıktığını ve oradan hiç kimsenin görmediği bir ufku temaşa ettiğini yazıyordu. Ölümün kollarına atıldığı zaman yıldızlara kadar bütün kâinatın: «*Halâs*!» diyen feryadını işitmişti.

Niçe de ise «*Buda*»dan «*Maynlender*»e kadar uzanan bedbin hakimler silsilesindeki «*Ölmek iradesi*»ne mukabil «*Yaşamak iradesi*»ni buluyoruz.

O, kuvetli bir kanat darbesiyle en siyah bedbinlik bulutlarının üstüne çıkmış, orada nihayeti olmıyan berrak bir nikbinlik hazinesi keşfetmiştir.

Niçe, örsünün üstünde, «*Olmek iradesi*»ni «*Yaşamak iradesi*» haline sokmuştur.

* * *

Fridrih Niçe 15 Teşrinievel 1884 te Saksonyada «*Roecken*»de doğdu. Rahiplik yapan babasının ecdadı Leh asılzadelerine mensuptur. Anası Almandı.

Babası öldüğu zaman Niçe henüz beş ya-

[1] O zaman, Almanyada aynı felsefeye bağlı bir çok gençler üstatlarının peşine takılıp aynı suretle intihar etmişlerdi.

şında bulunuyordu. 1850 de ailesiyle beraber «*Maumburg*»a taşındı. Bundan sonra genç Niçeyi eski ve meşhur bir mektep olan« *Schuleforta*» da leyli olarak görüyoruz. Altı sene orada kaldı. Yirmi yaşında Darülfununa geçti. Evvelâ «*Bon*» da, daha sonra «*Laypzig*»te «*filoloji*» tahsil etti. Bu müddet zarfında, büyük bir hararetle bir taraftan musikiye çalışıyor, diğer taraftan da Şopenhaverin felsefesini tetkik ve tetebbu ediyordu.

Tahsilini bitirir bitirmez muallimlinin tavsiyesiyle, çok genç bir yaşta «*Bal*» darülfununu nda bir kürsü işgal etti. Yirmi beş yaşında olduğu halde, Laypzig fakültesi, kendisine imtihansız ve tezsiz doktor unvanını vermişti.

Ertesi sene harp patlayınca, genç profesör, pekte ısınamadığı yeni vazifesini bırakarak orduda sıhhiye taburuna gönüllü yazıldı. «*Erlazen*»de dizanteriye tutuldu. Bu hastalığın akîbeti kendisi için çok vahim olmuştur.

Hastalığı biraz geçince 1870 te tekrar eski vazifesine döndü.

Niçe bu aralık en kıymetli dostlarile temas ediyordu. Bunlardan biri meşhur bir Yunanşinas olan İsviçreli müverrih «*Jacob Burkhart*», diğeri de bestekâr «*Rihard Vagner*»dir.

Bu esnada Niçe ilk eserini neşretti.

***

Niçenin daha sonraları neşrettiği eserlerin çoğu «*Vecize*» lerden mürekkeptir. Asıl felsefesini toplu olarak «*Kudret iradesi*» unvanlı eserinde vermiştir.

«*Zaratustra*» [1] ya gelince, «*Herkes için ve hiç kimse için*» yazılan bu eser, (1883—1886) Niçenin felsefi akîdelerini şiir kisvesine bürünmüş olarak gösterir.

Her kısmı, zaman zaman, dağ başında kuvetli ve kesif bir ilham altında yazılan bu misilsiz eserin her cümlesinde ahenktar bir pırlanta güzelliği vardır.

***

Ne kadar yazık ki filozof eserlerine muntazam çalışamıyordu. Hastalığı devamlı mesaiye müsait değildi.

Niçe artık münzevi bir hayata girmişti. Tabiatın karşısında ruhiyle baş başa yaşıyordu.

1878 de profesörlükten çekildi; tekaüt oldu.

***

Niçe, yuvasını istikbal ağacı üzerinde yapan muazzam bir kartala benziyordu. Hayatında, etrafına sükûttan kalın bir duvar örülen bu büyük mütefekkirin öldüğü zaman hemen hiç kariî yoktu. Bugün bütün eserleri elden ele dolaşmaktadır.

Son senelerinde darüşşifada yatmıya mecbur kalan Niçeyi en fazla teselli eden hemşiresi olmuş; ve dostu «Peter Gast» hasta günlerinde, başucunda yazılarını not etmiştir. Ni-

[1] Hallenin menşei (1872)

çenin bu son hastalığı on yıl kadar sürdü. Şimşekler ve yıldırımlar doğuran dımağı uzun seneler en feci bir karanlık içinde kaldı.

***

Niçenin felsefesini iyice anlamak için «*Niçeanizm*»in mübeşşirlerini bilmek, Niçenin dımağını besliyen unsurları tahlil etmek lâzımdır. [1]

Niçe bir yerde diyor ki:

«*Eflatundan, Paskaldann, Spinozadan, Göteden bahs ederken biliyorum ki onların kanı damarlarımda dolaşıyor.*»

Niçenin mübeşşirleri içinde Alman, Fransız, İsviçreli ve Amerikalı şair ve mütefekkirleri buluyoruz.

Alman mübeşşirler şunlardır:

Göte, Şiller, Helderlin, Klayst, Fihte, Şopenhaver.

Fransız moralistlerinden Monteny, Paskal, Roşfuko, Fontenel zikredilebilir. Bir de Niçenin «XVIII inci asrın daha asil ve daha filozof Roşfukosu» dediği Şanfor var. Bunlardan başka Stendal [2] da aynı seriye dahildir.

İsviçreli müverrih «*Jakob Burkart*» ta Niçeanizmin mübeşşirlerinden biri ve Niçenin dostu idi.

Niçenin dımağ teşekkülünde en derin ve devamlı te'sirlerden biri de Amerikanın en büyük filozoflarından olan «*Ralf Valdo Emersın*» dır.

Niçe gelmeden evel dağınık bir halde bulunan Alman, Fransız, İsviçreli ve Amerikan fikirleri birleştirilirse takribi bir Niçeanizm hazırlanabilir.

İşte bütün bu dağınık ve parçalanmış fikirler Niçenin dımağında yeni baştan işlenmiş, teşekkül etmiş ve kat'i bir istikamet almıştır.

Niçe bütün bunları birleştirmek zaruretini duymuş; ve bize yep yeni ve serazat bir felsefi düşünüş tarzı getirmiştir.

Niçe felsefeni hayattan çıkarır. Onun akîdesi muhtelif safhalardan geçmiştir. Fakat bu safhaların arasında insicam vardır. Niçenin muhtelif eserlerinde görülen bariz tezatların arkasında hayrete şayan bir vahdet mevcuttur. Niçenin mücadele ettiği ve geçtiğini iddia ettiği büyük rakip *Eflatundur*. O, Eflatundan beri felsefeyi berbat eden nakîselerden muarra yeni bir Platonizm te'sis etmek istiyordu.

Niçenin cehti evelâ Eflatun harsını klasik ve romantiklerden kurtarmak oldu. O, Şopenhaver ve Vagnerle diriltilmiş ve derinleştirilmiş bir «*Göteizm*» [1] den yeni bir rönesans fışkıracağına inanmıştı. İnsanı, insanın üstünde bir varlık, ya'ni «*Fevkalbeşer*» [2] yapmak istiyordu.

Niçenin felsefesine muhakkak bir isim vermek iycap ederse diyebiliriz ki, o yeni bir «Fenomenizm idealist» yapmak istemişti.

Dımağı kitaplar arasında seyahata çıkan bir genç için Niçe sıcak ellerin uzandığı bir pınardır. Buzlu şahikaların üstünde bir yaz bahtiyarlığı da diyebiliriz.

---

[1] Niçenin hayatı ve eseri hakkında (Niçe, hayatı ve düşüncesi) unvanlı altı büyük ciltlik kitabın müellifi profesör "Charles Andler„ birinci cildini tamamen Niçenin mübeşşirlerine tahsis etmiştir.

[2] Niçe 35 yaşına doğru "Kırmızı ve Siyah„ı okumuş, ve 1865 te Şopenhaveri, 1887 de Dostoyevskiyi ilk okuduğu zaman his ettiği hayret ve heyecanı duymuştur.

[1] Niçe harsı "*Vaymar*„ dan çıkar ve oraya müncer olur. Niçenin, kemâle geldikçe Göteye karşı hayret ve taktiri artmış.

[2] Almanca "Übermenş„ ve "Übermenşlih„ mukabilidir. Dil Encümeninden Ahmet Cevat B. buna "İnsandanüstün„ diyor.

Übermenş (Übermensch) kelimesinin, Alman edebiyatında ilk defa olarak, "Faust„ un birinci perdesinde kullanıldığını görüyoruz. İtalyanlar bu kelimeyi Superuomo, İngilizler "Superman„, Fransızlar ise, "Surhomme„, „Superhomme„ ve "Surhumain„ diye tercüme ediyorlar.

"Niçe,,den en güzel sayfalar

"Zaratustra,,nın Proloğu

Vaktaki Zaratustra otuz yaşına girdi, vatanını ve vatanındaki gölü terketti ve dağa çekildi. Orada, inziva içinde ruhiyle baş başa kaldı, ve on yıl hiç usanç getirmedi. Lâkin nihayet kalbi değişti, —ve bir sabah, şafakla kalkarak güneşe doğru ilerledi ve ona şöyle dedi:

«Ey büyük sitare! Aydınlattığın kimseler olmasaydı saadetin ne olurdu?

On yıldır mağarama doğru geliyorsun: Nurundan ve bu yoldan usanacaktın, ben, kartalım ve yılanım olmasaydık.

Lâkin her sabah biz seni bekliyorduk, nurunun fazlasını alıyor ve sana hamdediyorduk.

İşte! Fazla bal toplıyan arı gibi irfanımdan bıktım. Uzanan ellere muhtacım.

İnsanlar arasında hakimler çılgınlıklarından şad, ve fakîrler zenginliklerinden bahtiyar oluncaya kadar vermek ve dağıtmak isterdim.

İşte bunun için derinlere inmeliyim, nasıl sen akşam aydınlığını dünyanın altına çekerek, denizlerin ardına gidiyorsan, ey zenginlikten taşan sitare! Ben de senin gibi zeval bulmalı; kendilerine doğru inmek istediğim insanların dediği gibi *batmalıyım*.

Haydi beni taktis et, ölçüsüz bir saadeti bile kıskanmadan görebilen müsterih göz!

Ferahının şulesini her yere taşıyarak dökülen altın yaldızlı su ile dolu —taşmak isteyen— bardağı taktis et!

Gör! Bu bardak yeniden boşalmak istiyor, ve Zaratustra tekrar insan olmak istiyor.

Zaratustranın zevali böyle başladı.

***

GECE ŞARKISI

Gecedir: işte fışkıran pınarların sesi daha yükseğe çıkıyor. Ve ruhum, o da, fışkıran bir pınarıdır.

Gecedir: işte bütün sevdalıların şarkıları uyanıyor. Ve ruhum, o da, bir sevdalı şarkısıdır.

Bende sesini yükseltmek isteyen yatışmamış ve yatışamaz bir şey var. Bende, kendi de sevgi dilini söyliyen bir sevgi arzusu var.

Ben nurum: Ah! Keşke gece ölseydim! Lâkin nurla muhat olmak benim uzletimdir.

Heyhat! Neden gölge ve karanlık değilim! Öyle olsaydım nurun memelerinden emerek hararetimi söndürürdüm.

Ve sizleri taktis ederdim, kıvılcım saçan küçük sitareler, gök yüzünün ateş böcekleri! Ve bana vereceğiniz ışıkla sevinecektim.

Lâkin ben kendi ışığımla yaşıyorum, kendimden fışkıran alevleri gene kendi içime çekiyorum.

. . . . . .

Oh! Yalnız siz, karanlık ve geceye mensup varlıklar, nurla sıcaklık yaratıyorsunuz! Oh! Yalnız siz nurun memelerinden kuvetlendirici bir süt içiyorsunuz!

Heyhat buz beni kuşatıyor, elim buzlu temaslarla yanıyor! Heyhat!

Bende susayış var, susuzluğunuza susamış bir susayış!

Gecedir: Heyhat! Neden nur olayım! Ve karanlıklara susayış! Ve uzlet!

Gecedir: işte arzum bir kaynak gibi fışkırıyor; —arzum sesini yükseltmek istiyor.

Gecedir: işte fışkıran pınarların sesi daha yükseğe çıkıyor. Ve ruhum, o da, fışkıran bir pınardır.

Gecedir: işte bütün sevdahların şarkıları uyanıyor. Ve ruhun, o da, bir sevdalı şarkısıdır.

Zaratustra böyle terennüm ediyordu.

***

«RAKS ŞARKISI»ndan

Bir akşam Zaratustra şakirtlerile beraber ormanı geçti; ve bir pınar ararken, etrafı sakit çalılıklar ve ağaçlarla çevrilmiş yeşil bir çemenliğe vardı: burada genç kızlar kendi kendilerine raks ediyorlardı. Zaratustrayı tanır tanımaz rakslarını kestiler; lâkin Zaratustra dostça bir tavırla onlara yaklaştı ve şu sözleri söyledi:

«Rakslarınızı yarıda bırakmayınız, dilber genç kızlar! Aranıza gelen hiç te kötü gözlü bir meclisbozan değildir; hiç bir zaman genç kızların düşmanı değildir.

Hafif zarafetinizin nasıl düşmanı olabilirim? İlâhi raksın düşmanı, yahut da ince topuk kemikli mini mini ayakların?

Sahiden ben, karanlıklar ve büyük koyu ağaçlarla dolu bir ormanım; lâkin kim karanlıklarımdan korkmazsa selvilerimin altında güllerle bezenmiş yollar bulacak.

Genç kızların çok sevdikleri küçük İlâhı da

bulacak: o, pınarın yanında, sükûn içinde ve gözleri kapalı dinleniyor.

Bak hele, güpe gündüz uyudu, tembel! Çok kelebek mi tutmak istedi?

***

CESARETİNİZ VAR MI?

Cesaretiniz var mı, ey kardeşlerim? Karar verdiniz mi? Şahitler önünde gösterilen cesaret değil, lâkin münzevilerin cesareti, hiç bir İlâhın seyretmediği kartalların cesareti sizde var mı?

Soğuk ruhlarda, katırlarda, körlerde, meczuplarda benim «Yürek» dediğim şey yoktur. Korkuyu tanıyan, lâkin korkuyu cebreden yüreklidir; uçurumu gören, lâkin azametle gören kimse yüreklidir.

Uçurumu gören kimsede, lâkin Kartal gözleriyle gören kimsede, uçurumu Kartal pençeleriyle yakalıyan kimsede cesaret vardır.

***

Yıldırımın bundan böyle zarar vermemesi bana kâfi gelmiyor. Hiç bir zaman onu yolundan saptırmak istemiyorum. İstiyorum ki o, benim için çalışmasını öğrensin.

Hikmetim çoktanberi bir bulut gibi yığılıyor, gittikçe daha sakin ve daha karanlık oluyor. Günün birinde yıldırım doğuracak olan her hikmet böyle yapar.

Bugünün insanları için ne nur olmak, ne de nur diye çağırılmak isterim. Onları kör etmek istiyorum. Hikmetimin yıldırımı! Onların gözlerini oy!

***

DİĞER BİR RAKS ŞARKISI

Bir!
Ey insan sakın!
İki!
Derin yarıgece ne der?
Üç!
"Uyudum, uyudum —,
Dört!
"Derin bir uykudan uyandım:—
Beş!
"Dünya derindir,
Altı!
"Ve gündüzün düşünmediğinden daha derin.
Yedi!
"Acısı derindir—,
Sekiz!
"Ferah —tasadan daha derin.
Dokuz!
"Acı der: Geç ve sonuna er!
On!
"Lâkin her ferah ebediyet ister—
On bir!
"— Derin ebediyet ister!„

«NİÇE»NİN VECİZELERİ

Hayat dini — Kadın, aşk ve izdivaç — İnsan ve cemiyet — Medeniyet — san'atkârlar — Yeni ideal.

HAYAT DİNİ

Bir gün gözlerini seyrettim, ey hayat! Ve derinliği ölçülemez bir uçuruma düşüyorum, sandım!

Fakat sen beni yaldızlı olta iğneleriyle çektin; sana «derinliği ölçülemez» dediğim zaman alaycı bir gülüşün vardı.

Bütün balıklar böyle söyler, diyordun; onların derinliğini ölçemedikleri şey «derinliği ölçülemez» olur.

Yaşamak ne demektir. — Yaşamak şu demektir: muttasıl, ölmek isteyen bir şeyi zorla ileriyemek.

Yaşamak bizde zaifliyen ve ihtiyarlıyan her şeye karşı amansız bir mücadele açmak demektir.

***

Henüz yaşıyorum, henüz düşünüyorum: daha fazla yaşamam lâzım, çünkü daha çok düşünmem icap ediyor.

***

Hayır! Hayat beni aldatmadı, hayal inkisarına uğratmadı! Bilâkis onu seneden seneye daha arzuya şayan, daha esrarlı buluyorum.

***

Hayat bilgi ve ma'rifet arıyan kimse için bir tecrübedir.

***

«*Hayat bilgi vasıtasıdır*»: İnsan kalbine bu prensipi hâkkederse hem büyük bir cesaretle bir kahraman gibi yaşar, hem de fazla olarak *ferahla yaşamak*, ferahla gülmek imkânını bulur.

***

Hayat maharebesi en mükemmel bir mekteptir.

***

Beni öldürmiyen her şey beni daha kuvetli yapar.

***

«Bir dimağ, bir kafa, bir zihin ne mîktar ha-

kikata *tahammül edebiliyor*; ne miktar hakîkatla karşı karşıya gelmeğe *cesaret edebiliyor*?» — İşte bu sualin cevabı bana kîymetler hakkında en doğru bir ölçü kazandırmıştır. Hakîkattan kaçmak bir *korkaklık*tan başka bir şey değildir.

***

Hayat karşısında kuvetle gülebilmeli, «*Dyoniziyen*» olmalıdır.

***

Arzı, hayatı ve kuveti taktis ve tepcil edelim.

KADIN - AŞK - İZDİVAÇ

Yalnız sana, bir sualim var, kardeşim. Bu suali, ruhunun derinliğini anlamak için, bir sonda gibi ruhuna indiriyorum.

Gençsin, evlenmek ve çocuk sahibi olmak istiyorsun. Fakat ben sana soruyorum. Çocuk istemeğe hak kazanmış bir insan mısın?

Muzaffer, kendini yenmiş, hislerine hâkim ve faziletlerinin efendisi misin? İşte senden bunları soruyorum.

Yoksa, gönlündeki bu istek hayvanın ve yoksulluğun feryadı mı? Yoksa, kendi kendinle geçimsizlik mi?

Ben isterim ki, zaferin ve hürriyetin çocuk vasıtasiyle devama iştiyak çeksin. Zaferine ve kurtuluşuna canlı âbideler inşa etmelisin.

Kendinden üstün, kendinden yüksek şeyler yapman lâzım. Fakat, evelâ tam manasile kendini bina etmiş olmalısın.

Sen neslini yalnız uzaklara değil, aynı zamanda yükseklere doğru da çoğaltmalısın. İzdivaç bahçesinin sana yapacağı yardım bu olmalı.

Sen bir *yaratıcı* yaratmalısın.

"Zaratustra" dan

***

Tam ve mükemmel kadın, tam ve mükemmel erkekten daha ziyade beşeriyete ait yüksek bir örnek teşkil eder: aynı zamanda bu örnek enderi-nadirattandır.

***

Öyle kadınlar vardır ki, ne kadar tetkîk ve ta'mik edilirse edilsin, içleri bulunamaz. Onlar, sadece maskeden ibarettirler. Böyle kadınlara düşen erkek acınacak vaziyette kalmış demektir. Bu çeşit kadınlar erkeği tatmin edemez. Böyle olduğu halde erkeğin arzusunu en çok kamçılıyan gene bu kadınlardır: erkek maskede ruh arar; bulamaz; ve aramakta devam eder.

***

İzdivaç gençlikten ihtiyarlığa kadar süren fasılasız bir muhaveredir. Bunu hesaba katmadan evlenmeğe kalkışmamalı.

***

Bir kadının ne zaman ve nasıl güldüğüne dikkat ederseniz terbiyesi hakkında iyi bir fikir kazanmış olursunuz.

Kadının tabiatını sesinin tannaniyetinden anlamak kabildir.

***

Kadınlar, şimdiye kadar, erkekler tarafından garip bir kuş muamelesi görmüşlerdir. Erkekler, yüksekten inen ve yollarını sapıtan bu kuşları, — uçup kaçmasınlar diye — daima kafese hapsetmek lüzumuna kani, oldular.

***

Kadın, eskiden, erkekten korkardı. Şimdi bu korkuyu unutmuş bulunuyor. Fakat kadın, erkek korkusunu unutmakla cinsine has gayelerin en ehemiyetlisini feda etmiş sayılabilir.

İNSAN VE CEMİYET

Bazı insanlar vardır ki, tefahür maksadiyle, şunun bunun önünde herkesin hatta dostlarının bile aleyhinde bulunurlar; onları küçük düşürürler.

Bazı insanlar da, düşmanlarını göklere çıkarmak suretiyle gururlarını tatmin ederler. Bunlar demek isterler ki: «Ben böyle düşmanlara lâyık olacak derecedeyim!»

***

İnsan bazan kabiliyet ve istidadiyle taban tabana zıt fikrî bir yola düşer. Ve bir akıntıya ve rüzgâra karşı, yani kendi nefsile mücadele eder. Bu kahramanca bir mücadeledir. Fakat nihayet yorgunluğu intaç eder.

Nihayet *geriye* dönülür. O zaman rüzgârın yelkenlerimizi şişirdiğini ve pupa yelken uçtuğumuzu görürüz. Ne saadet! *Zaferden eminiz* demektir. Artık ne olduğumuzu, ne istediğimizi biliriz. Kendi nefsimize karşı bu yoldan dönmiyeceğimize yemin edebiliriz; ve bunu yapmak da hakkımızdır.

***

Hayvanlar gibi hareket etmesin diye, insan bir sürü zincirle bağlanmıştır.

Filhakîka, bu zincirlerin altında insan hayvandan daha mülayim, daha halim, daha neş'eli, daha

spiritüel, ve daha muhakemeli oldu. Fakat şurası da muhakkak ki, bu zincirler altında, temiz havadan ve serbes hareketlerden de mahrum kaldı.

***

Büyük bir zaferin en iyi tarafı, bu zaferi kazanan kimsenin kalbinden mağlûbiyet ve hezimet korkusunun silinmesidir.

MEDENİYET VE HARS

Hars, her şeyden evel, san'at uslubunun bir kavmın bütün hayatı tezahuratındaki vahdetidir.

***

İnsanlara tapmıya başlanıldığı zaman «hars» için en büyük felâket, en büyük âfet gelmiş demektir: bu her zaman böyle olmuştur.

***

Deha ve kuvet dinine karşı hars dinini ileri sürmelidir. Hars dini diğerini tamamlar; ve onun açtığı yaralara merhem te'siri yapar.

***

Ben de, bir «tabiata dönüş» ten bahsediyorum. Fakat bu geriye dönüş değildir. Belki ileriye, *yükseğe*, ulvî tabiata doğru gidiştir.

***

Harsın ve medeniyetin en sivri, en mütebariz noktaları yekdiğerinden ayrılmıştır: harsla medeniyet arasındaki derin tezat bizi şaşırtmamalı.

Büyük hars devirleri, daima, ahlâk noktainazarından, tefessuh devirlerine tekabûl eder. Diğer taraftan insanın zorla ehlileşmesi devri (Medeniyet) en intellektüel ve en cesur tabiatlar için tahammülfersa bir devre olmuştur.

Medeniyet, harsın istediği şeyden başka şey ister: ihtimâl ki harsla medeniyetin gayeleri de büsbütün zıttır.

SAN'AT VE SAN'ATKÂRLAR

Ben eski ve yeni bütün şairlerden bıktım. Bana göre, onların hepsi sathidir; ve hepsinin kurumuş denizden farkı yoktur.

Biraz şehvet ve biraz cansıkıntısı: onların tehayyül ettikleri şeylerin içinde en iyisi bunlardır.

***

Her hangi bir san'at eseri san'atkârın dımağına, gökten bir anda inen bir ilham şeklinde nazil olmaz.

İyi bir san'atkâr ve ya mütefekkirin muhayyelesi mütemadiyen doğurur. Bu doğan şeylerin hepsi de, istisnasız, iyi ve mükemmel olamaz. Alelâde ve fena da olabilir. Fakat san'atkârın keskin ve işlek muhayyelesi bu mahsulâtı ayıklar, seçer ve tanzim eder.

Bugün, «Bethofen»in bıraktığı karnelere bakarsak anlarız ki, bu büyük bestekâr en güzel eserlerini azar azar, tedricen yaratmıştır. Bir çok taslakları yapıp bozduktan sonra meydana getirmiştir.

Bütün büyük adamlar yorulmak bilmiyen «büyük çalışıcılar» dır. Onlar yalnız yaratırken değil, yarattıklarını kalburdan geçirirken de yorulmak ve bıkmak nedir bilmezler.

***

San'atkârın en son ve en güç vazifesi *en büyük*, ya'ni *en sade* ve aynı zamanda *en tam* insanı tasvir etmektir. Şimdiye kadar hiç bir san'atkâr bunu yapacak seviyeye yükselemedi.

***

Benim kanaatıma göre san'atkârlar, ekseriya, tefahûr hislerine kapılarak kendi kabiliyetlerini göremiyorlar. Bahçelerinde, bağlarında yetişen yeni, nadir ve güzel çiçekler oluyor ki onları merhametsizcesine ihmal ediyorlar.

***

«Güzellik» mefhumu kadar *nisbi* ve *mahtut* bir mefhum yoktur.

YENİ İDEAL

Size fevkalbeşeri ta'lim ediyorum. İnsanı aşmak, ondan üstün bir varlık meydana getirmek lâzım.

Her mevcut, şimdiye kadar kendinden üstününü yaratmıştır.

Size fevkalbeşeri öğretiyorum. Arzın ma'nası odur. İradeniz şöyle dimelidir: Fevkalbeşer arzın ma'nası olacak.

Sahiden insan murdar bir nehirdir. Murdar bir nehir kirlenmeden içine alabilmek için okyanus olmak lâzım.

İşte, ben size fevkalbeşeri ta'lim ediyorum: O, bu dediğim okyanustur.

İyi nedir?— İnsanda kuvet ve kudret hissini, kudret iradesini, ve bizzat kudreti artıran, çoğaltan, taşıran her şey iyidir.

Saadet nedir?— Kudretin *arttığını* hissetmek, ve bir mukavemeti yıkıp aşmaktır. Saadet, kudre iradesinin taşkınlığıdır.

Nevzat Mahmut

MUNIR
PEHIM

Tehlikeli Atlamalar

Kanadada Bobson dağının tepesinde bir buzlu geçitten geçerken.

İsviçre Alplarında Eiger ve Yungfrau tepeleri.

Birbirine iple bağlanarak Alp kaynalarına tırmananlar. Girinti ve çıkıntılar arıyorlar.

Gasen tepelerinden geçmek için hakiki bir atlet olmak lâzımdır

Matterhornun yüksekliklerinde bir yerde bir adam kaybolmuştur. Taharri için gece bir kaç kişi, tehlikeli buzların üzerinde yollarını görmek için ellerinde meş'alelerle yola çıkıyor.

Yukarda: Matterhorn üzerinde 4 metre derinliğinde bir boşluğu atlamağa teşebbüs.

Ortada ki resimde gördüğünüz adam İsviçre Alplarının bir tepesine çıkmağa muvaffak olmuştur.

Bir yanlış adım binlerce kadem derinlikte bir uçuruma yuvarlanmağa sebep olabilir. Burada iki kişi kenarda duruyor ve geçip geçmemek için karar veriyor.

Kimeli Muganni

ANATOL FRANS

(Geçen nushadan devamı)

Bunlar da avlunuun bir direğine dayanarak ağlıyorlardı. Şarkıyı meşkettiriyordu, fakat asla kaide vermiyordu, çünkü, nazım kavaidinin çok eskiden ve insanların müdahalesi haricinde tesis edilmiş olduğuna kani bulunuyordu.

Onlara verdiği yegâne nasihat usul ve adaba müteallikti. Onlara diyordu ki:

— Sair insanların fevkinde olan kırallara ve kahramanlara hürmetkâr olunuz. Kahramanları isimlerile çağırınız ki bu isimler kaybolmasın. Meclislerde oturduğunuz zaman hal ve tavurunuz zarafet ve hicap ifade etsin.

Daha bunları da söyliyordu: —Nehirlere tükürmeyiniz, çünkü nehirler mukaddestir. Size öğretmiş olduğum şarkılarda gerek unutmak dolayısile ve gerekse kendi isteğinizle değişiklik yapmayınız; ve bir kıral size: «Bu şarkılar güzel. Sana bunları kim öğretti?» dediği zaman «Ben onları Kimeli ihtiyardan öğrendim, o da babasından öğrenmişti. Babasına da şüphesiz bir ilâh onları ilham etmiş olmalı» diye cevap veriniz.

Akşam yemeği için ona sığır budundan nefis, bir üstada lâyık parçalar kalmıştı. Ocağın önünde bu parçaları yedikten ve o da onunla beslenmek hakkını yalnız kendi haiz olduğu iliği çıkarmak için tunç bir balta ile kemikleri de kırdıktan sonra geri kalan etlerden kadınların ve çocukların iki günlük hisselerini ayırdı.

Bunun üzerine anladı ki artık iyi bir gıda kalmıyacaktır, ve düşündü: «Zenginler, Zevsin sevdikleridir, fakirler ise sevmedikleridir. Ben de şüphesiz, bilmeksizin ormanlarda saklı yaşıyan ilâhlardan birisini yahut da bunlardan birinin çocuğunu darıltmış olmamalıyım; ve bu gayrikasdî günahımın cezasını çekmek içindir ki ihtiyarlığım fakrusefalet içinde geçiyor. Bazan insan fena maksadı olmaksızın cezaya müstahak hareketlerde bulunabilir, çünkü ilâhlar insanlara mubah ve memnu, olan ef'ali sarahaten bildirmemişlerdir. Ve onların arzusu kolay anlaşılamaz. Fikirlerini uzun müddet aklında tahrik etti, ve, zalim açlığın avdetinden korkarak geceleyin evde işsiz oturmamağa, fakat, bu sefer de Hemosun kayalar arasından aktığı memalike doğru gitmeğe karar verdi. Buralarda Orueia, İzmir ve bir Fenike gemisinin bastonu gibi denize dalmış olan dağın üstünde yatan güzel Hissia görülüyordu. İşte bunun içindir ki soluk semada ilk yıldızlar titrediği zaman rebabının kayışını boynuna geçirdi ve sahil boyunca, uzun süren ziyafetler esnasında kahramanlara methiyeler ve ilâhların silsileiecdadını dinlemekten zevkalan zenginlerin evlerine doğru yürümeğe başladı.

Adeti üzere bütün gece yürüdükten sonra sabahın pembe ışıklarında yüksek bir burun üzerinde kurulmuş bir şehir gördü, ve güvercinlerin sevdiği, bir kayanın yüksekliğinden pırıldıyan denizde deniz kızları tanıdı. Dinlenmek ve gömleğinin bir katı arasında getirmiş olduğu soğanlarla açlığı teskin etmek için şehrin yakınında bir çeşmenin kenarına oturdu. Yemeğini henüz bitirmişti ki çeşmeye başında bir sepetle bir genç kız çamaşırını yıkamıya geldi. Kız evvelâ ona çekinerek baktı, fakat, yırtık gömleği üzerinde tahtadan bir rebap taşıdığını ve ihtiyar ve yorğunluktan bitap bir halde olduğunu gördüğü zaman korkusuzca yaklaştı ve birden merhamet ve hürmetle heyecana gelerek iki elinin avucuna muganninin dudaklarının hararetini alan suyu boşalttı.

Bunun üzerine ihtiyar, kıza kıral kızı diye hitap etti, uzun ömür diledi ve dedi ki:

«Genç kız, seni evine götürecek olan erkeği bahtiyar addederim; ve ihtiyar ben senin güzelliğini zevclerin damları üzerinde hakir sesini yükselten bir gece kuşu gibi senin güzelliğine senahan olurum. Ben gezici bir mu-

ganniyim. Genç kız, bana güzel sözler söyle.»

Ve genç kız cevap verdi: «Sen, eğer söylediğin ve göründüğün gibi bir çalğıcı isen, senin meslekin bu şehirde fena bir iş değildir. Çünkü zengin Meges bu gün kendisi için çok aziz olan bir misafiri kabul ediyor ve bu misafir şerefine şehrin başlıca sakinlerine bir ziyafet veriyor. Şüphesizn onlara iyi bir muganni dinletmek istiyecektir. Git onu bul. Evi buradan gözüküyor. Eve deniz tarafından gitmek kabil değildir, çünkü o dalgaların arasına uzanan ve martılardan başka ziyaretçisi olmıyan yüksek burun üzerindedir. Fakat şehre kara tarafında kaya içinde yontulmuş olan merdivenden çıkacak olursan bağ dikilmiş yamaçlar üstünde bütun evler arasında Megesin evini kolayca tanıyacaksın. Ev kireçle yeni badana edilmiş olduğu gibi diğerlerinden de büyüktür.

İhtiyar buruşuk bacakları üzerinde kalkarak eski zamanların adamları tarafından kayalar içinde oyulmuş olan merdiveni çıktı, ve üzerinde Hissia şehrinin bina edilmiş olduğu yaylaya gelince zengin Megesin evini güçlük çekmeden tanıdı.

Evin, onun üzerinde yaptığı te'sir gayet iyi oldu, çünkü henüz boğazlanmış boğaların kanları dışarı akıyor, ve kızdırılan yağların kokusu uzaklara kadar yayılıyordu. Eşiği geçti, büyük ziyafet salonuna dahil oldu, ve elile masaya dokunarak, uşaklarına emirler veren ve etleri kesen Megese yaklaştı. Daha şimdiden davetliler ocağın etrafına dizilmişler ve mebzul yiyeceklere intizaren neşeleniyorlardı. Bunların arasında bir çok kıral ve kahramanlar vardı. Fakat Megesin bu ziyafeti şerefine verdiği Khiosun bir kıralı idi. Bu adam servet elde etmek için denizler üzerinde çok seyahat etmiş ve çok meşakkat çekmişti. Esmer Oineus idi. Bütün davetliler ona hayret ve taktirle bakıyorlardı, çünkü o ilâhî Ulysse gibi sayısız deniz kazaları geçirmiş, sihirbazların ikametgâhı olan adalarda oturmuş ve hazineler getirmişti. Seyahatlerini, yorgunluklarını anlatıyor ve hilekâr bir ruha malik olduğu için de yalanlar ilâve ediyordu.

İhtiyarın, yanında asılı olarak taşıdığı rebaptan bir muganni olduğunu anlıyarak Meges dedi ki: «Sefa geldin, ne gibi şarkılar biliyorsun?» İhtiyar cevap verdi: «Akhalılara büyük ıstırablar veren kıralların kavgasını biliyorum. Denizin hücumunu biliyorum, ve bu şarkı güzeldir. Zevsin aldanmasını, Elçiyi, ölülerin çalgısını da biliyorum, bu şarkılar da güzeldir. Bunlardan başka çok güzel altı kere altmış şarkı biliyorum.»

Bu suretle çok şarkı bildiğini anlatmak istiyordu, fakat adedini kendisi de bilmiyordu.

Zengin Meges alaycı bir tavurla dedi ki: «Gezici muganniler her zaman iyi bir yemek ve zengin bir hediye ümidile çok şarkılar bildiklerini söylerler fakat tecrübe ile görülür ki tekrar ede ede kahramanların ve kıralların kulaklarını yordukları bir kaç mısradan başka bir şey hafızalarında kalmamıştır.

İhtiyar iyi bir cevap verdi: «Meges, dedi, sen servetinle meşhursun. Bil ki benim bildiğim şarkıların adedi senin çobanlarının dağlara otlatmağa götürdükleri boğalarının ve ineklerinin adedine müsavidir.»

Meges ihtiyarın zekâsını takdir ederek ona tatlılıkla dedi ki: «Bu kadar şarkıyı hatırda tutmak için küçük olmıyan bir zekâ lâzımdır. Fakat söyle bana: Achille ve Ülysse hakkında bildiklerin hakikaten doğru mudur? Çünkü bu kahramanların üzerine sayısız yalanlar serpmektedirler.»

Muganni cevap verdi: «Ben bu kahramanlar hakkında bildiklerimi pederimden öğrendim, pederim de doğrudan doğruya Müz- (2) lerden öğrenmişti, çünkü eski zamanlarda lâyemut Müzler mağaralarda ve ormanlarda ilâhi muganniler ziyaret ederlermiş. Bu kadim rivayetlere hiç bir yalan karıştırmıyacağım.

İhtiyat saikasile bu tarzda idareikelâm ediyordu. Yoksa, çocukluğunda öğrenmiş olduğu şarkılara başka şarkılardan alınmış ve ya kendi zihninden bulunmuş mısralar ilâve etmek adetiydi. Hemen tamamile bütün şarkılar bile tertip ettiği vakıydi. İtiraz edilmek korkusu ile bunların kendi eseri olduğunu itiraf et-

[1] Yunankadimin bir kabilesi.
[2] Yunankadim efsanesinde şiir ve musiki perileri.

mezdi. Kahramanlar ondan bir ilâh tarafından öğretilmediğini zanettikleri eski şarkıları istiyorlar, yenilerini beğenmiyorlardı. O da kendi muhayyelesinden çıkma şarkılar söylediği zaman menşeini itina ile saklıyordu. Ve kendisi çok iyi bir şair olduğu ve eski esaslar ve usullere tamamile sadık kaldığı cihetle onun şiirleri ecdadınınkilerden farkedilmiyordu. Bunlar onlara şekil ve güzellik itibarile benziyorlar ve lâyemut bir zafere lâyık bulunuyorlardı.

Mangal

Bana tül gibi ince
Bir hulya verir mangal.
Ateşine değince
Yanar, ürperir mangal.

Eski aşıklar gibi,
Mercandan kızıl kalbi
Parıldar geceleri,
Sabaha erir mangal...

Necip Fazıl

Zengin Meges çok zeki bir adamdı. İhtiyarın iyi bir muganni olduğunu tahmin ederek ona ocak başında bir mevkiiihtiram verdi, ve dedi ki: «İhtiyar, biz açlığımızı teskin ettiğimiz zaman sen bize Achille ve Ulysse hakkında bildiklerini taganni edeceksin. Misafirim Oineusün kulaklarını telziz etmeğe gayret et, çünkü o çok akıllı bir kahramandır.

Ve denizler üzerinde çok gezmiş olan Oineus çalğıcıya «Ulysse»in seyahatlerini bilip bilmediğini sordu. Fakat Truva önünde harbetmiş olan kahramanların avdeti henüz müphemiyet içiede idi; ve kimse «Ulysse»in akur deniz üzerinde dolaşırken neler çekmiş olduğunu bilmiyordu.

İhtiyar cevap verdi: «Biliyorum ki ilâhi Ulysse Sirseyi ziyaret etmişti ve Siklopu ince bir hile ile aldatmıştı. Kadınlar aralarında bundan hikâyeler çıkardılar. Fakat kahramanın «Ithaque»e avdeti muganniler malûm değildir. Bazıları onuu tekrar karısının ve servetinin tahakkümü altına girdiğini, diğerleri de aşıklarını kabul ettiği için Penelopeyi kovduğunu ve kendisinin ilâhlar tarafından tecziye edilerek omuzunda bir kürkle akvam arasında dolaştığını söyliyorlar.»

Oineus cevap verdi: «Ben seyahatlerim esnasında «Ulysse»in oğlunun elile katledilmiş olduğunu öğrendim.

Bu esnada Meges davetlilere sığır eti dağıtıyordu ve her birisine minasip bir parça takdim ediyordu.

Oineus onun methinde bulundu: «Meges, dedi, senin ziyafet vermeğe alışkın olduğun görülüyor.»

Megesin sığırları dağların yamaçlarında biten kokulu otlarla besleniyordu. Etlerinde bu otların kokusu vardı ve kahramanlar doymak bilmiyorlardı. Ve Meges her dakika derin bir bardağı doldurup misafirlerine ikram ettikçe ziyafet bütün gün uzayıp gidiyordu. Hiç birisi bu kadar güzel bir ziyafet hatırlıyamıyorlardı.

Güneş denize inmek üzre idi, dağlarda Megesin sürülerini muhafaza eden çobanlar gelerek etlerden ve şaraplardan hisselerini aldılar, Meges bunlara itibar atfederdi, çünkü bunlar ovadaki çobanlar gibi sürüleri lâkaydi içinde muhafaza değil fakat tunçtan mızraklar ve zırhlar kuşanmış olarak Asya kavimlarının hücumlarına karşı müdafaa ederlerdi. Onlar da cesarette müsavi oldukları kahramanlara ve kırallara benzer idiler. Efendilerinin en cesur ve zekileri olduğu cihetle amir yaptığı Peiros ve Thoas isminde iki reis onları sevkederdi. Ve hakikaten bunlardan daha güzel iki adam bulunamazdı. Meges bunları servet ve samanının meşhur muhafızları olarak evine kabul etti. Onlara istedikleri kadar et ve şarap verdi.

Yıldızlı Bir Gecede

Sema bize seslenir
Kalma, gel, işkencede.
— Ruhumuz ebedidir —
Duyarız bir hecede.

Ömür ki bir kurak çöl,
Onu tek bir güne böl,
Şebnem gibi doğ ve öl
Yıldızlı bir gecede...

Necip Fazıl

Oineus onları takdır ederek ev sahibine dedi ki: «Ben seyahatlarımda bu iki çoban başı kadar kuvvetli ve biçimli kol ve kalçalara malik adam görmedim.

Meges ihtiyatsız bir söz söyledi, dedi ki: «Peiros güreşte daha kuvvetlidir fakat Thoas yarışta onu geçer.»

Bu sözü işiden iki çoban birbirine hiddetle bakıştılar, ve Thoas Peirosa, dedi ki: «Sen efendiye şimdi senin güreşte bana faik olduğu-

nu söylemiyecek kadar aklını çelecek bir içki içirmiş olmalısın.»

Kızan Peiros Thaosa cevap verdi: «Seni güreşte yenmekle iftihar ederim. Yarışa gelince efendinin sana vermiş olduğu mükâfatı bırakırım. Çünkü bir geyik yüreğine malik olduğun gibi giyiğin bacaklarına da sahip olman şayanı hayret değildir.

Fakat akıllı Oineus çobanların kavgasını yatıştırdı. Ziyafetlerde münazaanın tehlikelerini gösteren güzel hikâyeler anlattı. Ve sözleri doğru olduğu cihetle tasvip olundu. Sükûnun iade olunmasile Meges ihtiyara dedi ki: «Dostumuz, bize «Achille»in hiddeti ve Kırallar Meclisini taganni et.»

Ve ihtiyar rebabını akord ederek salonun kesif havasında sesinin kuvvetli taninlerini aksettirdi.

Göğsünden kuvvetli bir nefes çıkıyor ve bütün davetliler hatırlamağa değer zamanları yaşatan mevzun sözleri dinlemek için susuyorlardı. Ve bir çokları düşünüyorlardı: Bu kadar ihtiyar ve ne meyvası ne de yaprağı olan bir asma çubuğu gibi kurumuş bir adamın göğsünden bu kadar kuvvetli bir nefes çıkarabilmesi şayanı hayrettir.

Çünkü bilmiyorlardı ki şarabın kuvveti ve taganni etmek itiyadı çalgıcıya adalelerinin ve zayıflamış olan asabının vermediği kuvvetleri bahsediyordu. Ormanlardaki kuvvetli avcılar gibi arada meclisten takdir mırıltıları yükseliyordu. Fakat birdenbire muvakkaten teskin edilmiş olan çobanlar kavgası şiddetle alevlendi. Şarabın verdiği hararetle biribirlerini güreşe ve yarışa davet ediyorlardı. Vahşi bağırışları ağzının ve rebabının ahengisükûnunu meclis üzerine yaymağa boş yere çalışan muganninin sesini bastırıyordu. Peiros ve Thaos tarafından sevkolunan çobanlar ellerini vuruyorlar ve domuz gibi homurdanıyorlardı. Çoktanberidir bunlar da iki rakip kısım teşkil ve reislerinin düşmanlığına iştirak ediyorlardı.

«Köpek!» diye Thaos bağırdı.

Ve Peirosun suratına ağzından ve burnundan kan fışkırtan bir yumruk yapıştırdı; hiddetle körleşen Peiros kafasile «Thaos»un göğsüne vurunca o kaburğa kemikleri kırılarak sırtüstü düştü. Bunun üzerine rakip çobanlar küfürler ve darbeler teati ederek birbirlerine giriştiler.

Meges ve kırallar dövüşenleri ayırmağa boş yere uğraştılar. Hatta akıllı Oineus bile bir ilâhın aklını almış olduğu bir çoban tarafından itildi. Her tarafta tunç bardaklar uçuşuyordu. Büyük sığır kemikleri, tüten meş'aleler, tunçtan sehpalar havaya kalkıyor ve dövüşenlerin üzerine iniyordu. Sarmaş dolaş olmuş insan vücutları sönen ocağın ve delinen tulumlardan akan şarabın içinde yuvarlanıyorlardu.

Salonu derin bir karanlık kapladı, ilâhlara lanetler ve ıstırap avazeleri yükseliyordu. Hiddetli kollar kızgın odunları yakalıyıp karanlıklara savurtuyordu. Ayakta sessiz ve hareketsiz duran muganninin alnına ucu yanan bir odun isabet etti.

Bunun üzerine o, mücadelenin bütün gürültüsünün fevkinde bir sesle bu cezalı eve ve ahlaksız adamlarına lanet etti. Sonra, rebabını göğsüne yapıştırarak evden çıktı ve yüksek burun boyunca denize doğru yürüdü. Hiddetini derin bir kesel ve insanlardan ve hayattan acı bir nefret takip etti.

İlâhlara kavuşmak arzusu göğsünü doldurıyordu. Tatlı bir karanlık, dostane bir sessizlik ve gece sükûnu her şeyi sarıyordu. Garpta, ölülerin gölgelerinin tayeran ettiği o memleketlere doğru, ilâhî ay berrak semada asılı olduğu halde gülümsiyen denize gümüşlü çiçekler serpiyordu. Ve ihtiyar Homer kendisini bu kadar uzun müddet taşımış olan toprak ayaklarının altından kesilinceye kadar yüksek burunun üzerinde ilerledi.

Newyorkta gece alınmış bir yıldırım fotografı

[Bir tek yıldırımda bir milyar beygir kuvveti vardır! Bir saniyenin ancak milyonda birile ölçülebilen bir şimşek ile akıl ermez derecede büyük bir kuvvet gökten toprağa düşüp kayboluyor... Bu mekalede mühendislerin yıldırımı her günkü işlerimizde kullanmak için nasıl çalıştıklarını okuyacaksınız.]

AMERİKADA büyük bir elektrik şirketi tek bir fotograf almak için 150 bin Türk lirası sarfetmiş ve çok kârlı bir iş yaptığına kanaat eylemiştir! Bu büyük para tek bir yıldırım fotoğrafı almak için harcanmıştır. Herkesin gözüne bu resim kara zemin üzerinde çatallı beyaz bir takım çizgilerden ibaret görünüyor; fakat fen adamları nazarında bu, hükümdarların taclarındaki en muhteşem elmasparelerden daha kıymetlidir. Bu resmi alabilmek için aylarca uğraşılmış, ıssız bir dağın başına bir çok fen aletleri, makinalar götürülüp beklenmiştir. Bu fotoğraf ile birinci defa olarak bir yıldırımın —tabir caizse—adeta tercümeihali yazılmış bulunuyor. Ve yıldırımın nereye vurduğu, nekadar devam ettiği, havi olduğu elektrik kuvveti ve yakındaki bir mürsile «transmisyon» hattı üzerinde icra ettiği teesir anlaşılıyor.

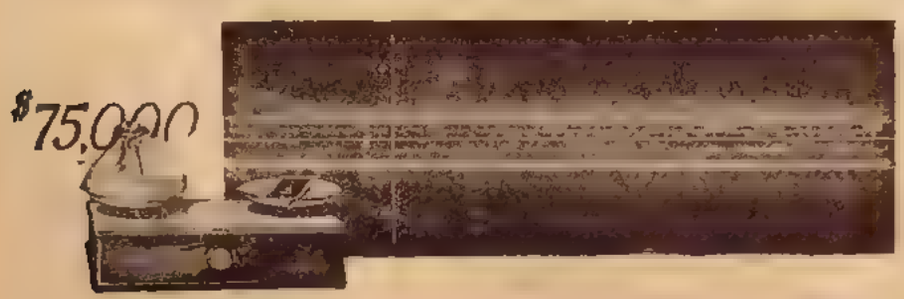

150,000 lira masrafla alınmış bir fotograf

Bu son aylar zarfında yapılan bu nevi bir takım tecrübelerle havadaki elektrik kuvveti hakkında malûmâ-

tımız fazlalaştı ; artık bu kuvveti kendi hizmetimizde kullanabilmek için çalışmağa başlandı. Yıldırımın korkunç kuvvetini adeta bir dinamonunki derecesinde tanıyan elektrikçiler icadını çoktan beklediğimiz yıldırımdan mütessir olmaz mürsile, nakil hatlarını vücuda getirmek istiyorlar. Çünkü bu korkunç kuvveti kullanabilmek için evvela o işin yapılması lâzımdır.

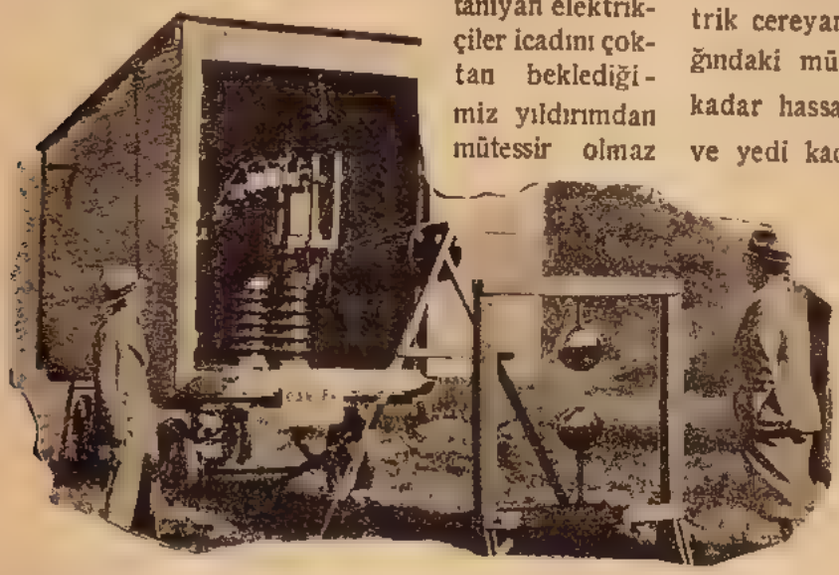

Sun'i yıldırım yapan seyyar makina (100,000 voltluk yıldırım yapan bu makine Amerikada elektrik kuvvet kablolarını tecrübede kullanılmaktadır)

Acaba bulutlu göklerin bu ateşli, çılgın kuvvetlerine gem vurup istedikleri gibi kullanmak insanlara nasip olacak mı? Fen adamları işte bu mühim işin imkânlarını arıyorlar. Bir takım cesur tecrübeciler İsviçre Alplarının tepesine çıkmışlar, karışık, akıl ermez antenlerle yıldırımı tuzağa düşürmeğe, ve onu bildiğimiz maddeleri, ihtimal fen için büsbütün yeni bir madde, bir unsur haline getirmekte kullanmağa çalışıyorlar. Ameli fen adamları, gördüğümüz şimşekler ve yıldırımlarla milyarlarca beygir kuvvetinin boş yere akıp gittiğini görünce bütün sabırlarını kaybedip büyük gayretlerle uğraşıyorlar. Bu adamların hesabına göre yer yüzünde ve gökler altında senenin her anında 1800 gök gürültülü fırtına vuku bulmakta ve bunlardan saniyede bir yıldırım düşmektedir.

Geçen yaz iki Amerikalı elektrik mühendisi bir takım yeni aletlerle yıldırımın kuvvetini ölçmeğe kalkıştılar; 220 bin voltluk bir mürsile hattı civarında tarassut istasyonları kurdular. Başka bir mühendisler grupu da 140 voltluk bir hat yakınında mevki aldı; bunların yanında yeni aletler ; bir saniyenin milyonda biri kadar bir müddette vaki olacak bir hadiseyi alabilcek fotoğraf makinaları vardı. Maksatları tabii yıldırımla vurulmuş bir elektrik cereyanının fotografını almaktı. Cilhway dağındaki mühendis grupunun fotoğraf makinası o kadar hassas idi ki, yüz kilometre çok fazla ağır ve yedi kadem yüksek olduğu halde saniyenin on milyonda biri kadar bir zamanda resim alabiliyordu! Bu müddetin azlığını aklımızda tasavvur edebilmeniz için şöyle diyelim: Bugünkü mükemmel tüfeklerden çıkan bir merminin iki kıl kalınlığını geçeceği kadar bir zaman!

Mühendisler başlarının üzerinden müthiş bir gürültü ile yıldırımın bir havaifişeği gibi elektrik hattına doğru indiğini gördüler. Fotoğraf makinası vızıldadı ; makinadan nihayet fen âleminde birinci feda olarak bir resim çıktı ki: Elektrik hattı üzerinde yıldırımla hasıl olan 650 bin voltluk bir şarj gösteriyordu. Bu resim dediğimiz gibi 150,000 Türk lirasına mal olmuştu ve bütün bir mevsim zamanında sarfolunan çalışmanın mükâfatı idi.

İkinci istasyondaki elektrik mühendisleri de

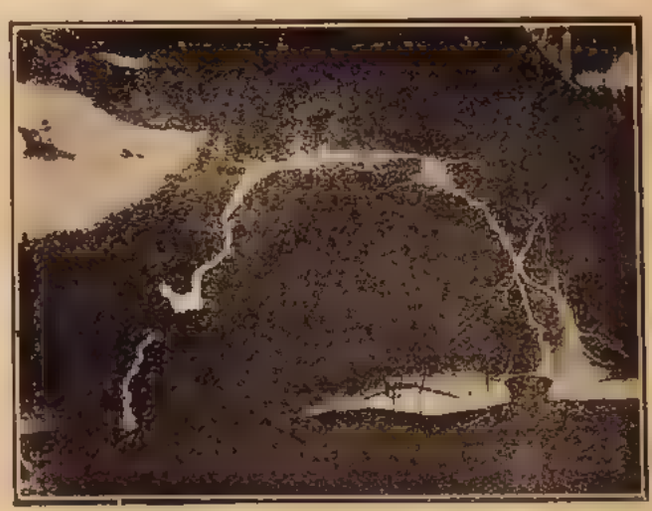

Bir tecrübe: 20 kadem yüksek bir ağaç direk 3 milyon voltluk bir sun'i yıldırıma hedef oluyor.

fevkalâde bir hadise ile karşılaştılar: Müthiş bir yıldırım ta elektrik hattı üzerine de düştü ; fotoğraf makinası gene fen ve tecrübe âleminde birinci ola-

rak bu hadiseyi zaptetti. Resim develope edilince 2.500.000 voltu gösteriyordu!

Bir tecrübe: 20 kadem yüksek bir ağaç direk 3.000.000 voltluk bir "sun'i„ yıldırıma hedef oluyor.

Yapılan hesap gösteriyor ki: Bir yıldırımdan yüz milyon volt alınabilir; halbuki, bu mıktar insanların yapabildiği en kuvvetli elektrik makinası hasılatından yirmi kat fazladır. 100 bin amper! halbuki, adi bir elektrik lambasını yakmak için yarım amper yetişir. 1000 milyar beygir kuvveti! halbuki, Müttehidei Amerika hudutları içindeki bütün makinalar, türbinler, otomobiller, elektrik motorları, lokomotifler bir milyar beygir kuvvetinden az kuvvet sarfediyorlar...

İşte size saniyenin milyonda birinden on milyonda birine kadar devam eden bir yıldırımın resmi!

Yıldırımla harap olmıyacak bir elektrik kablosu tesis edebilmek için böyle sarih malûmata ihtiyac vardır. Böyle bir hat yapılınca bütün Müttehidei Amerika toprakları tek bir elektrik kuvveti sistemi ile techiz olunabilecektir.

Senelerden beri elektrik mühendisleri tabii yıldırımı taklide çalışıyorlardı; 1921 de General Elektrik Kompany nam Amerika şirketi birinci olarak bir milyon voltluk bir sun'i yıldırım meydana getirmişti. İki sene sonra iki milyon volt, 1928 de 3.500.000 volt oldu. Geçen Kânunsanide beş milyon volta çıktı.

Şimdi Amerikada, General Elektrik Kompani ismindeki şirket bir sun'i yıldırım makinası yapmıştır ki: Bir araba içinde istenilen tarafa götürülüyor ve bununle elektrik nakil hatlarının tahammül kuvvetleri tecrübe ediliyor.

Vaşingtondaki Karneci müessesesi de beş milyon voltluk bir elektrik makinası yapmıştır; bu makinanın müthiş kuvvetile mütenasip Vakum boruları yapılınca bu makina atomları tahlil edecek ve madenlerin hüviyetini değiştirecektir.

Bununla beraber insan elile yapılan makinaların tabiatin elektrik makinesine yetişmesi için arada epeyice mesafe vardır.

Şu makalemiz münasebetile biraz yıldırımdan bahsedelim: Eskiden beri bir sôz vardır; bazı ağaçlara çok yıldırım düşer derler; bu sözü fen de tasdik ediyor; mesela meşe ağaçlarına çok düşüyor; bunun da sebebi meşede kolalı mevat vardır ve eyi nakildirler; halbuki, bazı ağaçlar yağlı olduklarından eyi nakil değildirler. Bunlara yıldırım sık vurmaz.

Yıldırıma karşı ağaçlar altına değil, mağaramsı bir yere ve yarların dibine çekilmek emniyetlidir. Evde olanlar yıldırımdan çok emindirler. Dama vursa bile maden borularından kolayca toprağa gider. Amerikanın «gök süpüren»-denen muazzam binaları yükseltirler; fakat çelikten yapıldıkları için yıldırımdan korkmazlar. Böyle binalar etrafına siper saikalık bile etmektedirler.

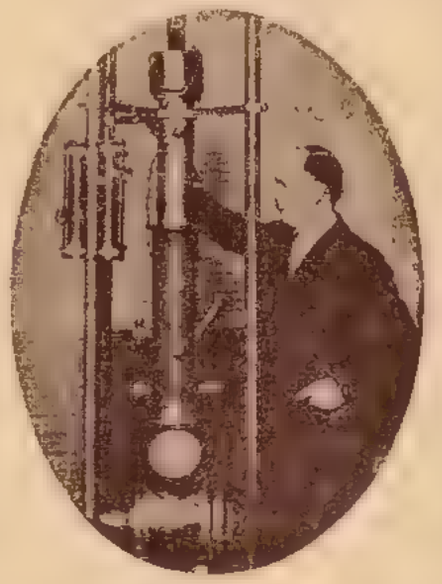

Harikulâde bir fotoğraf makinası (Tabii yıldırımın kuvvetini ölçmek üzre Amerikada kullanılmıştır)

Yıldırım doğrudan doğruya ıslak kumsallar üzerine düşünce elektrik hararetinin şiddeti kumu hemen cam haline getirir.

KÜÇÜK HİKÂYE

Tanınmış ve Uzaklaşmış

Yazan : HİKMET ŞEVKİ

Karanlık bir köşe.. uyku zamanı.. uyumıyanlar gönülleri boş olmıyanlar.. rüyada bir sevginin verdiği neşe ile mestolmak, aşkın derinliklerine dalanlar için derhal kabul edilecek bir hal değildir. Seven istirahatten uzaktır. Sevilenin iztiraptan, daha doğrusu, hayatın zevkinden uzak bulunmadığı gibi...

Güzel kız yâtağından doğruldu. Yanan, tutuşan bir kâlp, onun gözlerinin etrafını da yakmış, kirpiklerini dökmüş, gözlerini kanlara bulamış, uykuyu oradan uzaklaştırmıştı. Hatırhyordu.. Harmanlar kaldırılmış, sıcak her tarafa fazla hakim olmağa başlamıştı.

Göl kenarında balık avlarken onunla tanışmıştı. Küçük bir sandal «Azgın göl»ün kenarında boş dururken, hırçın Lamia atlamış küçük balıkçıkları alarak akşama kendine bir ziyafet hazırlamak istemişti. Ne mümkün. Dursun köyündeki bu büyük göl, fırtınalar koparır, çok zaman balıkçıları bile korkuturdu. Bu göl sakin insanların hiddeti gibi köpürdükçe, isyan ettikçe herkes bunun köye getirilmiş azgın bir deniz parçası olduğu kanaatını hasıl ediyordu. Fırtına azmış, sandal hırçın suların elinde, aşkın elinde hırpalanan bir yavru gibi oynamağa başlamıştı.. Ne yapacaktı? Yüzmek bilmiyordu.. sahilden uzaklaşmamış olsaydı belki kurtulurdu. Sahilde iken ona tebessümler yollıyan, gözlerinin içinde hoşlanan bir kalbin izlerini taşıyan gencin, uzaktan gölgesini farkediyordu. Acaba onun telâşını sezmiş mi idi? Zavallı genç kız bilmiyordu ki seven insanlar sevdiklerinin felâket ve saadetini uzaklardan da hissederler... Ağzın sularla boğuşan bir vücut.. aşkın harareti ile tehlikeyi hiçe indiren bir insan.. İlerliyor, koşuyor... Nihayet sandalı tutuyor.. boğulmak tehlikesinden kurtulan Lamia heyecanının azaldığını hissediyordu. Fakat bu azalan heyecanın yerine daha kuvvetli ve daha müthiş bir heyecan hakim olmuştu.. Hem öyle bir heyecan ki.. azgın bir dalganın, müthiş bir ölümün kolaylıkla veremiyeceği tatlı ve zevkli bir heyecan...

Kurtulmuş ve yakalanmıştı... kurtulmuştu, ölümden... yakalanmıştı, inleten bir hayata...

— Seviyor musun?

— Evet...

— Fakat onun olmıyacaksın...

— Niçin?

— Benim arzum...

Rasin, dakikalar geçtikçe köpüren ve kızgınlığını yenemiyen bir baba; Lamia aşkın elinde her şeye isyan etmeğe hazır fakat duygusunu bildirmiyen bir yavru... Rasim kızının üzerindeki hakimiyetini kalbe de teşmil ediyor... ne hata... seven bir kalbi susturmak... arzu eden bir gönlü başka emeller peşinde koşturmak...

Bir köy odası... mütevazı bir yatak... uyuyan bir erkek var... Lamianın kalbine ve ruhuna hakim olan bir erkek... Lamia, babasından kaçmış, ve kalbinin sahibinin olmuş... Gece yarısı uyandı... ayrıldığı baba ve annesini düşünüyor... onlardan ayrılırken küçük bir resimlerini de beraber almağı unutmamış... titrek mum, bu fotoğrafı aydınlatıyor, Lamia resme bakıyor, dudakları oynıyor... gözlerinde toplanan yaşlar hafifçe yanaklarına akıyor... Ona aşkına kavuşmak ne kadar zevkli gelmiş ise, baba ocağından, ana dizinden ayrılmak da o kadar müşkül olmuş... Yanındaki erkeği unutuyor, yavaşca konuşuyor:

«Baba, anne... bana hayatı tanıtan sevgili insanlar... siz olmasaydınız ben hayatın acılarını, zevklerini bilmiyecektim. Bir aşk bana hayatı tanıttı... o sizin aşkınız... Bugün de iztirabını kalbimin istediği aşk öğretiyor... Sevdiniz, seveni hırpaladınız... sonra hayatın güzelliğini istediniz... kalbi boş insanları istiyenlerin, hayattan zevk ve sevgi istemeğe hakları var mıydı?»

Bu devam ediyor... saatlerce, günlerce küçük bir fotoğrafın önünde gözyaşları dökülüyor...

Birgün Lamianın ölümü duyuldu... Onu «Azgın göl»ün dalgaları arasında cansız olarak buldular... Rasim bu felakete acı bir tebessüm hediye etti. Annesi kızaran ve yaşlarını döken gözlerini «Azgıngöl»e dikti. Bütün köy bu ölümü binbir mübalâğa ile süsledi... herkes kararını vermişti. Lamia fazla saadetin taşkınlıkları arasında hayattan uzaklaşmıştı... Hakikat bu muydu? Hayatı tanıyarak, onunla vedalaşmamış mıydı?

İki mektepli kız arasında bir mektup

Kopyacısı : NEZİHE MUHİTTİN

... *Kız Muallim mektebinde Süheyla Hanım,*

Çok sevgili kardeşim Süheyla!...

Sana bu mektubu derin bir içacısıyle yazıyorum... Pek küçük yaşımızdan beri oyunlarımızda ayrılmadığımız gibi, büyüdükçe de fikirlerimizde, emellerimizde ayrılmadık... onun için sevincimi, ıstırabımı seninle paylaşamazsam içime sindiremiyorum... Bir kaç günden beri pek acı ve pek acıklı bir vakanın içinde yaşadım... bu elim hayat hikâyesini, sana anlatmak istiyorum: bizim Şişlideki evin bahçesine bitişik küçük bir baraka vardır... hatırlarsın, değil mi? Orada, kızı ve yaşlı zevcesiyle ihtiyar bir amele otururdu... Bizim yaşımızda olan küçük solgun yüzlü, sarı saçlı Zehrayı unutmana imkân var mı?... ekseriyya bahçe duvarından onu da aramıza alır, hep beraber köşe kapmaca oynardık... hattâ küçük Zehranın yüzünden, caddedeki muhteşem apartımanın zengin kızı Feride ile bir gün darılmıştık... O ipek fistanlı ipek çoraplı. — Ah! o ipek çoraplar!— fakat hayin kalpli Feride, zavallı Zehracığın yamalı basma entarisine bir türlü tahammül edemezdi... Bir gün, onun, fakir ve cömert kalple bize verdiği akide şekerine, gurur ve tiksinme ile dudak bükerek yavrucağı nasıl içli içli ağlatmıştı!... biz de o günden sonra ipek fistanlı, hissiz kalpli Farideye hep dudak bükerek, süslü elbiselerini tenkit ederek Zehracığın intikamını almıştık... Bizimle beraber koşan, fakat çok çabuk yorulan, sararan, ara sıra hazin hazin öksüren Zehra iki gün evel öldü!... hem ne acıklı bir ölüm! Gözlerin yasardı, sen de ağlıyorsun değil mi? Ben iki gündür ağlıyorum!... Zavallı Zehranın ihtiyar babası bu seneki büyük kış afetinde ölmüştü... annesi de hastalandı... küçük kulübenin yükü hep biçare Zehranın çelimsiz omuzlarına yüklendi... Bilirmisin, Zehraya muavenet etmek dünyanın en müşkül bir işidir... Annem Bayramlarda, ona yaptığı elbiseleri kabul ettirmek için bin dereden su getirdiği halde gene onun mahzun gözlerinin yaşarmasına, küçük dudaklarının titremesine mani olamazdı... O nahif ve solgun vücutte erişilmez bir vakar, şahane bir izzeti nefis saltanat sürerdi, hele ben, onun ince kalbinden, zarif, sanatkâr bir biblo gibi korkardım!..

Sen, onu, tam dört senedir görmedin, iptidaî tahsilini bitirdikten sonra çok hisli ve sevimli bir genç kız olmuştu. Bu kış babası ölünce Zehra her gün sokağa çıkmağa başladı, bir türlü kendisine soramadım, fakat öğrendik ki, Zehra bir tütün deposunda altmış kuruş gündelikle çalışıyormuş... ona tesadüf ettiğim zaman içimde bir şeyler kopuyordu... Zehra günden güne sararıp soluyor, adeta eriyordu!... bağzı sessiz gecelerde kesik kesik öksürüklerini duyardım... Zehranın altmış kuruş gündelikle temiz ve hattâ şık giyindiğini söylersem bana inanırmısın? Evet Zehranın yamalı bir çorapla çıktığına, eski ve soluk bir elbise giydiğine aslâ tesadüf etmedim!.. Fakat nasıl yaşıyorlardı? ne yiyip ne içiyorlardı? bunu değil kendilerine sormak, hattâ fazla düşünmekle bile o vakur kalbi inciteceğim diye korkuyordum...

Buna rağmen, insan bilmiyerek ne cürümler, ne günahlar işleyor!... Ah kardeşim sana, bir mücrim gibi kasitsiz günahlarımı iğtiraf edeceğim: Acaba o kadar sevdiğim Zehracığın mağsum ölümünde benim de bilmiyerek yaptığım bir teğsir var mı? Ah bilsen!... Zavallı Zehra, beş liralık bir çift çorapla bir saten iskarpine kurban gitti! Sakın teessüre kapılıp mubalağa ettiğime hükmetme!... Emin ol!..-o, bir çift ten rengi ipek çorapla, siyah saten iskarpinin derdinden öldü!...

Zehra bir aydan beri bir mektebin son sınıf talebesinden olan kendi gibi fakir, amcasının oğlu ile nişanlanmıştı. Bağzı cumaları onlara tesadüf ediyordum, bir defasında, ayaklarımda ten rengi parlak bir ipek çorapla gayet güzel saten iskarpinler vardı... ten rengi ipek çoraplarla, siyah saten iskarpinlerin, fukara fakat ince duyğulu, bilhassa nişanlı bir genç kız kalbine ne onulmaz, arzular ve emeller nakşettigine şahit oldum, ve o kadar sevdiğim ipek çoraplardan nefret ediyorum! Zehra son günlerde artık sokağa çıkamıyordu, yağmurlu bir gün üşümüş ve yatağa düşmüştü...her gün kendisini yoklıyordum... birdenbire genç çehresine ölümün gamlı gölgesi çökmüştü. Beraber götürdüğüm doktor pek ümitsizdi... Onun mutavazı yatağından ayrılıp dışarı çıktığımız zaman:

— Ah, gıdasızlık, bakımsızlık, sefalet! daha ne genç kurbanlar verecek? İşte bir açlık kurbanı daha! diyerek başını sallıyordu...

İki gün evel, akşam üstü Zehranın kulübesinden acı ve korkunç bir çığlık koptu. Hemen koştuk... Talisiz ihtiyar anne, genç yavrusunun sap sarı cenazesine kapanmış yürekler paralıyan feryatlarla inleyordu! Bir de ne göreyim, Süheyla? Zehranın kaskatı ayaklarında, benim, bir buçuk ay evel giyip, eskitip attığım ten rengi ipek çoraplarla, siyah saten iskarpinlerin tıpkısı giyilmişti! fakat bunlar henüz mağazadan alınmış gibi pırılpırıl yepyeniydi! belli idi ki, belki onları ancak bir saat evel giymişti...

İhtiyar ana, göz yaşları içinde boğularak anlatıyordu:

— Ah benim zavallı evlâdım! bu ipekli çorapların kurbanı oldu!.

Meğerse bunları almak için günlerce öğle vakitleri depoda bir simit bile yemezmiş! Akşamları, onun gündeliğinden yaptığım yemeklere de sanki, el uzatmaktan korkardı! benim karnım tok.. sen ye.. anne diye çoğunu bana bırakırdı... nihayet on beş gün evvel biriktirdiği paralarla bu iskarpinlerle çorapları nişanlısıyle beraber gidip aldıkları gün, iki genç nasıl sevinerek eve dönmüşlerdi!... Ah yavrucuğum!.. bir kere olsun giyipte hevesini alamadı!.. havalar hep yağmurlu gitti!.. bu gün.. daha iki saat evvel, yanaklarına güzel bir renk.. vücudune bir kuvvet geldi!.. Ölüm iyiliği imiş!!.. kalktı, ben giyineceğim, anne, dedi... hava çok güzel, nişanlım gelince biraz dolaşırız diye... kıymetli ayak kabılarını seve seve giydi!.. başını tararken birden sarardı!.. mindere düşüverdi!.. bir kuş gibi uçtu gitti, yavrum!..

Süheyla! yazacak kudretim kalmadı!.. Solgun yüzlü genç amele kızların ayaklarındaki ipek çorapların ne pahasına olduğunu anlıyorsun ya?!..

Daha bir iki saat evvel bütün mektepliler büyük bir miting yaptık.. Darülfunun ilim ve şuur mağkesi olan ülvi kubbesi, genç gönüllerin temiz ve candan ahtını kucaklarken benim kalbimden ipekli çorap ve lüks iskarpinler giymemek için fışkıran yemin de titrek bir hıçkırığa sarılarak yükseldi.

— Necla.

Mrs. Williamson, denizin dibindeki hücreye uzanan bükülgen çelik hortuma girerken.

Kalın cam pencerenin arkasında, üstleri sarı ve siyah çizgili bir çok balıklar oynaşır.

Denizaltı Harikaları

Azgın bir köpekbalığı av aramak niyetile denizin dibine dalıyor. Bu denizaltı muhripinin izini, onun artıklarından çoplenmek emelile, bir tulumba balığı takip ediyor. Bu ve bunun gibi bir çok müheyyic Bahama denizaltı dramlarının resimleri denizaltı fotografçısı J. E. Williamson ve zevcesi Mrs. Williamson tarafından çekilmiştir.

Okianos mahzenlerindeki atöliyeleri kürre şeklinde yekpare cam pendereli çelik bir hücredir. Bu hücre bükülgen içi boş çelik bir hortumla bir gemiye bağlıdır, akordiyon gibi uzanır ve denizde hakikî bir delik açar.

Bu garip pilan, bir çok sene evel. Şimdiki fotografçinin babası Charles Williamson tarafından düşünülmüş ve hücre yapılmıştır. Genç Williamson ve zevcesi bu hücreyi atöliye olarak kullanmağa karar vermişlerdir. Buradan fotograf da çekilir.

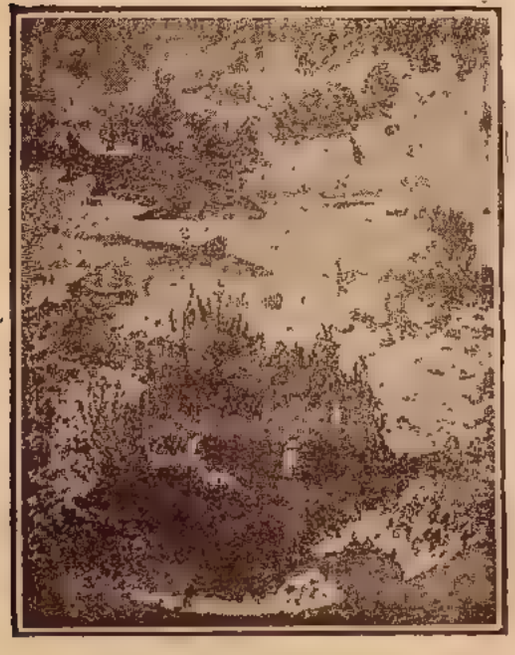

Mercan kayasında av arıyan bir köpek balığını gösteren bu fotografı Williamson hücresinden çekmiştir.

Fotografçı ile zevcesi rahat hücrelerinde. Dalgıçlar sol taraftaki kapıdan da girip çıkarlar. Bu kapıdan su geçmez. Kulaklarında ki telefon ahizeleri sayanıdikkatdir.

Fevkelâde büyük bir tulumbabalığı. Bu balık dünya köpekbalığını takip ederek ondan çaldığı yemle yaşar.

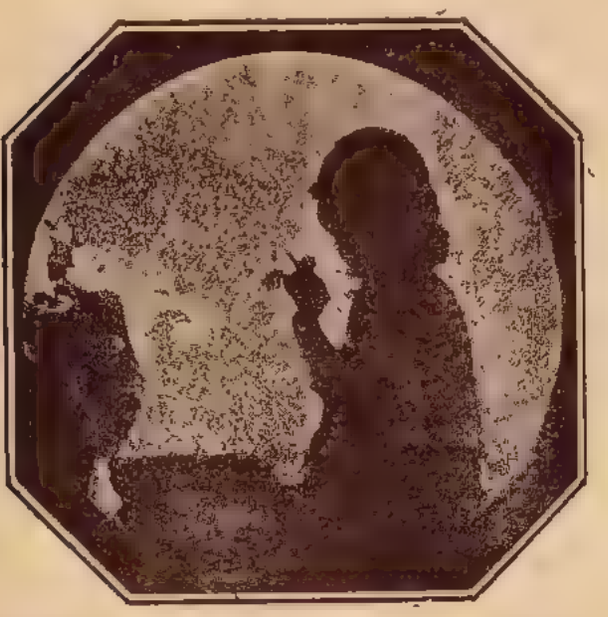

Mrs. Williamson tahtiemniyette bulunduğu hücrenin pencersinden bir dalgıcın dantel gibi güzel bir deniz fidanı kopardığını seyrede

PİYANO MUALLİMESİ

Nakili: Y. N.

Kızınız ne mükemmel çaliyor, Necip bey. Eğer Adada oturmasaydım, sizden, kızlarım için, muallimin adresini soracaktım.

— Ben de size, maalesef bu muallimin artık ders vermediğini bildirmek mecburiyetinde kalacaktım.

— Ne yazık! Fakat bunu bir üstat gibi çalan kızınız hakkında söylemiyorum, ondan istifade edebilecek diğer istiydatlar için...

— Kim olduğunu öğrenebilir miyim?

— Size onun hakkında istediğinizden fazla maalûmat vereceğim. Doktor Cemal ancak saat yedi buçukta geleceği için o vakte kadar bu muallimin, daha doğrusu muallimenin çok garip sergüzeştini anlatayım.

Davetliler ev sahibinin etrafında halka oldular.

— Melâhat Sörleri bitirdiği zaman, epiyce ilerlemiş olan musiki tahsilini daha kuvetlendirmek için bir muallim aradım. Hararetli tavsiyeler üzerine, nihayet, bir İngiliz kızını intihap ettim. Onun için «bir harikadır» diyorlardı. Babası, meşhur piyanistlerden Baldvin, maalûl bir adamdı. Bütün musikişinaslar gibi, tasarruf denilen şeye ömründe riayet etmiş bir adam olmadığı için kendisine nüzûl isabet edince çok büyük bir müzayakaya düşmüş. Kızı Jan bu vaziyet karşısında betbinliğe kapılmıyarak, genç yaşında, hayatla mücadeleye karar vermiş. O zamana kadar tenis ve diğer sporlardan başka yoracak bir iş görmemiş olan Mis gururunu ve bütün eski iytiyatlarını bir kenara bırakarak, çok sevdiği babasına yardım için musiki dersleri vermeğe başlamış. Babasından esaslı bir musiki terbiyesi almış olan Jan bu yeni vaziyetine alışıncaya kadar çok sıkıntı çekmiş. Bana prezante ettikleri zaman kendisine ancak beş on talebe bulabilmişti.

Bu suretle kızıma ders vermeğe başladı ve netice bütün tahminlerimi geçti. O zamana kadar Melâhat az çok çalıyordu, fakat Mis Janın dersleri onda ne mükemmel bir istiydat olduğunu meydana çıkardı.

Derslerine bu kadar iytina gösterecek bir muallime daha tasavvur edemiyorum.

Melâhate ders vermeğe başladıktan iki sene sonra Janın hallerinde bir değişiklik farketmeğe başladım. O zamana kadar onda hiç görmediğim bir nevi tereddüt, talebesinin muvaffakıyetlerine karşı gösterdiği emniyetsizlik beni hayretlere düşürüyordu. Bahusus ki Melâhati dinleyenler bana her gün tebrik üstüne tebrik yağdırıyorlardı.

Ekseriya bana «Artık bir işe yaramadığımdan korkuyorum.» diyordu.

— Ne söyliyorsunuz Mis, Melâhat sizden iyi muallim mi bulacak?

— Öyle mi zannediyorsunuz?

— Buna tamamiyle eminim. Zaten herkes bu fikirde.

Onu bilhassa kederlendiren gözleriydi. Miyop olduğu için vapur dumanı gözlüklerini gözlerinden hiç ayırmazdı. Tanımadığı bir notayı ilk görüşte çalamıyordu. Evvelâ evine götürüyor, orada kendi kendine çalışıyor, sonra ertesi gün, notaya bakmağa bile lüzum görmeden mükemmelen çalıyordu. Ve ezberden çaldığı bu parçalarda en küçük bir hata bile yaptığı görülmüyordu.

Bir gün Melâhat, köşede durması daha modaya muvafık olduğunu söyleyerek, piyanonun yerini değiştirmeğe kalktı. Koca piyanoyu odanın her tarafında gezdirerek tecrübe etti ve nihayet köşeye koydurdu.

Mis Jan derse geldiği zaman «bonjur» diyerek, piyanonun her zamanki yerine doğru ilerledi. Bunun üzerine odada bir kahkahadır koptu. Zavallı kız şaşırdı, kızardı, bir pot kırmış olmaktan korktu. Nihayet Melâhat onu, koluna girerek, piyanonun köşede durduğu yere götürdü:

— Bakınız, Mis, diyordu, böyle daha iyi değil mi, bunu babama anlatıncaya kadar neler çektim.

— Çok iyi, diyordu Jan, çok iyi. Mazur görünüz, birden bire yeri değiştiğini farkedememiştim.

Ders bittiği zaman Melâhat: Zavallı Mis, diyordu, miyopluğu pek kuvetli olmalı. Kim bilir bu yüzden ne kadar sıkıntı çekiyordu?

Bu esnada pencerenin önündeydik. Jan evin kapısından çıkmış, karşı kaldırıma geçmek istiyordu. Birden bire köşeyi dönen bir araba genç kızı ürküttü, ve Jan inanılmaz bir beceriksizlikle karşı taraftan gelen diğer bir arabanın beygirleri önüne düştü.

Derhal sokağa fırladık, kendisini baygın bir halde kaldırarak köşe başındaki eczaneye götürdük.

Bütün meslektaşlarının hilâfına arabacı hadiseden çok müteessirdi:

— Benim kabahatim yok, beyefendi, diyordü. Matmazel doğrudan doğruya beygirlerimin üstüne atıldı... Hızlı gitmediğim için nasıl oldu da görmediğine hayret ediyorum.

Kazadan sonra eczanenin kapısına toplanan meraklı kitlesi arasından bir genç, kalabalığı yararak Misin imdadına koşmuştu. Bu şimdi gelmesini beklediğiniz doktor Cemaldı.

Derhal Janı muayene etti ve:

— Elhamdülillâh ehemmiyetli bir şey değil, dedi.

Ben ona hadiseyi anlatır ve nasıl vukua geldiğini iyzah ederken o dikkatle kıza bakıyordu.

Biraz sonra Jan gözlerini açtı. Gözlükleri düşmüş olduğu için Melâhate baktığını farkediyorduk. Fakat tuhafı şurası ki onu tanımıyordu sanki.

Kızım: «Ah! Doktor bey, bizi tanımıyor,» dedi. Çok yavaş söylemişti, fakat Jan işitti.

— Sizi görmüyordum, Melâhat, dedi. O kadar şaşkınım ki!... Sizi ne kadar korkutmuş olmalıyım, çocuğum!.

Kucaklaştılar. Jan tereddütle: Necip bey de burada mı, diye sordu.

—Geçmiş olsun! dedim, fenalığınız geçti ya?

— Evet biraz geçti, yalnız halâ kendimi toplıyamadım.

Arabacı öteden merhametli bir tavurla atıldı:

— Bir yeriniz yaralanmadı mı matmazel?

Jan başını ona doğru çevirerek: «Hayır, efendim», diye cevap verdi. Öteki geniş bir nefes aldı:

— Beni büyük bir azaptan kurtardınız. Kabahat bende değildi ama ne olsa... Hemen hemen kendinizi hayvanlarımın ayakları altına attınız.

— Hakkınız var. Kabahat sizde değil bende.. Gözlerim biraz miyoptur.

Doktor Cemal garip bir eda ile:

— Bu sizi her halde çok rahatsız ediyor, değil mi, Mis? dedi.

— Mis, dedim, Bey, arkadaşlarımdan bir doktordur, diye prezante ettim. Hem de meşhur bir göz hastalıkları mütahassısı. Gözlerinizi bir muayene ettirseniz fena olmaz.

Birdenbire kızararak cevap verdi:

— Teşekkür ederim beyefendi, fakat hacet yok.. yalnız bir arabaya binmem için yardımınızı rica edeceğim. Babam meraklanacak.

Doktor ısrarla sordu:

— Demek kendinizi tamamile iyi hissediyorsunuz? Etrafınızı görebiliyor musunuz?

Doktora sakin ve elâ gözlerini çevirerek:

— Evet efendim, cevabını verdi.

Bir şey söylemeden Cemal cebindin bir neşter çıkarmıştı. Düşünceden daha seri bir hareketle aleti Janın gözlerine götürdü.

Çelik alet gözkapağına hafifçe temas etti. Jan titrememişti bile... Hayretle:

— Ne var? diye sordu.

Doktor ciddiyetle cevap verdi:

— Şu var ki siz körsünüz.

Kızcağızın yüzüne bir ölüm sarılığı yayıldı ve iki iri damla yaş sönmüş gözlerinden yavaşça yanaklarına kaydı.

Ancak işidilebilir bir sesle:

— Affedin!.. diye inledi..

— Demek ki söylediği doğru!.. diye haykırdım.

— Evet, beyefendi, dedi. Sizi aldatmakla büyük bir günah işledim.. Fakat her zaman bana, kızınızın derslerinden istifade ettiğini söyliyordunuz.. Buna rağmen gene kabahatli olduğumu anlıyorum. Tekrar affinizi rica ederim.

***

Hakikat de körmüş.

Bu hadiseden altı ay evvel ilk alâmetler baş göstermiş. Gizlice müracaat ettiği bir doktor gözlerinin sönmeye mahkûm olduğunu kendisine söylemiş, ve yapılacak hiç bir şey olmadığını ilâve etmiş. Genç kız büyük bir soğukkanlılıkla iradesine hakim olmuş. Müthiş hakikati herkesten, hatta babasından bile saklamağa karar vermiş. Gözlerinin ışıktan tamamiyle mahrum olacağı zaman hayatını kazanmakta müşkülât çekmemek için derhal bir takım tedabir almış, hayatını ona göre tanzim etmiş.

Vapur dumanı gözlükleri altında gözlerini kapayarak sokakta yürümeğe, derslere devama kendini alıştırmağa çalışmış, Böylece bir müddet sonra oynamağa mecbur olacağı gören-insan rolüne hazırlanmak için önceden bir kör rölü yapmış.

Beklenen felâket nihayet gelip çattığı zaman ne babası, ne talebesi, ne komşuları, kimse acı hakikatten şüphe etmeyi hatırına getirmemiş.

Musiki şaheserleri ezberinde olduğundan ders vermek için kuvvetli hafızasından çok istifade ediyormuş. Yeni bir eseri çalmak iycap ettiği zaman, notayı evine götürerek evvelâ, babasına çalmasını rica ediyormuş. Bu suretle bestenin güzelliğini daha iyi anladığını vesile ediyormuş.

Bu medihten gururu okşanan ihtiyar artist derhal piyanonun başına kadar sürüklenerek istenilen parçayı çalıyormuş.

Kim bilir zavallı bu yüzden ne sıkıntılara, ne ıztıraplara göğüs germiştir.

***

Büyük bir teessürle saçlarını okşadım:

— Zavallı kızım. Nasıl bir delilik yaptığınızın farkında değil miydiniz. Her gün hayatınızı bin türlü tehlikeye maaruz bırakıyordunuz. Bugün başınıza gelen her gün gelebilirdi. Kazayı zararsız atlatmış olmanıza teşekkür etmeliyiz..

Acı bir tebessümle cevap verdi:

— Açlıktan ölmekle ezilerek ölmek arasında ne fark vardır... Bu suretle babamın sıkıntı çekmemesine muvaffak oluyordum. Şimdi bu ümidim de mahvoldu.

— Düşündükleriniz hiç doğru değil, dedim. Fakat cesaretinize hayranım. Eyer kabul ederseniz, kızıma ders vermeğe devam etmenizi rica edeceğim. Hiç sıkılmayınız. Bir talebenizi bile kaybetmezsiniz. Herkesin benim gibi hareket edeceğine eminim.

— Ah, beyefendi, ne iyi kalplisiniz. Bu kadar lûtuf, bu kadar lûtufkârlık...

Ve zavallı kız dermansız bir hareketle yüzünü elleriyle örttü.

Doktor Cemal:

— Beni affediniz, Mis, dedi. Demin mukaddes sırrınızı faşetmiş olduğum için çok mü-

"Halkîyat,, Tetkîklerinden :

Sinop ve Muhitinde Aya dair Telâkkiler

Yazan : MEHMET ŞAKİR

Sinobun zengin bir teşebbus ahası teşkil eden halkiyatına dair, uzunca zamanlardan beri, muhtelif tetkiklerde bulunmuş ve "halk adet ve iytikatları, lehçe ve lisanı; türkü, mani, masal, destan... v.s.,,leri üzerinde pek çok malzeme toplamağa muvaffak olmuştuk. Bu gün de aynı sahadaki araştırmalarımıza devam ediyoruz. Halkiyata ait bu tetkiklerimizden bazılarını kiymetli "Muhit,,in lütufkâr sahifelerinde muntazaman neşredeceğiz. Bu vadide ilk makale olarak "ay,, hakkında halk arasında yaşıyan telâkkilere dair son zamanlarda yaptığımız şayanı dikkat bir tetkiki neşrediyoruz.

Ay Allahın bir kuludur, ve gene Allahın emrile şarktan doğar, garpta dulunur. Halk ay'a çok hürmet eder. İsmi anıldığı zaman muhakkak «mubarek» sıfatı terdif olunur. Ay erkek, güneş ise kadın telâkki edilmektedir. Ay'a layîkile bakılabildiği için erkek, güneş ise gözleri kamaştırdığından dolayı mahrem ve bu iytibarla kadındır. Bu, aynı zamanda ay'ın erkek olması dolayısile geceleri, halbuki güneşin kadın bulunması hasebile ancak gündüzleri meydana çıkabildiği şeklinde de iyzah olunacakdır.

Ay, birinden onbeşine kadar «genç» ve onbeşinden otuzuna kadar da «ihtiyar» addedilir.

Kamerin bekâr, evli olduğu hakkında iki telâkkiye tesadüf edilmiştir :

1) ay, evlidir ve güneş karısıdır.

2) Ay bekârdir, ve güneşin aşıkıdır. Güneş de ayı sever. «Aklın erişemeyeceği kadar uzak» bir mazide birbirinden uzaklaştırılmış —Ademle Havva gibi— iki maaşuktur. Şu kadar ki ay ve güneş kavuşmak için o vakîttenberi de mütemadiyen uğraşırlarmış.

Anneler, çocuklarına kameri «aydede» diye gösterir ve tanıtırlar. Çocuk her görüşünde, aya, öğrendiği bu isimle hitap eder. Nazarında ay insanlar ve bilhassa küçük çocuklar için müşfik bir «ihtiyar dede»dir.

Ay; yarım ay (hilâl), kalın ay (bedir), bütün ay (bedritam) halinde bulunuşuna göre beyaz, sarı ve kırmızımtırak bir renkle süslenir. Bununla beraber, ay tombul bir insanın bilhassa genç ve parlak bir erkeğin yüzü gibi telâkki edilmektedir; şu kadar ki pek güzel bir çehreye malik bir kız da ayın parlaklığı ile tavsif olunur. Meselâ, falân delikanlı «maşallah ay veya ay parçası gibidir». Ve gene falân kız aya «ya sen doğ ya ben doğayım diyor» derler.

Ayın ölümle münasebeti hakkında maalûmata tesadüf olunamamıştır. Yalnız, (Aybastı) denilen bir hastalıkla alâkası mevzuubahstır. Bu da, bir ay içinde bir çocuk doğar; kezalik aynı ay ve gün içinde başka bir çocuk doğar ve bu iki çocuktan birisi hastalanırsa bu takdirde hasta çocuk, öteki çocuğa nazaran «aydaşık» olur. İşte fevkalâde bir zafiyetle muttasıf olan bu hali marazi ayla münasebete konulmakta ve hususî tarzı tedaviye de tabi bulundurulmaktadır. Bu tarzıtedavi de :

1.— Çocuk, ayın, sıra ile, üç çarşamba akşamlarında kollarından tutularak —aya kar-

---

teessirim. Fakat gözlerinizin görmediğini söyledimse yakında göreceğini de ilâve edebilirim. Bana doktorunuz olmak şerefini bahşederseniz, bir seneye kalmadan, gözlerlinizin tamamile göreçeğini size vaadediyorum.

Doktor Cemal sözünde durdu. Altı ay sonra Janın güzel gözleri tekrar ışığa kavuştu.

— Demek ki, geçen sene doktorun tedaviye muvaffak olduğu sonra evlendiği genç kız.

— Evet Mis Jandır. Ve işte bundan dolayıdır ki, bütün arzuma rağmen, size kızımın muallimesini tavsiye etmek şerefinden mahrumum

Bu sırada bir hizmetçi doktor Cemal beyle karısının geldiğini haber verdi.

Doktor telâşlıydi:

— Sizi çok beklettik, Necip bey. Fakat biliyorsunuz ki meslekî vazife ihmale gelmez.

— Müsterih olunuz, doktor, davetlilerim hiç de sıkılmadılar. Sizin tedavilerinizden birini, hem de en parlağını ve mukabilinde nail olduğunuz kıymetli mükâfatı anlatıyordum.

şı— «ya al, ya ver» diye üç defa sallanır, ve üç «Kulhüvallah» bir «Elhamdü» suresi okunur.

Bu suretle çocuk iyi olmazsa değirmenden yeni alınan bir un çuvalı üstünde, evin önüne gelen atlı bir misafirin at izinden alınan toprakla, sabahleyin erken değirmen dönerken bunun ilk suyunda çocağu yıkarlar. Çocuk, şayet bunlarla da iyi olmazsa o zaman seher vakti yeni bir mezarın üstünde yıkar ve arkalarına bakmadan eve avdet ederek beşiğine belerler.

Aydaşık bir çocuk için alessabah hamama giderken yedi kurnadan birer tas «ilkinti su» alınır ve çocuk bu suyle yıkanır. Şayet bu suretle iyi olmazsa o zaman bensiz (düz beyaz veya siyah) bir köpekyavrusu bulunur, bu yavru bir küfe altına konulur. Kıbleye karşı yedi pınardan —güneş doğmadan— birer parça su alınır. Çeşme başından ayrıca birer tane de,tuğla ve kiremit gibi, yedi kırmızı küçük taş parçası alınarak suyun içine atılır ve çocuk bu su ile küfe üstünde yıkanır. Çocuk yıkandıktan sonra yatağa yatırılır ve ancak uyandıktan sonra da giydirilir. Eğer çocuk iyi olacaksa köpek yavrusu üç gün içinde ölür, şayet yavru ölmezse çocuk ölürmüş.

DENİZ FENERİ

Vasfi Mahir

Bir canavar sesiyle coşlukca fırtınalar
Mermerden dizlerini aşındırır denizler.
Dalgaların önüne attığı her günahkâr
Yalçın sahillerinde vicdanını temizler...

İçinde hapsolunan gizli bir ruh mu nedir :
Her gece bir yalvarış kubbesinden yükselir.
Ufka böyle bakınır menfada bir cihangir,
Her gün böyle yalvarir Allaha kimsesizler...

Kimsesiz, yalnız, garip, yarsız deniz feneri !
Ellere yol gösteren gözünün sönsün feri.
Mademki yol verdiğin sevgili dönmez geri,
Mademki eteklerin binlerce kalbi gizler...

Garip bir benzeyişin var şairin bağrına :
Harcadı göz nurunu o da yar yollarına.
Göğsünü gerdi gamın ruzgârına, karına,
En nihayet bağrında kaldı simsiyah izler..

PENCERE CAMLARINDA AKŞAM

Siyah bir şerit gibi uzuyor içimde gam !..
Aman.. Bir ateşten el dolaşıyor derimi.
Aman.. Kimse duymasın bu akşam kederimi...

Bu yerin manzarası ne kadar da muazzam;
Hem kuşlar ağır ağır yuvaya döndü, hem de
Kıpkızıl bir gül açtı bir saksı penceremde ..

Kaparken perdeleri bu akşam, ah bu akşam,
İkimiz de bir başka cihetten olmuşuz kor:
Senin dışın yakıyor, benim içim yanıyor...

Daha büyük düşüyor gölgede, neye baksam:
Gittikçe genişliyor odamızın duvarı;
Pek parlıyor bu akşam karyola topuzları...

Çiziyor, ağır ağır, dışarda hangi ressam
Perdemin üzerine uçan kuş resimleri ?.
Aman.. Beş on dakika bakmayınız içeri

CEVDET KUDRET

«Ay»a bakmak umumiyetle iyi telâkk olunur. Aydan baazı tefeeüllerde bulunulur. Ezcümle: «3—5» günlük yeni ay bir «dımışk aynası» niniçine alınır, ya'ni hayali aksettirilir. Kısmeti çıkmamış bir kız aynadaki hayali alınan aya mütemadiyen bakar. Kızın yanında aptesli yaşlıca bir hanım bulunur. Kız aynaya bakmıya devam ederken bu hanım da bir buçuk «Yasin» suresi okur. Kızın eğer *Kısmeti çıkacaksa* aynadaki ayın yanından erkek simalı bir gölge geçermiş. O zaman kızın kısmeti çıkacağına hüküm olunur. Şayet kız —mahalli tabirle— *kalık* olacaksa, ya'ni kısmeti çıkmayarak evde kalacaksa, bu taktirde gene gölge halinde fakat bir tabut ve ya bir ölü gibi bir hayal geçermiş.

"Ay"ın lekeleri de şu suretle iyzah olunmaktadır: bir gün ay güneşe takılmak istemiş. Güneş de ekmek hamuru yoğuruyormuş. Güneş kadın, ayın bu mevsimsiz takılmasına kızmış, yüzüne hamurlu ellerile vurmuş ve hamurlu ellerinin parmak izleri ayın yüzünde leke olarak kalmıştır.

«Ay tutulması»nın hususî bir tarzı ıyzahı olduğu gibi bu esnada yapılan ba'zı ayinlerde mevcuttur.

İsveçte Güzel San'atlar

Yazan : **NAHİT SIRRI**

Danimarkada kısa bir seyahat esnasında, Kopenhak civarında dolaşırken, her evde piyano ve kütüphane görmüş ve bunu sırf payitaht civarındaki köylere has bir imtiyaz sanınca, aynı refah ve münevverlik eserlerinin memleketin her tarafında mevcut olduğu cevabile karşılaşmıştım. İsveç ise, İskandinav devletleri arasında en müterakkisi sayılmaktadır. Ve bu defa fransız lisanile ve pek nefis resimlerle bu memleket hakkında vücude getirilmiş olan bir eser, İsveçin hakikaten nakadar ileriye gitmiş olduğunu büyük bir vesika zenginliğile göstermektedir..

Selma Lâgerlof (Büst)

Mülkî idare maalûmatından turistler için lâzım bilgilere kadar, her bahis en salahiyet sahibi kalem tarafından teşrih, ve meselâ edebiyat, tiyatro, musiki, resim, heykeltraşlık, miymarî, halk san'atleri ve yeni tezyini san'atler ayrı ayrı makalelerde tetkik olunmuştur. Ve bunları okuyacak adamın ilk düşüncesi, İsveçteki medeniyetin (faraza Fransa, İtalya, İngiltere ve Almanyada olduğu kadar eski bir maziye malik bulunmamakla beraber) alelhusus bir asırdan beri mutlak bir sulh içinde yaşamak sayesinde bu milletin pek çok çalışmış ve en ön saftaki milletlerle bir hizaya gelmiş olduğudur.

Eski mazinin düne ve bu güne nisbetle fakri, güzel san'atlerin bütün diğer kısımları kadar edebiyatta da bariz bulunuyor. Filhakika, İsveç edebiyatında miylâttan üç asır sonradan beri yazılmağa başlanmış masallar ve eserler tanımakla beraber, 1718 den iytibaren ehemmiyetli bir safhaya, ve on sekizinci asır iptidalarında Alman romantizminin teesiriyle yeni bir şekle giriyor. Fakat bu edebiyatın beynelmilel bir mahiyet alması ve büyük ediplerinin şöhreti memleket dahiline mahsur kalmıyarak bütün cihanca bilinmesi, ancak otuz kırk senelik bir mes'ele oluyor. Bu hususta, tâ bize kadar gelmiş iki isim olarak August Ştrindberg ile Selma Lagerlofu hassaten zikretmek iycap eder. Bir iki eseri türk sahnesinde de oynanan Ştrindberg, İsvecin en kuvvetli piyes ve romanlarını yazmış, ruhu gayet ateşin ve muhakemesi daima âsi, hiç bir şeyden memnun olamıyan ve hiç bir şeyle sukûn bulamıyan, ve bu kararsız ruhunu tahlil ederken hayret verici derinliklere erişen bir adamdır. İlk eserini 1880 de yazmış ve 1912 de vefatına kadar edebiyatta en baştaki yerini muhafaza etmiştir. Selma Lagerlof ise, muhayyelesinin zenginliği ve tahkiyesinin kudretiyle, hemen kırk sene evvel ilk eserini neşreder etmez herkesi hayrant

August Strindberg

kılmış olan bir kadındır. Çocuklara ait yazdığı masallarda en kudretli ve derin tahliller bulunan Lagerlofun eserleri, her lisana naklolunmuştur ve türkçede de bazı tercemeleri vardır. Büyük birer şair olan Verner von Heidenotam ile Gustaf Frodingin isimlerini de bu âlemşumul şöhretlerden sonra zikretmek lâzım gelmektedir.

Edebiyattan musikiye gelirsek, bunun da son zamanlarda beynelmilel bir mahiyet kazanmış olduğunu göreceğiz. Christine Nilsonun, dünya muganniyelerinin en meşhurlarından biri bulunan kadının vatanı olması, musiki bahislerinde isminin zikrinde uzun zamanlar yegâne sebep teşkil etmiş olan bu memleket, 1888 den beri verdiği büyük konserlerin muvaffakiyetile bu sahadaki kudretlerini meydana çıkarmıştır. Fakat tâ kurunuvustadan beri İsveç halkı musikiyi sevmiş ve bir çok şarkılar dilden dile asırlarca gezmiştir. Son bir iki asırda Alman bestekârlarının ve hususile Wagnerin teesiri altında kalan İsveç bestekârları içinde, 1918 de ölen Emil Sjogren şarkıları, 1927 de ölen Wilhelm Stenhammar operaları ve sinni altmışa yaklaşan Hugo Alfrén senfonileri ile en meşhur kıymetleri teşkil etmektedirler. Memleketteki iktisadî refah musiki zevklerinin tatmin ve tenmiyesi için geniş imkânlar vermiş, her tarafta konser salonları ve tiyatrolar kurulmuş ve bunlara artist yetiştirmek için lâzım gelen konservatvarlar vücude getirilmiştir. Stokholmdaki büyük opera ise, san'atkârlarının kudreti, musikisinin kıymeti ve mizanseninin serveti iytibariyle dünyanın her tarafında meşhurdur.

Asıl tiyatroya, ya'ni musiki ile münasebeti bulunmıyan dram ve komedi sahnelerine gelince, bu sahada ilk millî eserleri yazan August Şrindberg olmuştur, ve kendisinden sonra yetişen rakipleri daha şöhretlerini İsveç haricine çıkarmamışlardır. Fransız aktörlerinin hayli teesiri altında vaktile kalmış olan İsveç sahnesi artistleri içinde, bugün Saro Hansson,

Stockholm Belediye binası

Gösta Ekman

Gösta Ekman ve Tora Teje isminde bir kadın en kuvvetli addolunuyorlar. Ekmanın geçen sene İstanbulda gösterilmiş bir filimde bir soytarı rolunu yaparken eriştiği zaferi, bu filmi görenler elbette unutmamıştırlar.

Güzel san'atlerin resim, heykeltraşlık ve miymarî kısımlarına gelince, bunlardan resim ilk ve mühim inkişafına üçüncü Gustafın zamanından ve on sekizinci asırdan evvel almıştır. Fakat en eski zamanlardan kalmış eserler içinde de resme ait âsar mevcut bulunmakta, ve otuz sene harbile Avropanın umumî hayatına karışan İsvece, Fransa ve İngiltere ve hele Almanyadan bir çok ressamlar gelip yerleşmişlerdir. Bunların en muhimmi, kendisine zadegânlıkla Von Ekrenotrahl ismi verilen bir ressam olmuştur. İsvecin ilk büyük ressamı, Alexandre Roslindir ki, pek çok zaman Fransada yaşıyarak oranın tesiri altında kalmış, on yedinci asır sonlarında ölmüş ve bilhassa portreler yapmıştır. Kendisiyle aynı sene içinde vefat eden Karl Gustave Pilo da muteaddit ve uzun seyahatler icra etmiş ve renklerinin servet kudretiyle Rembranda benzemeğe çalışmıştır. Bu iki ressamdan hayli genç olan Elias Martin ise, Ingilterede ressamlık san'atini öğrenmiş ve memleketinin peyizajdaki ilk muvaffak ressamı olmuştur.

1923 de seksenlik olarak ölen Georg von Rosen de bilhassa mevzuunu tarihten alan tablolarının tersiminde pek büyük bir kudret göstermiştir, ve bu tarihî tablolarının içinde, Kral Erih'in bir iydam kararını imzalamaktaki tereddüt ve iztıraplarını göstereni çok meşhurdur. Hemen bir asırlık ve halâ berhayat bulunan Gustave Rydberg ise, en realist ressamlardan biridir. 1919 da vefat eden Anders Zorn, portreleri ile monden hayatı gibi, Dalekarle eyaletinin köylülerini tersimde aynı muvaffakiyeti göstermiş, İsveç ressamlarının en meşhuru olmuştur. 1915 de ölen peyizaj ressamı Yanosonla, 1919 da ölen ev hayatı ressamı

İ. T. Sergel-Mars ve Venüs

Larssonu zikirden sonra, henüz berhayat ressamlara dönersek, bunların içinde en kuvvetli san'atkâr olarak şimdiki kralın küçük biraderi prens Eugene'yi göreceğiz. Hayli yaşlı olan bu prens, bütün hayatını bu san'ate vakfetmiş ve peyizaj sahasında haklı bir şöhret kazandığı gibi, Stokholmdaki yeni şehremanetinin duvarlarına yaptığı resimlerde büyük bir kudret göstermiştir.

Heykeltraşlık sahasında ise, 1740 da doğup 1814 de ölmüş olan Sergel bilhassa maaruftur. İlimlerin ve güzel san'atların hamisi olan kral üçüncü Gustav ile (Mars ve Venus) grupunu tasvir eden heykelleri, en değerli eserleridir. Muasır heykeltraşlar içinde en büyüğü ise Karl Millestir ki, bugün bir küçük adada en mutlak bir inziva hayatı geçiren bu san'atkâr, yirmi seneden beri yaşadığı bu adada tulû'dan guruba kadar hemen her gün çalışmakta, bir danesi bir san'atkârı maaruf edecek eserler vücude getirmektedir. Bu memlekette Millesten başka daha bir çok liyakatlı heykeltraşlar mevcuttur.

Baştan başa zengin ve her tarafı maamurelerle kaplı olan İsveçte, pek uzun zamanlar başka miymarilerin uslubu hüküm sürmüş ve tamamiyle millî bir miymari uslubu ancak son asır iptidasında hüküm sürmeğe artık muvaffak olmuştur. Bu yeni miymariyi kurmak şerefi, Karl Westmana mal edilmekte ve Ragnar Ostberg de rakiplerinin en kiymetlisi sayılmaktadır. Ostbergin yapmış olduğu Stokholm şehiremaneti binası, her hususça bir şaheser telâkki olunuyor.

Nüfusu çok olmamakla beraber arazisinin genişliği iyitibariyle bir kaç memleketin hususiyetini sinesinde cem'eden, ve cenubunda orta Avrupa iklimi hüküm sürerken şimalinde kutup kışları hükümran olan İsveç, hiç bitmeyen geceleriyle, hudutsuz karlar altında uyuyan köyleri ve karlar yaza doğru kalkınca yerden fışkıran ekinleri ile, ve bu nazirsiz diyarın asırlardan beri muhayyeleler üzerinde icra ettiği bir az muztarip ve marazî nufuz ile şiir için en feyyaz saha idi. Binaenaley, memleket dahilî ve haricî gailelerden kurtularak 1815 ten sonra her sarsıntıdan masun bir faaliyet ve ya terakki yoluna girer girmez, bu şiirin tebliğ vasıtası olan her sahada azim bir inkişaf hasıl olmuş, kıymetli edipler, musikişinaslar, aktörler, heykeltraşlar, resamlar ve miymarlar pek çoğalmıştır. Bütün bu san'at hamlelerini hem de asırlardan gelen mazileriyle beraber kısa bir makalede hulâsayı iddia, şadece gülünçtür. Fakat bu makale, bir asırlık saayın, Avropanın bir küçük milletini de, büyük devletlerin hiç birinin medeniyetini kıskanmıyacak bir payeye mazhar etmeğe kifayet edebildiğini göstermiş oluyor ki, yazılması da ancak bunun içindir.

KORKU

Yalnızsın.. odan boş.. kimse yok evde..
Duvarlar bu gece ne kadar sarı!
Vurulan bir kuşun çırpınışları
Hasta bir göz gibi bakan alevde...

Uçan bir sinekten ürküyor için,
Bir canavar sesi işitmiş gibi.
Perdeler, karşında, iki diş gibi,
Bilenmiş, etine saplanmak için...

Lamban, bir hançerin sivri ucunda
Toplanmış kan gibi kızarıyor, bak.
Bir kaplan ağzına benzerse ocak
Korkma, hem korkacak ne var ki bunda?

Başına deyecek nerdeyse tavan.
Kulakların durma ötüyor: çın.. çın..,
Seddini zorlayan sel gibi hırçın
Nabzında gitgide hızlanıyor kan..

Ölü bir yüz gibi tavan kararmış,
Odanda sessizlik nekadar derin?..
Derler ki —laf bu ya— hepsi cinlerin
Güya sessizlikten hoşlanırlarmış..

Sakın kımıldama.. Bir köşeye sin.
Odanda ne varsa yükle sırtına.
Sus.. Bir nefes burda olur fırtına.
Sus.. Kapında sızan dev işitmesin..

Sabaha kaç yıl var kim bilir daha?
Saatle beraber zaman da durmuş.
Uzakta çığlıklar fırlatan bu kuş
Söyle, bir baykuşa benziyor mu, ha?

Boğuyor yolcunun adımlarını,
Taze bir mezardır bu gece yollar.
Dışarda gittikçe derinleşen kar
Gömüyor, gömüyor şimdi yarını..

YAŞAR NABİ

Hayatta Muvaffak Olmuş Adamlardan:

Edvard Bok'un Hayatı

III

İlk İş

Yeni geldikleri bu memlekette ailenin erkekleri iyi işler bulamamışlardı. Alışmamış olduğu ev işlerinin annelerinin üzerinde çok büyük bir yük teşkil ettiğini gören Edawrd ve biraderi sabahları erken kalkarak mektebe gitmeden evel annelerine ateş yakmak ve bulaşık yıkamak suretile yardım etmeğe karar verdiler. Azattan sonra da oyundan vaz geçerek ortalık süpürüyorlar, tahta siliyorlar ve yemek hazırlıyorlardı.

Edwardın bilahire yaptığı kadın mecmuacılığında pek çok işine yaramış olan ev kadınlığı bilgisini böyle ameli olarak öğrenmesi garip bir tesadüftü.

Bir zaman geldi ki iki kardeş sabahleyin ateş yakmak için evde tahta parçası ve kömür bulamaz oldular, ve arsalardan tahta parçası, kömür arabalarının geçtiği sokaklardan kömür kırıntıları topladılar.

Bütün bu tarzda fedakârlıklar ve gayretler aileyi sıkıntıdan kurtaramıyordu. Edward kendisi için artık, yaşı küçük olmasına rağmen, para kazanmak zamanı gelmiş olduğunu hissetti. Fakat nasıl ve nerede? Bir gün cıvardaki börekçinin camekânına bakarken bu suâlin cevabını buldu. Börekçi çörek ve tatlı tepsilerile süslemiş olduğu camekânının nasıl durduğunu görmek için dışarı çıkmıştı.

Çörekçi iştahlı gözlerle camekândakileri seyreden aç çocuğa dönerek sordu:

— İyi duruyor, değil mi?

Çocuk cevap verdi:

— Eğer cam temiz olsa daha iyi dururdu.

Fırıncı:

— Doğru, sen camı temizler misin?

— Temizlerim.

Hemen o dakika Edward Bok işine başladı. İçeri girerek bir merdiven aldı ve camı temizledi; öyle temizledi ki her cuma ve salı günleri mektepten sonra gelip camı temizlemesi kararlaştırıldı. Maaş ise haftada on iki buçuk kuruş idi!

Bir gün camı temizlemeği bitirmişti, fırıncı da dükkânın arka tarafında bir işle meşguldu, bir müşteri geldi, Edward müşteriye istediğini verdi. Dükkân sahibi Edwardın müşteriye güler yüzle ve büyük bir beceriklilikle hizmet ettiğine dikkat etmişti; Edvarda öğleden sonraları satışta kendisine yardım etmesi için ayrıca haftada yirmi beş kuruş teklif etti. Edward haftalığından başka her hafta sonunda dükkândaki satılmamış şeylerden annesine ufak bir de hediye götürmek şartıyla teklifi kabul etti, ve cumartesinden maada her gün öyleden sonra gelebileceğini söyledi.

Çörekçi sordu:

— O gün top mu oynamak istiyorsun?

Edward «evet,» diye cevap verdi. Maamafi, o günlerde top oynıyacak değildi.

Edward cumartesi günleri öğleden evel-bittabi mektep olmadığı zamanlar— bulunduğu Bruklin şehrinde intişar etmekte olan mecmuayı kendi oturduğu mıntıka dahilinde tevziy etmeyi deruhte etmişti. Bu işten aldığı yirmi beş kuruşla haftalık kazancı altmış iki buçuk kuruşa baliğ oluyordu.

O tarihlerde Bruklin'de nakliyat büyük atlı arabalarla yapılmakta idi, ve bu arabaların durak yeri Edward'ın oturduğu yere pek yakın bir köşeydi. Arabalar burada durduğu zaman, yaz günleri yolcular hemen arabadan çıkıp su içmek için karşıda buzlu su satan bir sucuya koşuyorlardı. Bu, yolcular ve bilhassa kadınlarla çocuklar için pek güçtü. Bu yüzden bir çok yolcu susuz kalıyorlardı. İşte Edward cumartesi günleri öğleden sonrayı top oynamıya değil bu işe hasretmek istiyordu.

Parlak bir güğüm alarak kenarına üç kanca takip temiz maşrapalar astı, ve bir cumartesi günü öğleden sonra geçen ilk arabanın içine atladı ve evvelâ kondoktora bir bardak ikram ettikten sonra buzlu suyunu bardağı yirmi paraya yolculara satmağa başladı. İki arabada güğüm boşalıyor ve ona on beş kuruş kadar bırakıyordu. Bittabi pazarlar en kârlı günlerdi.

Bu kârlı iş başka çocukların da nazarıdikkatını celbetti, ve bir cumartesi günü küçük sucu karşısında evvela bir rakip buldu, daha sonra rakipler iki ve üç oldu. Edward rakiplerine sattığı suyu limonataya kalbetmekle mukabele etti ve ticareti gene inhasarı altına aldı.

Bir akşam gençlerin bir toplanmasına gitti. İçinde mekruz olan gazetecilik ruhu ona genç ev sahibesinin davetini gazetede görmekle pek memnun olacağını ilham etti. Eve gider gitmez daveti [bulunmuş olan bütün gençlerin ve kızların ismini ihtiva eden] bir kaç satırda yazarak ertesi sabah Bruklin gazetesinin tahrir müdürüne götürdü, ve bu gibi haberlerin gazetenin satışını arttırmakta faydalı olabileceğini söylemeyi de unutmadı. Müdür Edward'a bu gibi haberler için sütün başına yetmiş beş kuruş teklif etti. Edward eve giderken bir sütün doldurabilmek için her hafta kaç davetten bahsetmek lâzım geldiğini düşünüyordu; bir muhbir teşkilatı yapmağa karar verdi. Derhal tanıdığı bütün gençleri görerek gerek verdikleri, gerekse bulundukları bütün davetler hakkında bütün bulunanları isimlerini ihtiva eden bir kaç satır yazmalarını rica etti. Bir iki hafta zarfında Edward gazeteye haftada iki ila üç sütün teemin ediyordu; ücreti sütün başına bir liraya çıkarıldı. Gazete sahibi «Davetliler arasında» diye diğer gazetelerde bulunmiyan bir sütün teesis edilmiş olmasından pek memnundu. Davetlere giden herkes gazeteyi alıyordu.

Edward Bok gazetecilik mesleğine başlamıştı.

Edward birgün, devam etmekte olduğu Pazar mektebinin müdürü M. Elkins'in Harper ve Biraderleri neşriyat evile münasebettar olduğunu işitti. Edward babasından Harper'in haftalık gazetesinden ve bu gazetenin Amerika muharebei dahiliyesinde oynadığı mühim roldan bahsettiğini işitmişti; babası ara sıra eve bu gazeteden ve aynı neşriyat evinin aylık mecmuasından birer nusha getiriyordu. Edward Harper ismini mektep kitaplarının üzerinde de görmüştü. Bir çok gazete ve kitaplar neşreden bir evle münasebettar olmak ne harikulade bir şeydi! Pazar mektebi müdürü Edward'ın nazarında fevkalade ehemmiyet kazanmıştı. Bir çok günler Edward sabahleyin mektep zamanından çok evel çıkardı. Elkins'in evinin kapısında M. Elkins'i görmek ümidi ve M. Elkins'in oğlu ile beraber mektebe gitmek behanesile beklerdi. M. Elkins'in arkasından içini çekerek uzun uzun bakardı.

Edward az sonra babası «New York Wekly» mecmuasının naşiri olan bir kızla ve onun vasıtasıyla da adamla tanıştı.

Edward, annesine yardım, fırında bizmet, gazete tevzii, limonata satışı, ve gazete muhbirliğinden sonra derslerine çalışmağa vakti kalmadığını görüyordu. Sınıfta mevkiini muhafaza edebilmek için fevkalade bir gayret sarfediyordu. Mektepten aazami istifadeyi elde edemediğini hissediyordu; eve yardım etmek iuzumu ise gün geçtikçe büyüyordu. Mektebi terketmesi fikri annesine çıtlatıldı, anne buna şiddetli itiraz etti.

Fakat hayata atılmak arzusu bir kesre Edward'ın fikrine girmişti. Ağabeyi bir sene evel mektebi terkederek bir avukatın yanına seyyar olarak girmişti. Bir akşam babası mütercim olarak yeni girmiş olduğu telgraf şirketinde kendi kaleminde seyyarlık yapan çocuğun, çıktığını söylediği zaman Edward mektebi terkederek buraya girmesine müsaade edilmesini rica etti. Anababa için küçük çocuklarının bu kadar küçük bir yaşta mektebi terkederek hayata atılmasını terviç etmek pek güçtü, fakat çocuğun ısrarı galip geldi.

Ve böylece onüç yaşında Edward Bok mektebi terkederek telgraf şirketinde 160 kuruş haftalıkla seyyar oldu (Ağustos 1876).

TAS

Çekerek imbiğimden,
Yeşeren, filizlenen
İçimin baharını
Bu tasta topladım ben.

Eriyen bir alendir
İçinde, sanki, fecir;
Buharında bir ılık
Gülkokusu yükselir.

Madem gelmiyen yazın
Hasretile hastasın
Yudumla kenserinden
Bu iri gümüş tasın.

Hâmit Macit

Anne Shriber

Yeni Tarz Bir San'at

Roman, hikâye ve iylan için resim yapanlara yeni ve parlak bir fikir

Bu parlak fikir sayesinde bundan beş on sen evel, oda kirası ile kahvaltısına mukabil bir pansyonda yatakları düzeltmek hizmetini kabule mecbur olan Anne Shriber isminde bir kızın şimdi Amerikanın en pahalı caddesi olan Beşinci Avenüde işlek bir yazıhanesi ve müreffeh bir evi olmuştur.

Küçük çocukken bile *Anne*nin resime merakı o kadar çokmuş ki sert ve mütaassıp babasının mümanaatına rağmen eline geçen beş on paray,

şekere, oyuncağa değil, güzel resimlerin ucuz kopyalarını almağa sarfeder ve gizli yerlerde açıp açıp seyrine doyamazmış.

Matmazel Shriberin yazıhanesi vakıa resmen

Beşinci Avenüdedir ama onun asıl atelyesi sokaklar, trenler, vapurlar velhasıl içinde insan olan her yerdir.

Anne Shriberi bana anlatan zat bir gün onu *iş başında* görmüş. Modelleri çilli, saçı başı karma karışık küçük bir oğlanla onun mavi gözlü lüle lüle saçlı küçük hemşiresiymiş. Matmazel Shriber onlarla konuşuyormuş.

— Çocuklar, size bir hikâye anlatacağım ama üzüleceksiniz diye korkuyorum, pek acıklıdır. Söylemesem daha eyi ederim galiba.

— Hayır, hayır, biz ağlamayız. Hem ağlasak da ne çıkar? Kuzum Matmazel Shriber, ne olursunuz, söyleyin.

— Peki öyle ise, dinleyin:

Vaktiyle gayet gaddar, taş yürekli bir kapıcı, bir de onun kedisi vardı. Kedinin sık sık yavrulamasına bu adam çok hiddetlenirdi. Bir gün gene ne görsün! kedi bodrumda kıvrılmış yatıyor, ayakları arasında da dört mini

mini kedi yavrusu yere serilmiş, meme emiyorlar.

O yavruları görseydiniz, bayılırdınız. İpek gibi, yumuk yumuk şeyler! Fakat o hain adam, vay! bu hayvan yene mi yavrulamış diyerek ne yapsa beyenirsiniz? Kedicikleri aldı, kocaman bir odunla başlarına vura vura öldürdü! Sonra da tutup çöp tenekesine fırlattı!

Ben öyle fena oldum ki yerimden kımıldayamadım. Onun umuru bile olmadı. Sigarasını yakıp çıktı gitti.

O gittikten sonra zavallı anneleri yüzüme öyle mazhun mazhun baktı ki! sonra gitti, çöplükten yavrucuklarını birer birer getirdi, benim önüme bırak-

Çekirdekten Yetişme Gazeteci

Muharriri: ŞEFİKA MUHSİN

«Hocaanım, inekleri varmış bu karıncaların! Sağarlar sütünü içerlermiş!„

İsmailin bugün Tabiat dersinde iylân ettiği son malûmat işte böyle bütün arkadaşlarını hayrete düşüren bir cümle oldu.

Fakat Ahmet kat'î bir surette bu havadisi tekzip etti:

— Hocaanım! Karıncalar inek sağarlarmış! Bu olamaz!

Ahmedin babası sütçü idi. İneklerin ne boyda şeyler olduklarını ondan iyi kim bilecekti?

(İsmail muarızına döndü. Tavru çok nazikti fakat sesinde emin bir muzafferiyetin verdiği metanet vardı.)

— Doğrudur hocaanım, ben bunu "Köyümüz„ gazetesinde gördüm.

Bu, tabii, meseleyi halletti. Üçüncü sınıfın, kız, erkek bütün talebesi yekvücut olarak *"gazetenin„* malûmat ve sıhhatından bir dakika için bile olsa, şüphe etmek küstahlığında bulunan Ahmede döndüler. Tavurlarında merhametle karışık istihza seziliyordu.

İsmailin bu kadar emniyet ve iytimatla işhat ettiği gazete altıncı sınıfın, hocaları ile birlikte, her onbeş günde bir onbeş nusha olarak neşrettikleri gazete idi. Altıncı sınıf, kendi aralarından müntahap muhabirler vasıtasıyle havadisler toplar, sonra yazı makineleriyle dört sahifelik gazetelerini basar, dağıtırdı.

Bundan iki sene evvel mektebe geldiği günden beri, altıncı sınıfın genç muallimi garip garipye niliklerile bütün mektebi, hattâ bütün köy halkını hayretten hayrete düşürmüştü. Yeni hurufatın kabulünden sonra gene kendisinin bin zorla mektebe ithal ettürdiği yazı makinesi derslerinin yardımıyle, lisan derslerini bu gazete çıkarmak şekline dökmüştü. Bu hadise, mektebin küçüklü büyüklü her ferdini derin derin sarsmış, haftalarca meşgul etmişti. Küçük sınıflar, mütalaa odasına okumaları için konulan beş nushayı paylaşamazlar, bu kadar mükemmel bir şey yapabildiklerinden dolayı altıncı sınıfın talebelerine hayran kalırlardı. Onların indinde *"gazetenin„* yazdığı her şey aynen kerametti.

İsmail, galibiyetin verdiği telâşla, devam etti:

—Daha bir çok şeyler yazıyor, gazete, Hocaanım. Diyor ki, bir çocuk çok hastaymış; sonra diyor ki bir kız çok iyi numara almış...

Pencerenin yanındaki sırada yan yana oturan Cemile ile Pakizenin gözleri aynı parlak fikrin verdiği heyecanla birbirine döndü: Gazetecilikte şahsiyattan bahsedilebilirdi! İlk defa olarak, üçüncü sınıfın maasum zihnine gazeteciliğin ne eğlenceli, ne zevkli bir şey olabileceği doğuyordu.

Nihayet, Nadide, herkesin dimağında belirmeğe

---

ti. Gözümün ta içine bakiyordu. Sanki, bak! evlatlarıma nasıl kıydı, sen bari benim halime acı da bir çare bul, diyor gibi idi.

Hikayenin sonunda, Matmazel Shriberin gözleri yaşarmış, çocuklar dudakları titreyerek hıçkırıklarını tutmağa çalışıyorlarmış. Derken, usulcacık oğlan kolunu kardeşinin omuzuna koymuş. Tam o aralık fotograf makinası kimse hissetmeden «trak» etmiş ve Anne Shriberin meşhur temsilî fotoğraflarından bir tanesi daha vücuda gelmişti.

Bu yeni tarz artistin sokaklarda, yollarda rastgeldiği modelleri de vardır. Bunlardan en meşhuru küçük Anita isminde bir kızdır. Bu kız Matmazel Shriberin telkînine gayet eyi aksülamel yapıyor, yüzünün çizgileri de ruhi haletini eyi aksettiiriyor.

İşte, bizim bir çok ilânlarda görüp bayıldığımız resimler bu suretle vücuda geliyor, Matmazel Shriberle küçücük Anita da bir çok para kazanıyorlar.

Bu nüshada Anne Shriberin bir kaç temsilî fotoğrafını dercediyoruz. Bu resimlerde istihdaf edilen mana o kadar muvaffakiyetle telkîn ve sonra temsil edilmiş ki biz de, dikkatla bakarsak temsil ettikleri sahnenin hikayesini tasavvur edebiliriz.

Anne Shriberin işini bizde de bu yolda istiydadı olan insanlar yaparlarsa kendilerine yeni, istifadeli ve enteresan bir iş iycat etmiş olurlar.

Bizim şehirlerimizin sokaklarında muhtelif mevzulara muvafık tipler yakalamak çok kolaydır; hele kenar mahallelerde sokağın evle ünsiyeti pek sıkıdır. Komşu hanımlar sokakta dertleşirler, dedi kodu yaparlar. Çocuklar sokakta oynar, efendi akşam işten gelince kapının önüne iskemle atıp oturur. vs. vs.

Tipleri orijinal fertleri derhal teşhis, veya istediği haletiruhiyeyi karşısındakine telkîn edebilen müteşebbis bir kimse için bu yeni tarz artistlik büyük bir servet kazandırmasa da onu müreffeh bir hayata nail edebilir. Bizde de resimli iylancılık, ve resimli romancılık inkişaf etmek için böyle bir teşebbüse muhtaçtır, zannediyoruz.

başlıyan arzuya tercüman oldu. Dayanamıyıp, tiz sesile avazı çıktığı kadar bağırdı:

— Hocânım, ne olur, biz de gazete çıkaralım!

Üçüncü sınıfın her talebesinin gözleri ümitle Hocânıma dikildi. Hocânımın gözleri en evvelâ ürker gibi oldu; sonra, güldüğü zamanlar gibi bir çok ışıklarla parladı; en sonra da düşünceli, ciddî bir hal aldı.

Çocuklara bitmiyecek gibi uzun gelen bir sükûttan sonra dedi ki:

— Peki, bir defa tecrübe edelim. Biz, zannedersem, yazı makinelerini kullanamıyız; fakat aranızdan birisini baş muharrir intihap edersiniz, o da en iyi havadisleri seçer, kara tahtaya yazar. Bunu yapabiliriz; her halde bir defa tecrübe ederiz, yapıp yapamadığımızı görürüz. Kimi baş muharrir yapalım dersiniz?

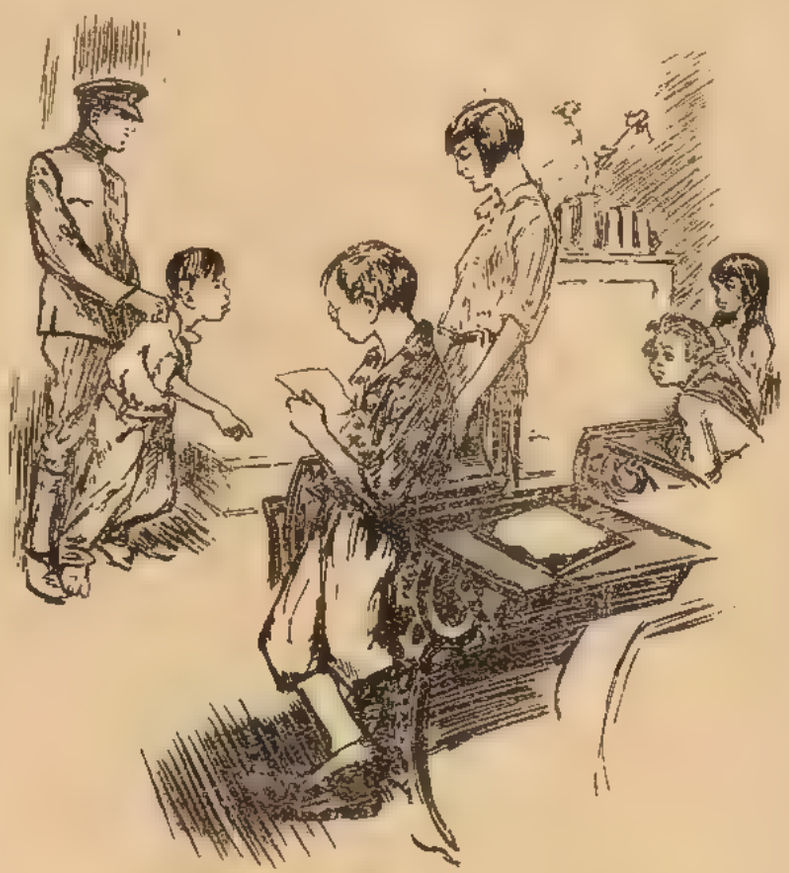

Hocânım sınıfı gözden geçirdi. Namzetlerin sayılmasını bekliyordu. Çocuklar altıncı sınıfın en kabiliyetli, mektebin en sevgili talebesini ismini "köyümüz„ gazetesinin ilk sahifesinde görmeğe alışmışlar, başmuharrirlik san'ati ile az çok ünsiyet peyda etmişlerdi. Aralarından kimi seçip o büyük mevkiye çıkarabilirlerdi? Nadide, ayağa kalktı. İçindeki telâşı gizlemek için omuzlarını lâkayt olmağa çalışan bir tavurla silkerek dedi ki:

— Hocânım, ne dersiniz? belki ben olabilirim. Ben her zaman söyliyecek meraklı şeyler bulabilirim...

Hocânım düşünceli gözlerle kendi kendisini irae eden namzedi süzüyordu. Nadidenin havadis toplamak hususunda ne büyük bir meleke sahibi olduğunu Hocânımdan iyi kim bilebilirdi? Hem de Nadidenin üslûbunda öyle hoşa giden bir çeşni, hikâye anlatışının tarzında mühimmiyeti noktaları öyle yanılmadan keşfetmek hassası vardı ki, bunlar işte her muvaffakiyetli gazetecinin şöhretini üstüne bina ettiği hasletler değil mi idi? Daha bugün Nadide nefes nefese sabah jimnastik dersine yetişmiş, Osmanın eşekten düşmesinin çok canlı ve çok hararetli bir tasvirile bütün sınıfı işgal etmişti.

İşte şimdi de bu eşek vak'ası Nadidenin hezimetine sebep oldu: Böyle arkadaşlarının içinde teşhir edilmenin acısı hâlâ Osmanın içinde idi. Ayağa kalkıp dedi ki:

— Hocânım! Bence Sami baş muharrir olsun, o çok büyük sözler biliyor. Gazete yazmak için de çok güzel sözler lâzım.

Gene Hocânımın gözlerini düşünceli bir maana kapladı. Osmanın söylediği hiç de yalan değildi. Fakat Hocânım bu işte çocuklara gayret telkin etmek fırsatını sezdi, ve bu fırsatı kaçırmadı:

— Bakın, çocuklar — dedi — benim hatırıma ne geldi: Şimdi kimseyi intihap etmiyelim; hepiniz bulabildiğiniz en meraklı havadisleri toplayıp getiriniz. Üç gün böyle devam edelim. Sonra kimin en iyi havadis bulduğunu görür, onu intihap ederiz. Ne dersiniz?

Bütün sınıf teklifi kabul etti. Nadide bile inkısarını mahirane saklıyarak yapma bir hararetle sınıfın fikrine iştirak etti.

Sami, oturduğu yerde heyecandan titriyordu. Çünkü Sami, sözü bol bir çocuk değildi ama, eline bir kalem alıp kâğıdın önüne oturdu mu! Ah, işte o zaman içinde kaynaşıp duran fakat bir türlü ağzından çıkamıyan o kelimeler kâğıt üstünde şekil alır, sıralanır, ne maanalar ifadeederdi! Sami biliyordu ki yazdığı şeyler baazen o kadar eğlenceli olurdu ki Hocânım bile dayanamıyıp mendilini gözlerine kapatır, yüzü sevinçten kıp kırmızı kesilir, sonra da Sami'ye memnuniyetle bakar gülerdi.

Akşam tatilinden sonra Sami mütalaa odasına kapandı. Ateşli ateşli çalışmağa koyuldu. Sık sık etrafındaki yığınlardan bir kitap çekiyor, karıştırıyor, sonra tekrar yazısına devam ediyordu. En güzel yazılmış havadisi götürüp sınıf gazetesinin baş muharrirliğini elde etmeğe ahdetmişti.

O günden itibaren her sabah ilk yirmi dakika havadisleri dinlemeğe tahsis edildi. İstiyenler yazdıklarını yüksek sesle kendileri okuyor; daha çekingen olanlar ise yazılarını bu maksatla Hocânımın masasının üstüne

konulan bir kutuya atıyor, Hocânım da sıra ile hepsini birer birer okuyordu.

— "Hasanın babası dün Efe İsmail ile kavga etti. Şimdi karakolda biraz meşgul oluyor.„

Osman bu hâvadisi yüksek ve metin bir sesle okudu. Üçuncü sınıf gazetecilikte kullanılan "Mevsuk menbalardan işittiğimize nazaren...„ yahut "Musirren devran eden bir şaiaya bakılırsa...„ gibi küçük ve korkak girizgâhlara tenezzül etmiyordu. Mertçe, etrafında dolaşmadan, söylemek istediğini söylüyor ve bitiriyordu.

Osmandan sonra Mazlûm kalktı:

— "Dün İsmail her dersinde on yıldız aldı.„

Mazlûmun bir köpeğinkiler kadar sadık ve müşfik gözleri İsmaile döndü; bir köpek efendisinden nasıl ekmek dilenirse, o da kalbinin kahramanından bir memnuniyet imaresi, bir taktir eseri dileniyordu.

İsmail bu alenî sitayişi mukabelesiz bırakmadı. Yüksek bir minettarlığın sevkile bin zahmetle hazırladığı havadisi yırttı, kalkıp okumazdan evvel kâğıdına acele ile bir kaç satır karaladı.

— "Mazlûm imlayı iyi öğrendi. Şimdi hem imlâ biliyor, hem çok kuvvetli, herkesi yeniyor.„

Fakat hasut gözlerle seyreden Fevzi bu işte mürettep bir hareket sezdi; ve herkesin görebileceği bir surette şiddetle omuzlarını silkerek güldü. O kadar ki, Hocânım dönüp ona bakmıya mecbur oldu.

Hakikaten Fevzi de bakılmağa deyer bir kıyafette idi:

Babasından kalma poturlardan annesinin bin zorla çıkardığı pantalonlar; bayramda yeni dikildiğinden beri bir defa bile üstünden çıkıp yıkanmıyan kırmızı yollu basma mintan; en garibi, yaz kiracılarından birisinin eski diye attığı parça parça kırmızı bir boyunbağı. Bunu Fevzi babasından annesinden gizli yalnız mektep saatlerine mahsus takar süslenirdi. Hocânın kaç defa Fevziyi bir tarafa çekip bu paçavrayı boynundan çıkarmasını tenbih etmeğe niyet etmişti, fakat bir türlü çocukta ki derin kanaatı yıkıp gülünç olduğunu söyliyerek üzmeğe cesaret edememişti.

Şimdi, bu meydan okurcasına arkadaşları ile alay etmesi üzerine Hocânım ona dönerek dedi ki:

— Fevzi, madâm ki bu kadar alay ediyorsun, sen ne havadis getirdin, onu söyle de dinliyelim.

Fevzi kendisinden emin bir tavurla bacaklarını ayırıp kollarını bağladı ve çok mühim bir şey söylüyormuş gibi kat'î bir sesle dedi ki:

— "Refik çok iyi bir çocuktur.

Üçüncü sınıf bu haberi derin bir sükûtla karşıladı. Zavallı Refik, kendisine dönen bütün bu gözlerin manasını pek anlıyamadı. Şaşkın, şaşkın, bir az da kinli gözlerle Fevziye bakakaldı. Bıçare çocuk, gizli bir tarzda kendisile alay edildiğine emindi.

Fevzi ümitle Refiğin sırasını bekledi; fakat böyle kalın kafalı bir çocuğa ümit bağlanır mı? Sıra ona gelince, Fevzi hakkında mukabeleten bir şey söyliyeceğine, Refik, bacak kadar boylu Süleymanın dişinin düştüğünü haber verdi!

Bütün bu hengâmede Sami mütemadiyen ter döküyordu. Tabiî biliyordu ki asıl mücadele onunla Nadide arasında olacaktı, çünkü kendisine rakip olabilecek bir tek Nadideyi görüyordu. Rahlesinin kenarını tutarak yarı ayağa kalkıp uzanırsa Nadideyi görebiliyordu. Nadidenin yanakları kıp kırmızı olmuş, eğilmiş, önündeki kâğıda mütemadiyen bir şeyler yazıp çiziyor, bozuyor, baştan yazıyordu. Sıra ona gelince heyecandan parlıyan gözlerle okudu:

— Gelecek sene beşinci sınıfa yeni hoca gelecek. Çünkü Kadriye Hanım evlenecek.

(Üçüncü sınıf alâkadar olduğunu, her küçük göğsten kopan derin bir nefesle gösterdi.

Nadide devam etti:

— Fethinin annesi artık beyaz köşke çamaşır yıkamıyor, çünki sepette çok şeyler eksik çıkıyormuş. (Burada, maalesef, Nadide hakikî baş muharrir uslûbu takınarak ilâve etti:) Bence bir insan bir başkasının eşyasını almamalı.

Hocânın telâşla mudahele etti:

— Yo! Nadide! arkadaşlarımızı gücendirecek şeyler söylememeliyiz. Bugünlük bu kadar yetişir. Yarın her birinizden ancak bir tek havadis dinlemeğe vaktımız olacak.

— Hocânım! fakat bende daha çok havadis var! Cemilenin annesi...

— Bugunlük bu kadar yetişir dedim.

(Hocânımın sesi adeta sertti.) Bir defa da Samiyi dinlemeliyiz. Vakit kalmadı.

Nihayet, dünden beri Saminin iple çektiği dakika geldi. Heyecandan titreyen bir sesle okumağa başladı:

— Yorgun argın gidiyorlardı. (Okudukça telâşı artıyor, telaşı arttıkça kulaklarının ucuna kadar kızarıyordu, kızardıkça kekeliyordu).

Yorgun argın gidiyorlardı. Askerler yorulduk gayri, bu kıyıya yerleşelim dediler. Fakat kahraman serdar gazup baktı: İleri! dedi. Daha yürüdüler. Birdenbire karşılarına döğüşen iki takım asker müvacehe etti. Döğüşenler kimdi? Kahraman serdarla askerleri bilmiyordu. (Üçüncü sınıfın yüzü eski bir aşınayı yeniden görmüş gibi aydınlandı: hikâyeyi tanımağa başlamışlardı. Sami devam etti:) Serdar dedi ki: Rahat bize haram! Zayıflara muavin olmak gerek! (Saminin meyhazlarından birisi eski bir tarih kitabı, birisi de genç bir muallimin eseri idi.) Allah! Allah! diyip kılıçları çektiler, düşecek tarafa yardım ettiler, kuvvetli tarafı kaçırdılar!

Bu kahraman serdar Ertoğrul, kurtardıkları zayıf taraf da Selçuklüer imiş!

Saminin uzun çalışma saatlerinin mahsulü bu eserinin en can alıcı noktası okunduktan sonra üçüncü sınıf inkisara uğramış gibi sustu kaldı.

Nihayet İsmail kalkıp dedi ki:

— Hocânım! Sami çok güzel yazmış, çok güzel sözler bulmuş söylemiş. (İsmail zamanının çocuğu idi: asrî münekkitler gibi vuracağı darbeyi evvelâ tahfif etmek için çareler arıyordu.) Fakat, Hocânım, verdiği havadis taze değil!

Üçüncü sınıf yekvücut olarak bu itiraza iştirak etti. Hocânım Saminin zayıf vücudunun meyyusiyetle eğildiğini gördü, hemen imdadına koştu:

— Hakikaten Sami pek güzel yazmışsın. Hem de belli ki pek çok çalışmışsın. Fakat havadis diye bugün yahut dün, yahut da bir hafta evvel olan şeylere derler. Altı yüz sene evvel olan şeylere havadis denilmez. Bugün kimi baş muharrir intihap edelim dersiniz?

Pakize atıldı:

— Ah! Hocânım! Nadideyi yapalım!

Ne güzel meraklı şeyler söyledi!

Sami köşesindehiddetten köpürüyordu. Demek ki bu cins havadis isteniyordu öyle mi? Böylelerini Nadide bulur da Sami bulamaz mı idi?

Tam o sırada eline kaçırılmaz bir fırsat düştü: Hocânımın tatlı sesi diyordu ki:

— Ne yazık ki Ferit burada değil! O kadar da uzakta oturuyor ki zannedersem kimse ne için gelmediğini...

Sami Hocânımın sözünü keserek atıldı:

— Ben biliyorum Hocânım! (Sami koşmuş gibi nefes nefese soluyordu). Ben biliyorum, Ferid gelmedi çünki çok hasta!

Üçüncü sınıfın her köşesinden ah! vah! vah! sedaları işitildi. Hocânım da tamamile inanmıştı:

— Ya, öyle mi! Vah zavallı çocuk! Nesi varmış biliyor musun?

Sami gözlerini kara tahtaya dikmiş, sanki ondan imdat umuyordu. Feridin hastalığı ne olsun? Öyle müthiş bir şey olmalı idi ki, Nadidenin müheyyiç havadislerini gölgede brakmalı idi. Birden Saminin içine su serpildi, fena bir hastalık bulmuştu:

— Kemik veremi! (Arkadaşlarının hayret ve dehşet nidaları kulaklarına bülbül ötüşü gibi geldi.)

— Ya! öyle mi? Vah zavallı Ferit!

Daima Hakkı görüp işaret etmeği bir vazife bilen İsmail şimdi kalkıp Hakkı teslim etti.

— Bu, işte, -dedi- havadis, taze havadis. Yep yeni olmuş bir şey.

Bu havadisin ne kadar yep yeni olduğunu Samiden iyi kim bilebilirdi?

O gün sabah derslerinin hepsinde Sami dalgın dalgın oturdu. Böyle mucize denecek bir kolaylıkla elde ettiği şöhret ve ehemmiyeti nasıl idame edeceğini düşünüyordu. Oh! Ferit iki gün daha mektebe gelmese!

Ertesi gün Feridin yeri gene boştu.

Zil çaldıktan sonra Hocânım elini masasının üstündeki kutuya uzattı. Orada üç kâğıt parçası vardı.

Birinci kâğıdı açıp okudu:

— "Dün gece Fevzi bir sansar vurdu. Çok güzel, köpek kadar büyük bir sansar!„

Hocânım bu vak'anın kahramanına döndü. Fevzi işitmemiş gibi gözlerini tavana dikmiş, kollarını kavuşturmuş oturuyordu. Hocânım dedi ki:

— Bu kâğıtta imza yok. Getirdiğiniz havadisleri daima imzalıyınız demiştim. Bir daha unutmayınız.

Hocânım ikinci kâğıdı açarken garip bir tarzda Fevziye bakıyor ve gülüyordu. İkinci havadis şu idi:

— Annem bana iki yeni ayakkabı aldı.

Hocânım bu havadisin muharriri Nazife dönüp dedi ki:

— Annen ne iyi etmiş de bir tek almamış değil mi Nazif?

Sonra Hocanım üçüncü kâğıda uzandı ve açar açmaz kaşları çatıldı.

— Ne o -dedi- bir imzasız havadis daha mı var?

Sonra okudu:

— "Fevzi dün Ankaradaki amcasından mektup aldı. Belki tatillerde Ankaraya gidecek.„

Odanın şurasında burasında kıs kıs gülüşmeler başladı. Hasan elini kaldırdı. Hocânım bu müşkül mevkii kurtaracak bir hadiseyi sevinçle karşılıyacaktı.

— Peki, Hasan, -dedi-, şimdi sen mi okumak istiyorsun?

Hasan yüksek sesle sınıfa şunu bildirdi:

— Fevzi dün yolda kuduz bir köpek gördu. Fakat Fevzi kaçtı mı! Hayır! Fevzi köpeği korkuttu, köpek kaçtu.

Bu sefer sınıfta öyle bir gürültü koptu ki Hocânım asayişi bin zorla te'min edebildi. Sıra Nadideye gelmişti.

Nadidenin ilk havadisi şu oldu:

— Sütçü Halim ağanın çocuğunun bir dişi çıktı.

Üçüncü sınıf alâkadar olmadığını ağır bir sükûtla ifade etti. Havadaki memnuniyetsizliği sezen Nadide hemen vaziyeti kurtarmağa kalkıştı:

— Oh! Hocânım! Yanlış okudum, bunu okumak istemiyordum, başka bir şey okuyacaktım.

Hocânım metin davranmanın sırası geldiğini anladı. Sert bir sesle:

— Hayır, Nadide, yalnız bir tek havadis getirin. Şimdi sıra Saminin.

Sami ferah bir nefes aldı. Rakibi bugün kolay mağlup olacaktı. Sami havadisini okudu:

— "Ferit halâ çok hasta. Diz kapakları şişmiş şişmiş (Sami elindeki mevbu hakkında epi tetkikat yapmıştı.) Dün gece, Ferit o kadar hasta idi ki yataktan kavi bir surette düştü.. düştü ve ayağını kırdı.

Üçüncü sınıf dehşetle ürperdi. Hocânın dikkatle dinliyordu; gözlerini garip bir mana kaplamıştı.

Sami bir defa hızını aldıktan sonra kendilerini tutamıyan koşucular gibi, nefes ne-

fese devam etti:

— Hayır, iki ayağını birden kırdı. Sonra (Hocânım bu sonu gelmeyen felâket silsilesini durdurmak için elini kaldırdı, fakat Saminin gözleri bir şey görmiyordu. Arkadaşlarını hayret içinde brakmak hırsile ilâve etti:) Sonra, Feridi öyle yerde buldukları zaman bir de bakmışlar ki ölü çocuk!

Sami fazla ileri gitmişti. Yazdığından çok daha fazla söylemişti. Fakat ne zararı vardı? Odanın her tarafından kopan hayret ve dehşet nidaları, Samiye her kabahatı unutturacak mükâfatlardı. İşte gayesine de vasıl olmuştu; çünkü Pakize telâştan titreyen bir sesle Hocânıma yalvarıyordu:

— Hocânım! bugün Sami gazeteyi tahtaya yazsın!

Fakat Hocânım anlaşılmaz bir tebessümle Samiyi süzüyor, bir şey söylemiyordu.

Sami, vaziyeti kurtarmak için bir çare araştırırken, Fethi ile Cemile kapıyı göstererek avazları çıktığı kadar feryat etmeğe başladılar. Üçüncü sınıfın her talebesi şimdi korku ile büyümüş gözlerle kapıya bakıyordu. Karşıdan gelen bu çocuk hiç şüphesiz ki Ferite benziyordu. Fakat eğer Fethi bir hortlak ise, Arabacı Muhsin, babası, onu kulağından çekip sürüklemeğe nasıl cesaret ediyordu.

Muhsin Ağa oğlu ile cenkleşmekten kan ter içinde kalmıştı. Fethiyi sınıfın ortasına sürükleyip Hocânıma döndü:

— Hocânım, uslanmaz yumurcağı dere başında buluverdim. Mektep yok diye beni aldatacaktı. Al Hocânım, eti senin kemiği benim, al şunu adam et.

Küçük hortlak kendisini kıskıvrak tutan elden sıyrılıverdi, lisana geldi:

— Sen, Sami, sen yok musun? -diyerek heykel gibi donup kalan Samiye döndü- asıl sen dayak istersin? Hocânım! git balık tut diye beni gezmeye gönderdi o dayak ister değil mi?

Hocânım uzun bir sükûttan sonra girecek bir delik arayan Samiye döndü:

— Sami bu doğru mu?

Sami yapacak başka bir şey kalmadığını anlayınca itiraf etti:

— Hocânım, evet efendim.

— Fakat oğlum -Hocânımın sesi adeta sert ve hiddetli idi- fakat oğlum Feirt hakkında bize söylediklerinin hepsi demek ki yalandı ha?

O zaman Sami binlerce bezgin baş muharririn fikrine tercüman oldu:

— Ama Hocânım -dedi- hep doğruyu söylersem, nasıl meraklı havadis bulabilirim?

— Doğru ve meraklı havadis bulamazsan hiç bulma daha iyi. Hiç kimse yalandan bacağının kırıldığını ve öldüğünü işitmek istemez. Hattâ gazetelere yazılmak için bile istemez. Şimdi seni bugünlük baş muharrir yaparsak, bir daha yanlış havadis vermiyeceğine söz verir misin?

Fevzi, kat'iyen Hocânımın fikrine iştirak etmiyordu. O, gazeteye girmek için bir bacağının sahiden kırılmasına razı idi. Sabahtan beri mahzun bir çehre ile birbirini takip eden havadisleri dinlemişti. Hiç birinde de kendisine ait bir tek söz geçmemişti. Böyle muzlim, şöhretsiz hayat da çekilir mi idi?

Ertesi gün o kadar bezgin bir hal ile mektebe gitmeğe hazırlandı ki, bu zaman herkesin dikkatini celbeden kırmızı boyun bağında bile teselli bulamadı. Postanenin önünden geçerken mektebi asıvermek, hep başkaları hakkında havadis işiteceğine hiç görünmemek nasıl olur acaba diye düşünmeğe başladı. Postanede o sırada hararetli bir faaliyet vardı. Demek ki posta yeni gelmiş tevzi ediliyordu. Fevzi dalgın dalgın yaklaşıyordu. Karşıdan dördüncü sınıfın hocası Meveddet Hanım gözüktü. Bereket versin ki Meveddet Hanım çantasında bir şeyler araştırıyordu da Fevziyi görmedi. Fevzi, gözünü Meveddet Hanımdan ayırmadan geri geri postanenin arka kapısına doğru geriledi. Fakat aksilik bu ya, tam kaçacağı sırada arka tarafa dönmüş uzun boylu bir adamla çarpıştılar. Fevzi dönüp Arabacı Muhsin Ağayı görünce, Fethinin daha dün başına gelen felâket gözünün önünde canlandı, tabana kuvvet kaçmağa başladı.

Fakat ne oldu bilinmez. Ayağı merdivene mi takıldı, yoksa yakalanmak korkusu Fevzinin gözlerini mi karattı. Fevzi kendisini boylu boyunca yere uzanmış buldu. Arkada, postanede koşuşan ayak sesleri işitiliyordu, demek ki Muhsin Ağa onu koğalıyordu. Fevzi neye uğradığını anlamadan, kısa boylu esmer bir adamın koşarken kendisine çarpip yere yuvarlandığını ruyada görür gibi gördü. O sırada Polis İhsan Efendinin sesini işitti. İhsan Efendi de çok koşmuş bir adam gibi soluyarak diyordı ki:

— Ya! kaçarım sandın, öyle mi? ver bakalım...

Fakat Fevzi ne verilip ne alınacığını dinlemeden kaçtı. Soluğu dört sokak ileride aldı, ve mektep kaçak cılığından vaz geçerek mektebin yolunu tutturdu.

Sami meeyus, mahzun bir hal ile mektebe girerken dalgın gözlerle etrafına bakındı ve dördüncünün hocası Müveddet Hanımın halinde her zamankinden farklı bir telâş vardı fakat Sami kimsenin halini görecek halde değildi. Sabah erkenden havadis avına çıkmıştı ve işte boş dönüyordu. Bu kupkuru, tenha köyde de şöyle sahiden meraklı bir şey olmuyordu ki.. Ancak üç tane küçük havadis bulmuştu onların hiç biri de sınıfı alâkadar edip kendisine şan şeref getirecek şeyler değildi.

Demin Postanenin önünden geçerken, Fevzi ile bir adamın yere yuvarlandıklarını görmüştü fakat bu, Nadidenin bulduğu o cins cins meraklı şeylerle boy ölçüşebilir mi idi? Ne yapsın, bu havadis kıtlığında işte böyle ehemmiyetsiz şeylerle iktifa etmeğe mecbur oluyordu.

Hiç olmazsa bari mektebin kampanası o dakikada çalmasaydı da Sami Fevzi ile o yabancı adamın düşmesini sonuna kadar seyredebilseydi. Bugün talii hiç ona yaver olmuyordu.

Sami, sınıfta Nadidenin getirdiği havadisi işitince zafer ümidi büsbütün söndü. Nadide, alâka uyandıracağından emin, her kelimeyi tarta tarta söylüyordu:

— Gelecek hafta köye aslanlı kaplanlı bir cambaz takımı gelecek.

Üçüncü sınıf sevinçten ne yapacağını şaşırdı.

Saminin sırası gelince mahzun bir sesle başladı:

— Bugün Fevzi postaneden çıkarken merdivende yabancı bir adamla çarpıştı düştüler yere her ikisi.

Hocânımın gözleri böyüdu:

— Ne diyorsun, Sami, demek Postanede hırsızın yakalanmasına yardım eden çocuk Fevzi idi, öyle mi?

Hakikati olduğu gibi söylemek lâzım gelirse, teslim etmeliyiz ki Sami cevap vermezden evel bir saniye kadar tereddüt etti. Yanlış havadis vak'ası daha aklından çıkmıştı. Fakat etrafında ona hayran hayran bakan çehrelerdeki taktir ve alâkanın cazibesine dayanamadı.

— Evet, Hocânım, diyiverdi.

Hocânım bütün sınıfa hitap ederek anlattı:

— Müveddet Hanım şimdi bana anlatıyordu. Fakat hırsızı düşüren çocuğun kim olduğunu görememiş. Hırsız, meşhur Mekik Hamdi postadan kaçmak üzere imiş, fakat o sırada bir çocuk hırsızı görmüş ve koşup üstüne atılarak yere yuvarlamış.. değil mi, Sami?

— Evet Hocânım.

Ve, birgün gelir de geçenlerde olduğu gibi havadisinin doğruluğu hakkında hesap vermek icap ederse, Hocânım bütün bunları kendisinin Samiye söylettiğini hatırlıyacak mı idi? Sami içinden dua ediyordu: Yarabbi, diyordu, bunları kendisi söylediğini Hocânım unutmaz inşallah!

Pakize helecanla yalvarıyordu:

— Hocânım, Sami bunları çabuk büyük, güzel kelimerle yazsın, çabuk, ne olur Hocânım!

Hocânım devam etti·

— Sami, belki işitmemişsindir ki Fevzinin atikliği sayesinde bütün paraları geri almışlar Mekik Hamdiyi de hapse atmışlar.

Kapıda, hayretten donup kalan vak'anın kahramanı da sevinçten içeriye girmeğe kuvvet bulamıyordu.

Hocânım onu görünce çağırdı:

— Gel, Fevzi, hepimiz seninle iftihar ediyoruz. Bir yerin acımadı ya inşallah?

Fevzi topallıya topallıya içeriye girdi. Şu anda Bahrimuhiti geçen tayyareci ile bile yerini kolay kolay değiştirmezdi. Âlicenap bir tavurla:

— Birşey değil, Hocânım, dedi, yalnız arkam bacaklarım, kollarım, başım...

Cemile sabırsızlanıyordu:

— Hocânım —dedi— şimdi baş muharrir intihap etmiyecek miyiz?

Fevzi elini kaldırarak dedi ki:

— Hocânım, bence Sami baş muharrir olmalı. Her zaman öyle güzel meraklı şeyler buluyor ki...

Nadide bile rakibinin intihabı için seve seve reyini ilâve etti.

Müptedi cokeyin ilk manialı yarışı

Binanızın kaça çıkacağını nasıl hesap edebilirsiniz?

Yazan : Miymar SAMİH SALİM

Bir yapının fiyatı iki şeye tabi'dir: biri, o yapıyı vucuda getirmek için lâzım olan iptidai maddelere, diğeri de o iptidai maddeleri işleyerek ev haline getiren işçi kuvvetine... Bu iytibarla bir yapının fiyatını hesap etmek için ona sarf edilen malzeme ile işçilik mıkdarını bulmak lazımdır. Malzeme mîkdarını ölçmek için kıyasi vahit hacım ve satıhtır. İşçilik mîkdarı da yevmiye ile ölçülür. Yapının hacmını ölçmekle ona sarf edeceğimiz malzeme mîkdarını bulmuş oluruz ve sonra da bu mîkdar malzemeyi bir amelenin kaç günde bina şekline sokacağı hesap edilir ve bu iki neticenin yekûnü bize binanın umumi fiyatını verir. İşte bir binanın fenni olarak keşfinde istinat edilen prensip budur.

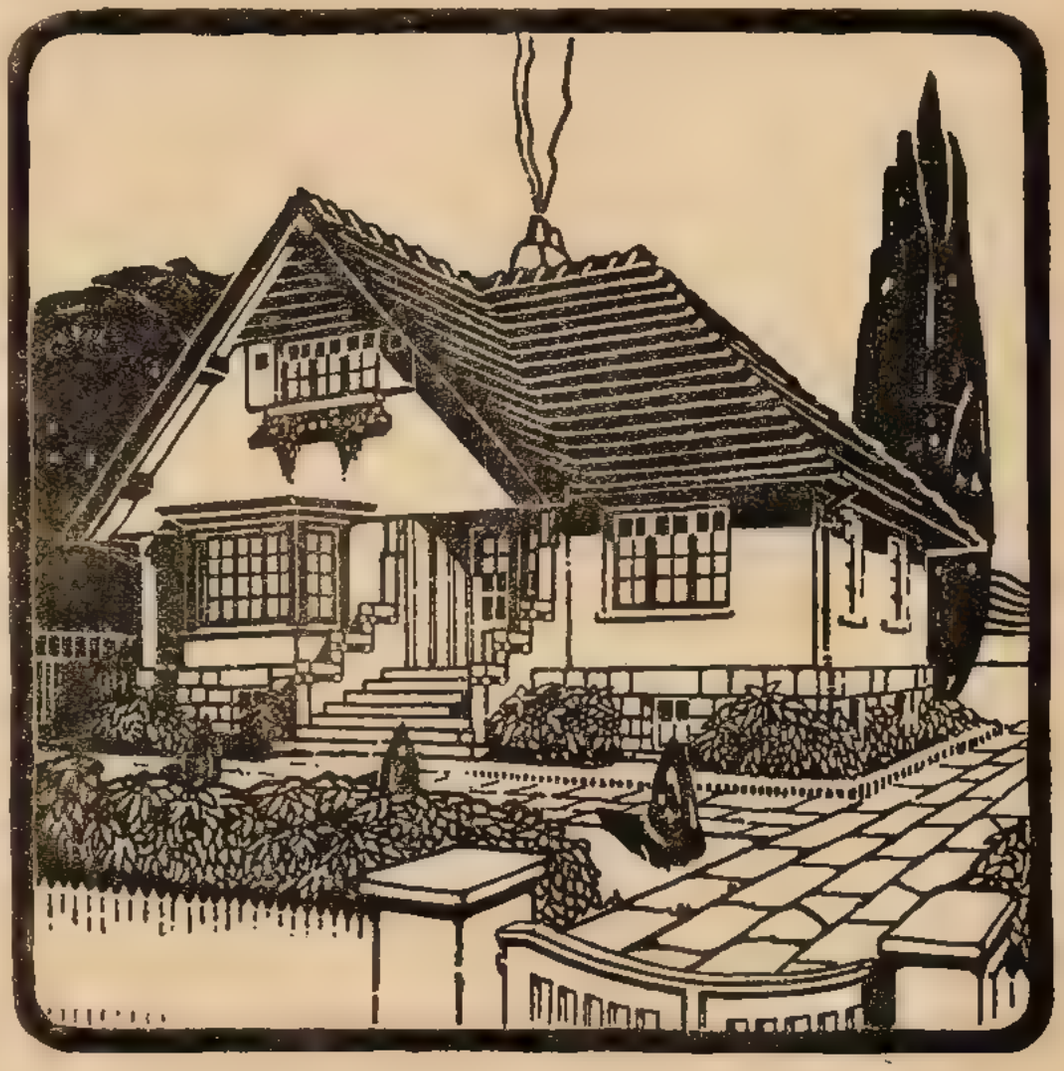

Bu esas dahilinde bir keşif yapabilmek için bir takım mâlûmatların bilinmesine lüzum vardır. Meselâ, bir binanın nasıl yapılabileceğini ve bu yapıda kullanılacak olan bütün malzemenin cinsini; bu malzemeyi bir işçinin kaç günde bina şekline sokacağı bilinmelidir. Bundan sonra o cins malzemenin piyasadaki fiyatları, işçinin bir günde alacağı çalışma ücreti tahkîk olunur.

Bir yapı sahibinin bunları öğrenip bilmesine lüzum yoktur; bu miymarının ihtisası dahilinde olan bir iştir.

Yapı sahibi bir metro mik'abı tuğla duvarın nakadar harç, nakadar tuğla ve nakadar işçilik ile vucuda geldiğini bilmesinden ziyade bütün bunların neticesi olan bir metro mik'abı tuğla duvarın kaça mal olduğunu bilmesi oldukça doğru bir keşif yapabilmek için kâfidir.

İstanbul ve Ankara piyasalarına göre bu fiyatları aşağıda veriyoruz. Hangi cins malzemeden ve ne şekilde yapılacağı miymarı tarafından tâyin edilen bir projenin bucet vellerin yardımı ile kolayca hesap olunur. Yalnız projeyi iyi bir şekilde ölçmek lâzımdır. Bu cet-

velde hangı cins malzemenin metro murabbaı ve hangı cins malzemenin metro mik'abı üzerinden ölçülduğü işaret edilmiştir. Meselâ her okuyucumuz aşağıda verdiğimiz «Bengalow» projesini bu esas dahilinde ölçerek onun mal olma fiyatını doğru olarak bulabilir. -Odaların, pencere ve kapıların yükseklikleri proje üstünde tâyin edilmemiştir. Normal bir kat yüksekliği: 3.00, kapı: 2.00—2.20, pencere: 1.80 dir. Bü ölçüler, projeye, güzelliğe, hava ve ziyaya göre değişir bunların da miymar tarafından tâyin edilmesine ayrıca dikkat edilmelidir.

Ankara ve İstanbul Piyasalarına göre yapı nevilerinin vahit fiyatları:

YAPI NEVİLERİ Metro mık'ap veya metro murabbaı	Ankarada Lira	İstanbulda Lira
Toprağın kazılması (metro mik'abı)	1.00	1.00
Taşduvar (metro mik'abı)		
Temelduvarı	10.00	7.70
Zeminkatı duvarı	12.00	8.00
Birinci kat duvarı	15.00	10.00
Tuğla duvar —metro mik'abı—	25.00	17.00
Gro Beton —metro mik'abı—	15—25	16.50
Betonarme — metro mik'abı —	60—70	40.00
Doğrama —metro murabbaı —		
"Camı, menteşesi, ispanyoleti v.s.„	12—15	9.00
Doğrama meşe — metro murabbı —	35—45	25 30
Ahşap döşeme — metro murabbaı —	4.50	2.70
Meşe parke — Metro murabbaı —	12—15	8.00
Xiloit döşeme üstü — metro 2 — Ahşap çatı —metro murabbaı—	4.00	3.40
Kiremit altı tahtaları, kiremidi (v.s.)	10.00	6.50

YAPI NEVİLERİ	Ankarada Lira	İstanbulda Lira
Dahili sıva —metro murabbaı—	1.00	0.65
Harici sıva — metro murabbaı —	2.00	1.30
Çimento sıva — metro murabbaı —	3.00	1.60
Badana — metro murabbaı —	0.15	0.12
Yağlı boya — metro murabbaı —	1.00	0.80
Mermer prineli çimento sıva —metro murabbaı—	4.00	2.20
Mozayık merdiven — metro tuli —	7.00	6.00
Ahşap merdiven — metro tuli —	3.00	
Fayans kaplama — metro murabbaı —	11.12	9.00
Seramik kaplama —metro murabbaı—	12.13	9.00
Karo siman — metro murabbaı —	4.00	3.40
Mozayık döşeme — metro murabbaı —	4.5	3.40
Demir parmaklık —kilosu — (Boyası ile beraber)	0.60	0.30

Bu fiyatlarda iymali ile beraber mâmul eşyanın mahalline konması, havi olduğu teferrüat, nakliye masrafları ve muteahhidinin kârı dahildir.

***

Kullanışlı bir Kır Evi

Bugün okuyucularıma Amerikalıların «Bungalow» dedikleri tipte bir kır evi projesi veriyorum.

Bu evlerin hususiyetleri: an'anevi zevklerimizle asri ihtiyaçlarımızı tatmin edecek bir şekilde tertip edilmiş olmasıdır. Yaz tâtillerini geçirmek için dağlık ve çayırlık yerlere çekilen aileler açık hava zevkini ve kır aleminin manzaralarını ihlal etmeyecek yuvalar ararlar. Şehirlerin hendesi güzelliğinden bıkan bir dımağ için tabiatın mülayim ve sükûnet verici tesiri bir ihtiyaçtır. Böyle bir yerde daima an'anevi ve iptidai olan «Köy evi» aranır; insan tabiatta mevcut bütün nüansları oturduğu yuvasında görmek ister. Şüphesiz ki iptidai ve basit olan köylünün evi, şehirde medeni vasıtalardan istifade etmeğe alışmış şehirli için pek vahşidir.

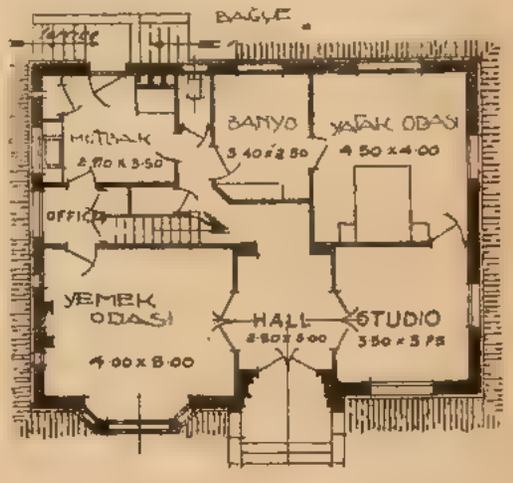

İşte bu ihtiyacı tatmin için garp memleketlerindeki miymarlar köy bediiyatı ile medeni konforu birleştirerek bir tip *kır evi* modeli vücuda getirmişlerdir. Bugün bu tip kır evlerine beynelmilelleşen İngilizce tabirile «Bungalow» diyorlar. Umumiyetle bir tek zemin katından ibaret olan bu evler, yeşilliklerin hudutsuz vüs'atı içinde âdeta kaybolmuş gibidir. Dikçe olan çatılarının rengi ve bacalarından tüten dümanlar ancak bunları farkettire bilir. Binayı terkip eden bütün parçaların bir tek kat üze-

rinde bulunması iytibariyle hizmet de fevkalâde kolaydır. Evin dahili ile haricin yeşilliği arasında hiç bir hail yoktur. Yaz tâtillerini geçiren çocuklar bu suretle büyük bir serbestiye malik olurlar. Evden bahçeye, bahçeden eve girip çıkarlar, kovalarını, arabalarını, oyuncaklarını alırlar ve tekrar kolayca eve girerek yerlerine bırakabilirler; ve bütün bunlardan dolayı kat'iyen hiç bir yorgunluk hissetmezler.

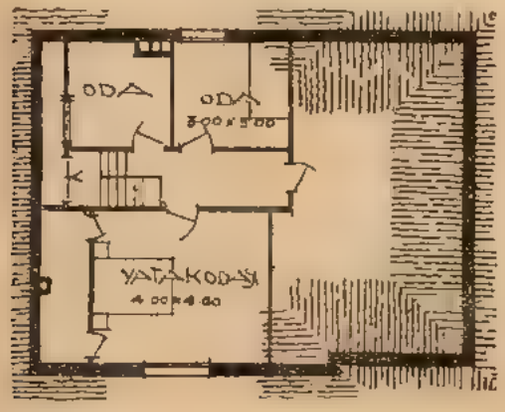

Verdiğimiz plana dikkatlı bakacak olursanız yemek odası, yatak odası, çalışma odası, banyo, w. c. (aptesane) ve mutpağın bir tek katta yâni zemin katında toplanmış olduğunu görürsünüz. Kapıdan girildiği zaman 3.00×2.50 eb'adında bir holda bulunulur. Bir tarafında stüdyo yâni çalışma odası, diğer tarafında hem yemek odası hem de salon vazifesini gören büyük bir oda mevcuttur.

Yatak odasına studyodan bir kapı ile geçilir. Banyo yatak odasının yanındadır, yatak odasından doğrudan doğruya banyoya geçilir. Hizmet koridoruna açılan diğer bir kapı vasıtası ile hizmetçi tarafından banyonun hazırlanması kolayca têmin olunur. İçmek odası ile mutpak arasında vücudu lâzım olan «Ofis» çatı arasına çıkılacak olan merdivenin altına konmuştur. Mutpak bir kapı vasıtasıyle hariçle münasebet têmin eder.

Çatı arasında bir kat teşkil eden üç odası daha vardır ki, biri misafire, biri hizmetçiye, biri de çamaşır ve sair eşyaların konmasına tahsis edilebilir.

Piyeslere verilecek olan en rahat eb'at plan üzerinde tâyin edilmiştir. Temel ve bodrum katı taş, beden duvarları «0.35» ve bölme duvarları «0.15» metro eninde tuğla duvar, hariçi mermer dahili âdi kireç harçlı sıva ve üzerine mermer kireci ile badanalıdır. Döşemeler Betonarme veya Voltolu putrel olarak yapılabilir.

Döşeme üstü ahşap parke, veya âdi ahşap döşeme üstüne linolyum, pençere doğramaları çıralı çam, sokak kapısı meşe, dahili kapılar karaağaç veya kestane, merdiven karaağaç veya meşe olmak üzere ahşap, mutpak zemini ve «1.40» metro irtifaına kadar duvarları mozayık çini, w. c. alaturka veya alafranga ve bir lavaboyu havi olmak üzere zemini ve duvarları fayanstır. Binada su, elektirik ve kalorifer mevcuttur. Beş oda, bir mutpak, bir banyo, bir sandık odası, «w. c.» ve ayrıca da bir bodrumu ihtiva eden bu bina «140» metro murabbaı bir saha işgal eder.

Yukarda mevcut inşa şartlarını haiz olmak üzere bu binanın maliyet fiyatı «6600» türk lirasıdır.

Kimyager
Hasan Behçet B·in
İymâl ettiği
Perçin
Mürekkebi
Bütün dünya mürekkeplerinin
En Ücuzu ve
En Nefisidir.

ÇOCUK BAKIMI

Yaz oyunları - Yaz elbiseleri

Şefika Muhsin

Çocuklar arasında en çok acınacak bir tip vardır: üstü başı kirlenmesin diye istediği gibi oynamaktan korkmağa alıştırılan çocuk tipi. Asıl fena cihet şu ki bu gibi çocuklar ekseriya rahat, paraca vaziyeti çok iyi olan, ve binaenaleyh küçük âleminde güzel, eğlenceli ne varsa çocuğa verebilecek ailelerde tesadüf ediliyor. Cemiyetimizin sun'i servet taksimine karşı tabiatın bir isyanı mıdır, umumiyetle, seciyeyi, muhayyeleyi, sıhhati tenmiye edecek olan oyunları fakîr ailelerin çocukları oynuyor ve muhayyeleye yapacak hiç bir şey bırakmayan pahalı oyuncaklarla yahut da bir dadının, bir mürebbiyenin gözü önünden ayrılamıyan oyunları zengin ailelerin çocuklarına kalıyor.

Hakîkatı teslim etmek ekseriya güç bir şeydir. Bahusus, izzetinefsimize, dokunan çirkin hakîkatları görebilmek bile âdeta büyük bir meziyettir. Çocuklarımızı süslü giydirmek arzusunu bitarafane tahlil edersek görürüz ki bu arzu sırf kendi zevkîmizi tatmin eder; eşe dosta karşı «çocuğunu iyi giydirmiyor, çocuğuna iyi bakmıyor» şöhretini kazanmak korkusunun telkîn ettiği bir arzüdür. Yoksa, hisleri sun'i ve yanlış telkînlerle bozulmamış hiç bir çocuk rahatı bahasına süsü tercih etmez.

Bu sözlerden «çocuğu temiz giydirmeğe çalışmamalıyız» gibi bir mâna çıkarmamalı; temizlik, tabii esas addedilmelidir. Hatta, güzellik de gayelerden biri olmalıdır. Fakat göz önünde tutulacak asıl maksat, çocuğun rahatı, serbestçe oynıyabilmesi ve neşvüneması olmalıdır. Şimdi yaz günlerinde açık havada oyunların elzem olduğunda hepimiz müttehidiz. Fakat, açık hava oyunlarının ekserisi elbiseyi kirletir; bahçıvanlık, kumla oynamak, marangozluk, vs. bunların hepsi iki dakîkanın içinde çocuğu su yüzü görmemiş bir hale sokar. Diğer taraftan bu oyunların hepsi çocuğa sebat, kuvvetli muhayyele, kendine iytimat, el becerikliği veren oyunlardır. Bu kadar kıymetli neticeleri sırf kendi hasis izzetinefsimizi tatmin etmek

için feda etmek hakkımız mıdır?

Çocuklarımıza hem bu oyunları hem de temiz olmalarını têmin etmek için evvelâ oyuna mahsus bir kaç düz, ucuz elbise edinmeliyiz; sonra da kendimiz de çocukları bir kaç defa değiştirmek zahmetine katlanmalıyız. Bu oyun elbiseleri günde bir iki defa değişecek kadar çok, kirden, fena tutumdan korkmıyacak kadar sağlam, ve eskimekten bizi ürkütmiyecek kadar ucuz olmalıdır. Bu şeraiti têmin edebilirse bir anne artık kendisini bahtiyar addetmelidir.

Oyun kıyafetini böylece hallettikten sonra, oyun mes'elesi kalıyor. Rahat elbise, açıklık, serbestiyet verildikten sonra, çocuklar öyle az şeyle eğlenebiliyorlar ki... Bir tahta sandık mini mini sahipleri için nice saraylara

değişilmiyecek bir ev oluyor. En güzel ve en sevgili oyunlardan biri de kum oyunudur. Geniş bir tahta sandık, bir kaç araba kum, çocukları saatlerce meşgul edecek bir oyun teşkil ediyor.

Marangozluk beceriklilik, sebat, görüş isabeti têmin etmek için en iyi çarelerden biri olduğu için marangozluğa meraklı olan bir çocuk üç yaşından iytibaren teşvik edilmeli.

Deniz, bu yaz aylarında en esaslı oyunlardan biridir. Açık serbest bir elbise, bir kova yahut bir teneke, bir oyuncak kayık yahut bir tahta parçası çocuğu hem eğlendiren hem de sıhhatlendiren basit çarelerdir.

Çocukların çok sevdiği diğer bir oyun da boya ile oynamaktır. Bunun için muşamba bir gögüslük edinilirse elbisenin tamamen bozulmasın mani' olunur.

Salıncak, tırmanmak için ip, eğer kabil ise alçak bir merdiven, ve kızak gibi üstünden kayılacak düz, *kıymıksız* bir tahta; bütün bunlar çocuklarınıza küçüklük senelerini zevkle hatırlatacak oyunlardır.

Ev Hanımı Sahifesi

Yeni bir pasta — Buzlu çay

Yazın misafirlerini veya ailesini memnun etmek isteyen soğuk şeyler ikram etmelidir. Kızgın tuğla tesiri yapan kaldırımlardan geçerek, fırın gibi tramvaylarda pişerek, en nihayet ahbabımızın evine vasıl olunca, bütün kış içtiğimiz sıcak çayın yerine, insanın sanki ta damarlarına kadar serinlik verecek buzlu çay, dondurma ve bunların yanında da hafif ve zarif pastalar bulmak isteriz.

Bu nushada târif edeceğim pastayı buzlu çay veya dondurma ile vermek pek muvafıktır. Bir ucundan elle tutulup gayet kolaylıkla yenilebileceği için ayrı tabak ve çatal bıcağa lüzum yoktur. Bahçeye balkona fazla eşya taşımanın külfetini bilenler bunun kıymetini takdir ederler.

Melzeme

4 silme yemekkaşığı tereyağ
8 » » ince tozşeker
1 bardak has beyaz un
4 yemekkaşığı süt
Ceviz, badem veya şamfıstığı
Vanilya

1.— Tereyağını kabartın; şekeri yedire yedire içine katın; vanilyayı ilâve edin. Bundan sonra unla sütü de münavebe ile ilâve edip hepsini bir hamur haline getirin. Bu hamur için mutlak glüteni çok olan bir un kullanmak lâzımdır, çünkü glüten hamura elastikiyet verir ve kolaylıkla açılmasına yardım eder.

1

2.— Altı düz ve iyice yağlanmış bir dört köşe tepsinin ters tarafında bir köşeye bir yemekkaşığı dolusu yukarıda hazırladığınız hamurdan koyun. Geniş bir bıçakla bu hamuru çekerek ince ve muntazam bir surette tepsinin bir boyunca yayın.

2

3.— Tepsinin o bir tarafını döndürerek aynı hamuru açık kalan tarafa da yayın. Bu suretle hamur tabakası yamasız ve her tarafı aynı incelikte olur.

3

4.— Hamur yayılırken kenarlardan bir az sarkabilir. Bunları kesip düzeltmelidir, yoksa bilahare yapacağımız külah biçimleri zarif olmaz. Hamuru aşağıya doğru çekip bazı yerlerini kısaltıp yırtmak ihtimali olduğu için bıçağı yukarıya doğru iterek kesin.

4

5.— Fırına koymadan evvel yayılmış hamurun üzerine dövülmüş ceviz. badem veya şamfıstığı serpin.

5

Hamuru dörtköşe büyücek hanelere taksim edip kesin. Mûtedil bir fırında, üstü fıska fıska olup sararıncaya kadar pişirin. Bu hale gelmek için 1—10 dakîka fırında kalmak kâfi gelir. O zaman fırının kapağını açık tutarak ızgarayı dışarıya çekin.

6.— Tepsinin yarısını fırında, yarısını dışarıda tutarak, dörtköşelerin bir ucundan kaldırıp ince bir bıçağın üzerine sarın. Bıçağı her döndürüşte pastanın şekil almasını temin için biraz durup bekleyin. Belki sıra en nihayettekilere gelince hamur biraz soğumuş olur. So-

ğuyunca da fazla gevrek olup bükülemez. Onun için tekrar fırına sokup ısıtın.

Bu pastalar daha yayvan külah şeklinde bükülerek içlerine dondurma doldurulursa çazip bir yenilik olur.

Buzlu Çay

Bir çaydanlık veya semaverde bir miktar tatlı su kaynatın. Toprak veya porselen çaydanlığa adam başına birer kaşık imperyal veya Seylan çayı cinsinden bir çay koyun (tabii başka çay da kullanabilirsiniz, fakat bunlarla daha iyi olur). Su beş on saniye kadar fıkır fıkır kaynadıktan sonra (uzun zaman kaynayan su lezzetsiz olur) çayın üzerine haşlayıp çaydanın emziğini ıslak bir tülbentle tıkayınız. Çaydanın kapağının üzerine de ıslak bir peçete örterek semaverin veya ateşte kaynamakta devam eden su çaydanının üzerine oturtun. Bir çeyrek saat kadar çay böyle demlenirse hassası ve rayıhası tamamen meydana çıkmış olur. Zaten sıcak içilecek çayın da iyisi böyle yapılır.

İki üç limon, bulunursa bir portakal rendesi ve birkaç yaprak naneyi bir mikdar şekerle uğuşturarak, şekeri ve limonu çokça bir limonatanın içine ilâve edin. Kullandığınız limon kabuklariyle köspelerini atmayıp limonatanın içinde bir müddet bırakın. Bunları bir çeyrek saat kadar limonatanın içinde bıraktıktan sonra temiz bir tülbentten süzün.

Bardak başına bir buçuk kahve fincanı koyu çay hesap ederek limonataya ilâve edin. Biraz konyak da konulursa lezzeti ve kokusu daha hoş olur.

Bu çaylı konyaklı limonatayı billur veya diğer şeffaf bir kâse yahut ağzı geniş bir surahiye koyun. İçine sapları ayıklanmış çilek, yuvarlak yuvarlak kesilmiş muz, ahududu, derisi ve çekirdeği ayıklanmış portakal dilimleri veya her hangi başka güzel kokulu meyveler ilâve edin. Meyvelerin kokusu ile lezzeti çaya geçinceye kadar bekledikten sonra, içine bol bol buz parçaları koyun. Çok soğuk olunca bardaklara doldurup misafirlerinize verin. Bunun sakîliğini eden hayır dua kazanır.

VAKIT Refikimizde

Kıymetli romancımız

Reşat Nuri Beyin

En güzel eseri

Yaprak Dökümü

Tenis için

Tenis ve diğer sporlar için kolsuz elbise modellerinde pikeye pek ehemmiyetli bir mevki veriliyor. Pikenin düzgün pliye yatan kalınlığı, serinlik hissi veren temiz beyazlığı rengârenk jakетlere, boyun atkılarına kolaylıkla uyuyor ve güneşten yanmış ciltlere ayrıca güzellik veriyor. Bu modeldeki tenis elbisesinin bolluğu öndeki plilerle, ve kalçadaki bantla kol uzandığı zaman eteğin de beraber kalkmaması temin edilmiştir. Erkekler için moda değişmiyor: beyaz fanila pantalon, renkli çizgili gömlek, oyundan sonra giymek için hafif fakat sıcak bir jaket.

Deniz için

Sahiden denize girip sahiden yüzmek isteyen hanımlar deniz elbiselerinin çok süslü olmasını tabii istemezler. Fakat aynı zamanda da zarif bir elbise arzusundan vaz geçmezler. Modeldeki genç hanım da bu iki arzuyu telif ederek sarı yünlü jerseden bir elbise intihap etmiş. Bedenin garnitürü aynı jerseden turuncu bantlardan ibarettir; pantalon da koyu kahve rengi jersedendir. Aynı renkler jakette tekerrür ediyor: kahve rengi üzerine sarı ve turuncu bantlar. Erkekler için hiç değişmeyen moda: mavi yünlü pantalon ve çizgili yünlüden beden. Burnuzda aynı renkler tekerrür ediyor.

Elbise Kalıbının Târifi

Bu yaz ipekli ve ya hafif yünlüden kısa jaketler şehir ve spor için hazırlanan modeller arasında pek mühim bir mevkî işgal ediyor. Bu ay karielerimize takdim ettiğimiz jaket kalıbı bir kaç şekilde kullanılabilir, binaenaleyh büyük bir kısım karielerin ihtiyacını tatmin edebilir. Meselâ, arzu edilirse, resimde görüldüğü gibi krepdeşinden yapılır, aynı kumaştan bir etek ve emprime krepdeşinden bir bluz ile itmam edilebilir. Bu takdirde jakete bluzun kumaşından bir astar geçirilirse çok güzel olur. Arzu edilirse hafif yünlülerden biri ile dikilir ve son baharda da işe yarayacak zarif bir sokak elbisesi hazırlanmış olur. Yahut da, bu kalıp kullanılarak, kolsuz tenis ve deniz kenarı elbiselerinin üstüne giyilecek ufak bir jaket yapılabilir. Bu takdirde jaket kırmızı ve ya çividi mavi dradan yapılırsa beyaz tenis ve deniz kenarı elbiselerinin üstünde çok şık durur.

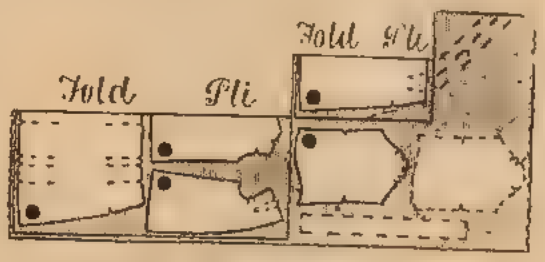

Kumaşın kenarı
135 sm.lik kumaş üstüne kalıp parçalarını böyle yerleştiriniz.

Kumaşın kenarı
95 sm.lik kumaş üstüne kalıp parçalarını böyle yerleştiriniz.

Kumaşın kenarı
Astar ve ya sade jaket biçmek için kalıp parçalarını 95 sm.lik kumaş üstüne böyle yerleştiriniz.

Kalıbı kumaşınızın üstüne biçmezden evel ucuz salaspür üstüne biçip prova ediniz.

Bu kalıp 45 sm. beden ve 50 sm. kalçaya göre biçilmiştir. Eğer kalıp küçük gelirse her parçayı koltuk altından kesip arasına lâzım olan ende bir parça kâğıt iliştiriniz. Eğer kalıp büyük gelirse aynı noktalardan kalıbı katlayıp küçültünüz.

A. Jaketin etek ucuna biye geçirirken biye parçasını iki kat edip eteğin köşesine şekilde gördüğünüz gibi dikine ve kenarlarını dikişe yakın kesin. Sonra çevirin ve A şeklinde görüldüğü gibi köşeyi müntazam surette çevirin. B. Düz yerlerde biyeyi böyle dikin.

Kalıplarda dikiş payı vardır

Oyukları üst üste getirerek parçaları birleştiriniz

Bu jaketle eteği yapmak için 135 sm.lik kumaştan 3,5 metre; 95 sm.lik kumaştan 4,25 metre; lâzım olacaktır. Astar ve bluz için 95 sm.lik kumaştan 2,75 metre; jaketin etrafına çevrilmek için krepsaten ve ya renkli krepdeşin 1 metrelik lâzım olacaktır.

Eteğin biçimi pek sade ve basit olduğundan kalıbı verilmemiştir. Muhtelif parçaların nasıl yerleştirileceğini gösteren şekillerde etek parçalarının nasıl kesileceği görülebilir.

Şihirli Parçalar

Dokuz parça ile bütün alfabeyi ve 10 a kadar rakkamları yazabilir misiniz?

Bakın nasıl yapılacak:

Kart postal kalınlığında ve yukardaki şekilleri üstüne çizecek boyda bir mukavva parçası alınız. Bu şekilleri çok dikkatle kopya edip mukavvanın üstüne yapıştırınız, yahut çiziniz.

Sonra, gene çok dikatle — dikkat etmezseniz sihirli parçaların sihiri bozulur — bu şekilleri kesiniz. Şimdi elinizde dokuz parça olacak değil mi?

İşte bu dokuz parça ile alfabenin her harfini ve 10 a kadar her rakkamı yazabilirsiniz (tabii, hepsini birden değil, birer birer).

Parçaları üst üste bindirebilirsiniz fakat kesemezsiniz. Harflerinizin hepsi aynı tarzda olmıyacak, kimisi baskı yazısı kimisi el yazısına benzeyecek.

Yazının başındaki (dokuz) kelimesine bakınız, işte beş harfin nasıl yazılacağını görüyorsunuz.

DOKUZ

Sofra Takım landığımız sında ahenk

Bu zarif kahvaltı takımının kendi beyaz, kulplar ve çaydanın tepesi sarı olduğu için, beraber kullanmak üzere sarı keten üzerine resimde gösterilen desenlerde aplikeler ve benekler işleyerek örtü ve peçeteler yapmalıdır.

Böyle rengin ve zengin bir kahvaltı takımı ile kullanılan örtünün rengi porselenin zemini gibi, kenarının suyu da, çiçeklerinin en ehemmiyetlisinin renginde olursa gayet hoş bir tesir yapar.

Bütün kış, yaz meyvelerine hasret çektikten sonra, onlara tekrar kavuştuğumuz zaman kendilerine ne kadar iytibar etsek azdır. Meyveyi genç meyve resimleriyle süslenmiş tabaklarda vermek evsahibinin zevkindeki isabet ve iyinayı ispat eder.

larımızla kul-
örtüler ara-
lâzımdır

En son moda fildişi renginde porselendir. Modernist san'at tarzına da büsbütün biygâne kalmadığımızı dört köşeli tabaklar kullanarak gösterebiliriz. Resimdeki takımın çiçekleri fiyruze, mercan rengi ile eflatundur. Bu takımla kullanmak üzere, üstü broderi ve kenarı dantelli örtü tavsiye ederiz.

Böyle bir az eski zamanı hatırlatan mutantan takımlarla file üzerine işlenmiş masa örtüsü ve tabak altları kullanmalıdır.

İçine sandviç koymak için şimdi herkes rengârenk ve göze çarpan desenli tabaklar kullanıyor.

Sıhhat ve Güzellik

Kesik saçın çok rahat olduğunu zanneden, fakat sonradan saç kusurlarının kesik saçlarda fena halde meydana çıktığını görüp inkisara uğrayan yüzlerce kadınlara müjde var: Saçlar artık uzatılıyor. Çok değil; kesik saçın serbestisine alışan asri kadın bir daha eski devrin arşın arşın saçlarına avdet edemez; çok uzun değil, fakat başın kavsine ensede zarif bir çerçeve teşkil edecek kadar uzun saçlar bugün makbul.

Uzun olsun kısa olsun güzel saç edinmek veya muhafaza etmek için saç hıfzısıhhası kaidelerine riayet etmek lâzımdır. Saç dibindeki hücrelerde kanın şiddetle deveranını temin etmek için en iyi çare masajdır. Masajın da en kolay şekli saç diplerini fırçalamaktır.

Saçlarınızın parlak ve canlı olmasını isterseniz her akşam yatmadan evvel en azı beş dakîka saçlarınızı fırçalayınız. Saç mütehassısları saçları kısım kısım ayırarak köklerinden iytibaren fırçalamayı tavsiye ediyorlar. Bu usul bidayette her ne kadar müşkil ise de saçların diplerini ve başın derisini tenbih hususunda büyük yardımı dokunur ve buna kolaylıkla alışılır. Fırçanın temiz ve iyi cinsten olması tabiî şarttır. Fırçayı sık sık temiz bir havlu ile silmeli. Bu usul saçları gayet iyi temizler.

Fırçalama aleyhinde serdedilen iytirazlardanbiri saçın dalgalarını bozması, diğeri de saçı yağlı bir vaziyette bırakmasıdır. Yukarda tarif ettiğimiz gibi saçlarınızı dipten dışarı doğru fırçalar da daima satıhdan aşağı doğru fırçalamamağa dikkat ederseniz, saçlarınızın dalgaları bozulmaz.

Fırçalamanın saçları yağlatması meselesine gelince her halde yağlı saçın sebebini fırçaya atfedip işin içinden çıkmamalı. Bunun asıl sebebini araştırıp bertaraf etmeli ve fırçanın gerek temizlemek gerek masaj yapmak hususundaki faidesini ihmal etmemeli.

Meşhur cilt mütehassıslarından biri saçlardaki fazla yağdan şikâyet edenlere ispirto veya kolonya ile saç diplerini oğuşturmayı tavsiye ediyor. Bundan sonra, ispirtonun saç üzerinde kurumasına meydan vermeden hemen bir havlu ile kurulamak icap ettiğini söyliyor. Bu ameliyenin de saçı gayet iyi temizlediği görülür.

Saçlara ondülasyon yapılmasına, saçları kurutup kırması noktasından iytiraz ediliyor. İhtimal bazı acemilerin saçları fazla ısıtmasından fena neticeler çıkmıştır. Her halde ondülasyonun mazarratı varsa muhakkak dikkatsızlık neticesi olduğuna kaniiim. Saçları fazla kuru ve çapuk kırılmaya müstait olanlar pomat yahut zeytinyağı ile diplerini güzelce uğuşturma-

lılar. Böyle sert saçlara bilhassa ondülasyondan sonra bunu yapmak mecburiyeti vardır.

Daimi ondülasyon için de aynı mahzurlar sayılıyor, fakat yukarda tarif ettiğimiz gibi saçlara ihtimam edilirse bu mahzurlar da kalkar. Aynı saç tellerinin bir kaç defa daimi ondülasyona mâruz kalmamasını ve kırılmamasını temin etmek için pek sık yaptırmamalı.

Saçı yumuşak ve dalgalı yapmak için kullanılan su da saçları bozar, bunun yerine bir losyon kullanmak bu mahzu u da kaldırır.

Bir de sıcak su ile yıkandıktan sonra saçlara soğuk su dökmek kanın şiddetle deveranına ve dolayısiyle saçları güzelleştirmesine sebep olur.

Bayker
Radyo
Kulaklıkları
2000 om
350 kuruş

Bayker
Radyo
Hoparlörleri
2000 om
1500 kuruş

BAYKER RADYO

İstiklâl Caddesi No. 306—308

Bu mağazada satılan eşya garantilidir.
ılk taksitin tediyesinde intihap edilen makine bilâücret enstale edilir. Makineye tecrübe müddeti bir haftadir, ve bu müddet hitamında iade edilebilir. İade halinde mağaza aleti kabul ve taksiti tamamen tesviye eder. Bugün tavsiye ettiğimiz cihazlar:

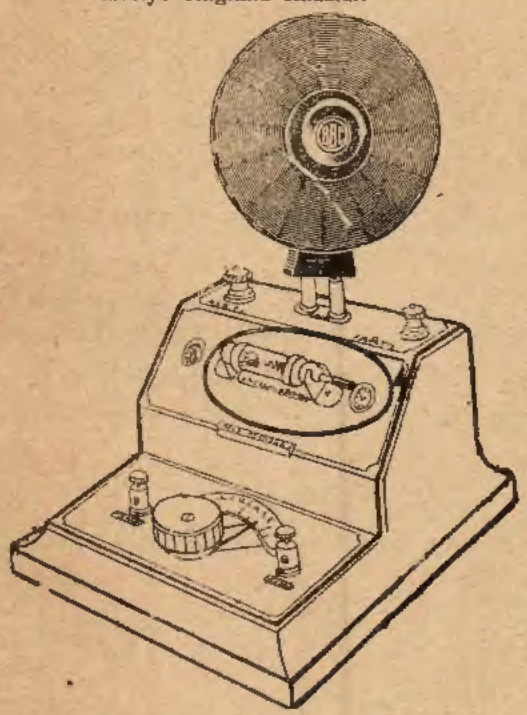

«Gulenli (Brownie) Ahizesi»

20 Türk lirası. 2 şer liradan 12 aylık taksitle de tediye edilebilir. Kulaklıklar, anten ve Radyo musaadeside buna dahildir.

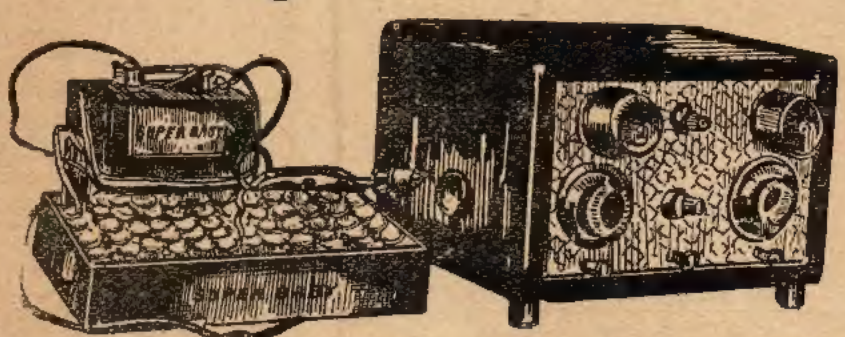

«Super Baby»

200 Türk lirası. 18 er liradan 12 aylık taksitle de tediye edilebilir. Bu 6 lambalı bir cihazdır, tekmil olarak satılır. Radyo musadesi de beraberdir.

Evropa konserleri garantili ve işletmesi gayet basittir.
Bayker Radyo. Hususî "Anod Bataryaları„.
Her hafta yeni mal gelir.
(110) volt. 6 Türk lirası

ABONE ŞERAİTİ
(Posta ücreti dahil)
Türkiye için:
Seneliği 6 lira
Altı aylığı 3 lira
Ecnebi Memleketler
Seneliği 4 dolar

MUHİT

Resimli Aylık Aile Mecmuası

Adres : *Dilsizzade Hanı, No. 1—2*

Telefon : İstanbul, 4118

Her nüshada : bir elbise kalıbı veya metin hariçi renkli bir tablo bulunacaktır.

Fihrist

	Muharriri	Sahifesi
Memlekete Dair :		
Büyük Türk İnkılâbı	*Ahmet Cevat*	644
Maliyemizin Beş Senesi	*Şevket Süreyya*	658
İçtimaî Yazılar :		
Nasyonalizm	*Ahmet Cevat*	641
Makaleler :		
Hellen Keller (3)	*Şefika Muhsin*	661
Terbiye Mes'eleleri (2)	*Nevzat Mahmut*	664
Hikâye :		
Dirilen Mumya	*Kenan Hulusi*	656
Gılı Ayı	*Celâlettin Ekrem*	654
Tanınmış ve uzaklaşmış	*Hikmet Şevkî*	681
İpek Çoraplar	*Neziha Muhittin*	682
Piyano Muallimesi	*Y. N.*	685
Çekirdekten Yetişme Gazeteci(1)	*Şefika Muhsin*	699
Halkıyat Tetkiklerinden :		
Sinop ve Muhitinde Aya Dair Telâkkiler	*Mehmet Şakir*	688
Büyük ve Meşhur Adamlar :		
Fridrih Niçe	*Nevzat Mahmut*	666
«Edward Bok»un Hayatı III	*Nusret Kemal*	699
Güzel San'atlar :		
İsveçte Güzel San'atlar	*Nahit Sırrı*	690
Yeni Bir San'at (4)		696
Fennin Harikaları :		
Büyük Âti (1)		657
Yıldırımdan İstifade Edilecek (6)		679
Şiir :		
Mangal	*Necip Fazıl*	666
Yıldızlı Bir Gecede	*Necip Fazıl*	666
Deniz Feneri	*Vasfi Mahir*	689
Pencere Camlarında Akşam	*Cevdet Kudret*	689
Korku	*Yaşar Nabi*	693
Sair Memleketlerde :		
İngiliz İntihabatı (5)	*A. C.*	64
Şu – Bu		656
Coğrafya ve Tabiat Sevgisi :		
Tehlikeli Atlamalar (6)		613
Denizaltı Harikaları (6)		685
Cihan Edebiyatından Sayfalar :		
Niçeden en Güzel Sayfalar	*Nevzat Mahmut*	669
Kimeli Muganni, Anatol Frans	*Nusret Kemal*	674
Ev ve İnşaat :		
Binanızın Kaça Çıkacağını Nasıl Hesap Edebilirsiniz, yazan:	*Miymar Samih*	705
Kullanışlı Bir Kır Evi	» »	706
Çocuk Bakımı :		
Yaz Oyunları, Yaz Elbiseleri(7)	*Şefika Muhsin*	708
Ev Hanımı		
Yeni bir Pasta -Buzlu Çay (4)		710
Sofra Takımları		716
Sıhhat ve Güzellik		718
Moda :		
Tenis İçin-Deniz İçin (4)		712
Elbise Kalıbı :		
Şen Çocuklar (8)		714
Sihirli Parçalar		715

(1) Ladies Home Journal, (2) Je Sait Tout, (3) American, (4) Woman's Home Companion, (5) Illustration, (6) Popular Science, (7) GoodHousekeeping, (8) Child Magazine.

İmtiyaz Sahibi ve Mes'ul Müdür : AHMET CEVAT

Selâmet Matbaası